

MUUSEUM

Kool muuseumis

MUUSEUM

Eesti Muuseumiühingu ajakiri
NR 1 (33) 2013

PEATOIMETAJA

Piret Õunapuu
piret.ounapuu@erm.ee

TEGEVTOIMETAJA

Heli Nurger
heli.nurger@gmail.com

TOIMETAJA

Ivi Tammaru
ivi.tammaru@erm.ee

TOIMETUSE KOLLEGIUM

Piret Õunapuu, Karin Hallas-Murula,
Tiina-Mall Kreem, Marge Rennit,
Aivar Põldvee

RESÜMEEDE TÕLGE

Tiina Mällo

KÜLJENDUS

Ivi Tammaru

KUJUNDUSMAKETT

Kristjan Mändmaa, Indrek Sirkel

TRÜKIKODA

Ecoprint

Trükitud FSC sertifikaadiga paberile
looduslike õlide ja vaikude baasil
valmistatud värvidega. © Ecoprint

Ajakirja väljaandmist toetavad
Eesti Kultuurkapital,
Hasartmängumaksu Nõukogu,
Eesti Rahva Muuseum.

ISSN 1406-3484

ESIKAANE FOTO: Anu Ansu

TAGAKAANEL:

Glasgow muuseumide peakonser-
vaator Polly Smith ja Kopenhaageni
kunstmuuseumi peakonservaator
Jørgen Wadum osalesid Kadrioru
kunstmuuseumi uurimisprojektil
„Bosch & Bruegel. Ühe maali neli
jälge”

PEATOIMETAJALT

Piret Õunapuu

Aja jooksul muuseumi
piirid aina laienevad ja nii
on muuseumist kui mälu-
asutusest saamas tasapisi ka
haridusasutus. Kui koguda,
säilitada ja näidata, siis on selle
põhjal võimalik ka inimesi
harida, õpetada ja suunata
uute teadmiste juurde. Paari
viimase aasta jooksul on Eesti
muuseumides järsult kasvanud
muuseumipedagoogide arv.
Nende põhiliseks sihtrühmaks
on meil kooliõpilased. Samas
kaasatakse Euroopas järjest
enam ka pensionäre, kelle
jaoks koostatakse mitmeid
harivaid programme. Eakate
huvi kultuurivallas on suur
ning tegelikult Eestiski tõusu-
teel.

Muuseumist kui haridus-
asutusest kirjutab ajakirjas
endine haridusminister ja
praegune Eesti Rahva Muu-
seumi direktor Tõnis Lukas.
Tema kogemus hariduse vallas
kulub kindlasti marjaks ära
ka muuseumitöös. Lukase
ettepanek oli uues muuseumi-
seaduses fikseerida muuseum
kui kultuuri- ja haridusasutus,
mis annaks muuseumile selles
vallas tegutsemiseks tunduvalt
vabamad käed.

Saksamaa kogemust
tutvustavad Antje Kaysers ja
Hannelore Kunz-Ott Saksamaa
Muuseumihariduse Liidust,
kirjeldades kaheksa aastat kest-
nud programmi, kus osalesid
180 muuseumi ja 135 kooli.
Eesmärgiks oli edendada
suhteid muuseumide ja hari-
dusasutuste vahel ja toetada
mõlemat poolt nende igapäe-
vatööks vajalike vahenditega.

Haridustöö minevikku
vaatavad Jaanika Anderson
ja Ingrid Sahk Tartu Ülikooli
kunstmuuseumist. Eesti ühe
vanima muuseumi ajalugu
on pikk, tänavu tähistatakse
210. aastapäeva. Ja loomu-
likult saavad sõna ka kõige
lapsesõbralikum muuseum
Miiia-Milla-Manda ning Kumu
kunstmuuseum.

Rubriigis „Ikkagi inimene“
on seekord noor, tark ja tubli
A. H. Tammsaare muuseumi
direktor Maarja Vaino, kes
lisaks oma tööle teeb tiptase-
mel teadust, kirjutab haaravaid
artikleid-arvustusi ja on hea
pereema. Viimasel aastal on ta
lisaks kõigele sellele ka Eesti
Muuseumiühingu juhatuse
aseesimees.

Toredast, värvilisest ning
igihaljast Marimekko näitusest
Eesti Tarbekunsti- ja Disaini-
muuseumis saab lugeda Kai
Lobjaka artiklist. Kaotustest
ja taasleidmistest kunsti vallas
kirjutab meie toimetuskolle-
giumi uus liige, Tallinna Kuns-
tihoone juhataja Karin Hallas-
Murula. Otseselt haridusega
on seotud lugu Gustav Adolfi
Gümnaasiumi ajaloomuu-
seumist, mille juhatajaga on
intervjuu teinud Heli Nurger.
Ajakirja seekordses numbris
tutvustame ka muuseumide
rändnäitusi, et neid koolidele
soovitada. Vast leiab mõni kool
siit ka tulevikus endale huvi-
pakkuva.

Ajakiri toob traditsioo-
niliselt ära ka 2012. aasta
muuseumide aastaauhinnad.
Rebimine oli tihe, tulemu-
sed head. Kõrgelt üle teiste
paistis sellel aastal silma Eesti
Meremuuseumi Lennusadam.
Heameel meremuuseumi juhi
Urmas Dreseni õnnestumisest
ja Lennusadama valmimisest
on meil kõigil!

Ajakirja järgmine number
kajastab Narva muuseumi-
festivali teemat, milleks käes-
oleval aastal on rahvusvaheline
muuseum.

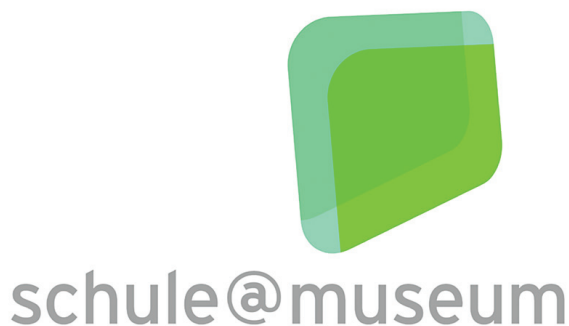
<u>PÄEVATEEMA</u>	SCHULE@MUSEUM – KOOL MUUSEUMIS — ANTJE KAYSERS — — HANNELORE KUNZ-OTT —	LK 5
	MUSEUM KUI HARIDUSASUTUS — TÖNIS LUKAS —	LK 10
<u>LUUBI ALL</u>	MITMEKÜLGNE MUUSEUMIÕPE — TANEL VEEREMAA —	LK 13
	MUSEUMIHARIDUSEST – KUIDAS JA KELLELE? — SIRELI UUSMAA —	LK 17
	KUIDAS VALMIVAD MUUSEUMITUNNID KUMU HARIDUSKESKUSES — ANU PURRE —	LK 21
	BAROKI JA MOODSA ÕPPEKESKKONNA KOHTUMINE KADRORU KUNSTIMUSEUMI LOSSIKOOLIS — LINDA LAINVOO —	LK 24
<u>MÕÖDUPUU</u>	EESTI MUUSEUMIDE AASTAAUHINNAD 2012 — MARJU REISMAA —	LK 26
<u>NÄITUSED</u>	MARIMEKKO EDULUGU — KAI LOBJAKAS —	LK 32
	MITTE LIHTSALT ÜKS KOOL JA MITTE LIHTSALT ÜKS MUUSEUM Gustav Adolfi Gümnaasiumi ajaloomuuseumi tutvustab juhataja Helda Venderström — HELI NURGER —	LK 35
	RÄNDAVAD NÄITUSED Valik muuseumide rändnäitusi — HELI NURGER —	LK 37
<u>IKKAGI INIMENE</u>	MAARJA VAINO JA TEMA TAMMSAARE — BETTY ESTER-VÄLJAOTS —	LK 41
<u>AJA LUGU</u>	HARIDUSTÖÖ JA ÕPETAMINE 19. SAJANDIL MUUSEUMIS Tartu Ülikooli kunstimuuseum kui muuseumipedagoogika sünnipaik — JAANIKA ANDERSON — — INGRID SAHK —	LK 46
<u>LEIUNURK / MÄLU AUK</u>	KAOTUSED JA TAASLEIDMISED Kunstihoone kunstikogu — KARIN HALLAS-MURULA —	LK 50

Eesti Rahva Muuseumi raamatukogus
arhiivimaterjaliga tutvumas
FOTO: Anu Ansu

SCHULE@MUSEUM – KOOLO MUUSEUMIS

— ANTJE KAYSERS —
— HANNELORE KUNZ-OTT —
SAKSAMAA MUUSEUMIHARIDUSE LIIT

Kaheksa aasta pikkuses programmis schule@museum osalesid 180 muuseumi ja 135 kooli rohkem kui 3000 õpilasega. Programmi eesmärk oli edendada suhteid muuseumide ja haridus- asutuste vahel ning toetada õpetajaid ja muuseumipedagooge nende igapäevatoeks vajalike praktiliste vahenditega.

Ettevõtmise organisatorid olid Saksamaa Muuseumiühing (*Deutscher Museumsbund*), Saksamaa Kunstihariduse Liit (BDK) ja Saksamaa Muuseumihariduse Liit (*Bundesverband Museumspädagogik*) ning rahaliselt toetasid seda Saksamaa Liidumaade Kultuurifond (*Kulturstiftung der Länder*), Robert Boschi Fond (*Robert Bosch Stiftung*), PWC Fond (*PWC-Stiftung*), Poliithariduse Föderaalagentuur (*Bundeszentrale für politische Bildung*) ja Mercator Fond (*Stiftung Mercator*).

Antje Kayzers

Hannelore Kunz-Ott

**Türgi õpilased
intervjueerisid
oma kaaslasti
noortele mõel-
dud raadiosaate
jaoks, mis
tutvustas islamit
(München,
Etnoloogiamu-
seum)**

PROGRAMMI KONTSEPTSIOON JA PLANEERIMINE

Schule@museum (Kool muuseumis) programmi planeerimise ja kavandamisega tegelesid kõik kolm erialaliitu ning igal aastal oli tähelepanu keskpunktis erinev meetoodiline küsimus. Esimesel aastal oli selleks kultuuridevahelisus ja multimeedia, teine aasta oli pühendatud üleriigilisele multimeedia-alasele võistlusele ning kolmandal aastal olid tähelepanu keskpunktis sotsiaalmeedia projektid. Viimane etapp keskendus koolide ja muuseumide vahelistele jätkusuutlikele projektidele, mida hiljem saaksid kasutada ka teised muuseumid. Kuna aga programmi pealkirjas sisaldub „@“, siis on selge, et see peab olema seotud multimeediaga. Selline otsus võeti vastu, et õpilased saaksid töötada arvutiga, mida neile niikuinii meeldib teha. Seega said nad töötada muuseumiobjektidega vägagi loominguliselt, mis poleks olnud võimalik originaaleksponaatidega. Mis puudutab osalemist, siis puudusid ranged reeglid siu ja meetodite kohta. Kõik programmi kaasatud muuseumid ja koolid võisid ise vabalt projekti teema valida.

Kuna kogu programmi eesmärk oli tagada kvaliteet ning töötada välja koolide ja muuseumide vahelise eduka koostöö kriteeriumid, paluti sponsoritel viimasel perioodil (2009–2011) anda oma panus nii organisatsiooniliste kogemuste kui ka sisussepuutuva kompetentsi vallas. Kui schule@museum programmi esi-

metel aastatel nõuti praktiliste kogemuste projekte, mida oleksid teostanud osavõtjad ise kohapeal, siis viimase perioodi ajal toetasid kooli-muuseumi tandemeid seirerühmad, kes koosnesid viiest liikmest – üks esindaja iga liidu või fondi kohta. Seirerühmad pidid planeerima erinevaid meetmeid, otsustama lähenemisviisi ja määrama žürii, kellel paluti valida viimasest etapist osavõtjad. See ekspertide kogu pidi koosnema erinevatest avalik-õiguslike asutuste esindajatest noorsoo-, kultuuri-, majandus- ja ühiskonnaküsimuste ning kultuuri- ja hariduspoliitika vallas. Selles etapis planeeriti ja viidi läbi ka kolm arenguseminari nii õpetajatele kui ka muuseumitöötajatele, et edendada kogemuste vahetamist ja täiustada oskusi projektitöö, avalike suhete, esitluste jms alal.

Lisaks sellele kavatseti kaasata veel kümne muuseumi, kes aitaksid oma ekspertteadmistega. Neil kõigil pidid olema meetoodilised oskused ja pikaajalised kogemused koolides haridusteenuse osutamisel, et nad saaksid anda osalejatele täiendavaid nõuandeid ja näpunäiteid.

Üks programmi koordinaatoritest pidi osalema kogu protsessis algusest lõpuni. Esimeste aastate jooksul pidi ta analüüsima projekte, andma nõu ja esitama aruandeid programmi kaasatud kolme liidu esindajatele. Lisaks sellele tuli tal korraldada informatsiooni edastamist kõigile osavõtjatele, hoolitseda programmi kodulehekülje sisu eest, organiseerida tööd meediaga ja kinnitada rahaeraldisi.

PROGRAMMI TEOSTAMINE

Aastatel 2004–2005 oli pilootprojekti teemaks kultuuridevahelisus ning sellesse kaasati kaheksa etnoloogia- ja ajaloomuuseumi üle kogu Saksamaa. Programmis osalesid erinevad koolitüübid ja vanusegrupid. Alates 2004. aasta novembrist kuni 2005. aasta juulini töötasid nad kultuuridevahelist temaatikat käsitlevate multimeediaesitluste kallal. Selle etapi lõpus kohtusid osalevate koolide ja muuseumide esindajad, et esitleda oma tulemusi, ning neile anti tehtud töö eest auhinnad. Töö tulemused esitati kirjalikes aruannetes ja pandi välja ka internetis programmi koduleheküljele.

Praktilise kogemuse näide: „Islami eksperdid“

Türgi õpilased tegelesid Münchenis asuva etnologiamuuseumi eksponaatidega – eriti nendega, mis olid välja pandud islami kunsti

näitusel. Ühe aasta jooksul tegid nad nii kodus kui ka muuseumis uurimistööd selle kohta, millised eksponaadid nende religiooni kõige paremini esindavad. Koolis korraldasid nad selle teema asjatundjatena islamist väikese näituse. Veelgi enam, nad panid kokku ka noortele mõeldud raadiosaate, kus nad rääkisid oma muuseumiga seotud kogemustest ning samuti oma religioonist, tuues nii selle temaatika kuulajatele lähemale.

Kui õpilased muuseumi külastasid, tuli nendega kaasa ka palju lapsevanemaid, kuna muuseum asus koolist kaugel. Paljude vanemate jaoks oli see esimene muuseumikülastus Saksamaal.

Programmi järgmises etapis aastatel 2005–2006 oli lähenemisviis täiesti erinev. Pealkirja all „Palun eksperimenteerige!“ anti õpilastele võimalus koguda kunstiteoseid või muid muuseumieksponaate, kasutades selleks arvutiprogramme. Koostöös muuseumiga valisid nad välja ühe või mitu muuseumieksponaati ja kasutasid neid arvutimängus, tegid neist veebilehekülje, audioülevaate, filmi vms. Selles etapis osales kokku 1800 õpilast 56 projektiga. Programmi lõpus esitleti üheksat neist avalikkusele ja neli sai auhinna. Lisaks nendele auhinnati veel kahte silmapaistvat projekti. Enamik projektidest kirjeldas veebilehekülgede tegemist kunstnike või taieste kohta või oli pühendatud mingi muuseumikogu või meistriteose ajaloole. Töö arvutiga näis noortele väga meeldivat.

Praktilise kogemuse näide: „Aardekirist“

Kõige nooremad võitjad, seitsme kuni kümne aasta vanused õpilased, mõtlesid välja arvutimälumängu Oberurselis asuva Vortausmuseumi eksponaatidest. Arvuti esitab külastajatele väljapanekus olevate eksponaatide kohta küsimusi, pakkudes vastusevariante, mis on täiendatud optiliste ja akustiliste elementidega. Humoorikad vastused on kombineeritud teaduslike kommentaaridega.

Järgmine etapp kujutas endast sotsiaalmeedia projekti www.1000xheimat.de („1000 x kodumaa“) ning leidis aset aastatel 2007–2008. Õpilased valisid välja ühe muuseumieksponaadi ja tõlgendasid seda omal moel, näiteks kirjutasid luuletuse või laulu, tegid kollaaži jne. See lähenemisviis erines seega esimesest kahest etapist, kuna õpilased said siin ka ise kaasa lüüa. Kaks esimest etappi ei olnud eriti kerged ning nõudsid õpetajate ja muuseumipedaagoogide kaasamist. Kolmandas etapis seevastu polnud nende abi vaja. Osavõtjatel paluti luua 21. sajandi *Heimattmuseum* (koduloomuuseum) – kohamuuseum või kohaliku ajaloo muuseum, millel on Saksamaal eriline tähendus. Et sellist muuseumi luua, pidid õpilased välja valima

ühe muuseumieksponaadi, mis seostus nende jaoks kodu või kodumaaga, tegema sellest pildi, selle veebilehele üles laadima ning lisama oma kommentaarid jagamaks oma mõtteid kodust ka teistega. Sel viisil valmis üle 920 kaastöö: laulud, kollaažid, filmilõigud, luuletused jne. Kõik see sai võimalikuks tänu veeb 2.0 projekti avatusele. Žürii koosnes viiest kuulsusest – hip-hopi tantsija, näitleja, olümpia kuldmedalivõitja ja kaks poliitikut. Igaüks neist valis välja viis parimat tööd ja pani programmi kodulehele üles virtuaalse näituse.

Mõned õpilased postitasid sellesse „virtuaalsesse muuseumisse“ ka pilte oma kodust, sõpradest ja lemmikloomadest. Žürii otsustas ka neid aktsepteerida, kuna need näitavad noorte arusaamist sellest, mida tasub koguda ja kaasaegses kohamuuseumis eksponeerida.

Et tugevdada pikaajalisi koostöösuhteid koolide ja muuseumide vahel, tõi programmi neljas etapp partnerlussuhete loomise eesmärgil kokku ühe muuseumi ja ühe kooli. See etapp leidis aset aastatel 2009–2011. Siin oli eesmärgiks kogemuste jagamine, sest igas projektis osalesid ka eksperdid ja nende töö tulemused avaldati trükisena. 150 kandidaadi hulgast valiti välja 15 projekti, kusjuures igast viiest toetusfondist ja -liidust sai üks esindaja kolme erineva projekti patrooniks. Iga patroon külastas oma projekte kohapeal ja andis nende kohta nõuandeid. Kolmel toimunud arenguseminaril vahetasid osavõtjad informatsiooni oma töö kulgemisest, jagasid kogemusi ning said ka praktilist abi ja teadmisi projektitöö ja esitlustehnika kohta.

Praktilise kogemuse näide: „Väike maailm kohvris“

Kogu kooliaasta jooksul panid ühe kooli õpilased kokku muuseumikohvri eksponaatidega ja informatsiooniga nende kohta. See projekt viidi läbi Lörrachis asuvas Museum am Burghofis. Muuseumi lähedal olevas raamatukogus kogusid

Arvutimälumäng: külastajad peavad ära arvama muuseumieksponaatide otstarbe ja ajaloo (Oberursel, Vortausmuseum)

Muuseumikohvri valmistamisel intervjuuerib õpilane vanadekodu asukaid, et teada saada muuseumieksponaadi otstarvet (Lörrach, Museum am Burghof)

õpilased teavet muuseumieksponaatide ajaloo, tehnoloogia ja otstarbe kohta ning intervjuerisid kohaliku vanadekodu asukaid. Saadud tulemused olid aluseks muuseumikohvri kavandile, millest sai osa muuseumiekspositsioonist.

Programmi lõpus töötati koos kõigi osavõtjate ja kümne partnermuuseumi ekspertidega välja programmi sisu ja põhimõisted ning koondati see raamatuks. Sissejuhatusel järgnevad peatükid, mis räägivad koolide ja muuseumide sarnastest ja erinevatest joontest, heaks koostööks vajalikust raamistikust, kirjeldavad koostööprojektide praktilisi etappe ning kvaliteedinäitajaid – kõik see on kokku võetud kaheksas nõudes muuseumijuhtidele ja poliitika-, koolihariduse- ja kultuurivaldkonna vastutavatele asutustele aitamaks edendada ja parendada partnerlussidemeid koolide ja muuseumide vahel. Lisaks sellele on väljaandes avaldatud 15 programmi pärinevat praktilise kogemuse näidet, mis teeb sellest väga käepärase vahendi saamaks häid mõtteid koolide ja muuseumide koostöö kohta. Berliinis toimunud lõputseremonial esitleti, kommenteeriti ja autasustati viimase etapi projekte. Lõpetuseks avaldati raamat „schule@museum – Eine Handreichung für die Zusammenarbeit“ („Kool ja muuseum – parimad võimalused koostööks“), mida järgnevatel nädalatel levitati paljudes koolides ja muuseumides.

HINDAMINE

Programmi schule@museum viimast osa hindas Erlangen-Nürnbergi Ülikooli Haridusteaduste Instituut. Prof dr Ekhart Liebau juhendamisel kasutati standardseid küsimustikke ja uuringuid, et saada täpsemat ülevaadet ning määratleda osavõtjate arengut. Tulemused võeti kokku 59-leheküljelises aruandes, mis tõstab esile koolide ja muuseumide vahelise hea koostöö põhilisi võimalusi ja riske.

Aruandes jõutakse järeldusele, et projektide õnnestumise seisukohalt on äärmiselt tähtsad vastastikune planeerimine ja ühised eesmärgid, finantsidesse ja tähtaegadesse puutuvate piiride ja limiitide määratlemine. Lisaks sellele tuleb silmas pidada, et olulised on pidevad ja regulaarsed kohtumised õpetajate ja muuseumispetsialistide vahel, kirjalikud koostöölepingud, protsesside paindlikkus ning õpilaste ja nende vanemate kaasamine projektidesse juba varases staadiumis, isegi algfaasis.

Õpilaste motiveerimiseks on vaja lubada neil osaleda nii sageli kui võimalik: näiteks teema ja eksponaatide valimisel, lõpptoote planeerimisel (näitus, audiogiid, muuseumikohver jne) ja tulemuste avalikul esitlemisel.

Üks programmi oluline osa oli ka nn kolmas ekspert. Paljudes projektides kaasati lisaks õpetajale ja muuseumipedagoogile veel üks ekspert, kes jagas õpilastega oma kogemusi, rääkis oma tööst või spetsiaalsest meetodist. Aja loosündmuse pealtnägija, kunstnik, ajakirjanik või teatud kutseala asjatundja pakkus õpilastele erilist huvi. Kolmandate ekspertide esitatud informatsioon tundus eriti usaldusväärne, sest põhines nende vahetutel kogemustel. Võimaluse korral peaksid muuseumide haridusprogrammid selliseid eksperte pidevalt kaasama.

Kõik schule@museum programmist osavõtjad rõhutasid seirerühma ja arenguseminaride tähtsust. Kasulik oli kuulda erinevaid seisukohti ja saada teada, et ka teistel on samasuguseid probleeme.

ABINÕUD

Need kaheksa nõuet, mis kavandati muuseumijuhtidele ja poliitika-, haridus- ning kultuurivaldkonna asutustele aitamaks edendada ja parendada partnerlussidemeid koolide ja muuseumide vahel, on esitatud raamatu „schule@museum – Eine Handreichung für die Zusammenarbeit“ („Kool ja muuseum – parimad võimalused koostööks“) lõpuosas ja peaksid aitama soodustada koolide ja muuseumide koostööd.

Programmi schule@museum partnerid on veendunud, et iga noor peaks juba enne viieteistkümnendat eluaastat olema osalenud oma kooli ja mõne muuseumi vahelises koostööprojektis. Kuna praegu see veel nii ei ole, rõhutavad nad järgmisi nõudeid, mida peaks arvesse võtma ning töösse rakendama ning toetama poliitiliste meetmetega.

1. Programmi raamistik: kuna kultuurilised teadmised on õppeprotsessi oluline osa, peaksid muuseumide ja koolide direktorid toetama vastastikust koostööd. Selleks on vaja piisavalt töötajaid ka väikeste gruppide juhendamiseks, kvalifitseeritud muuseumipedagooge ning võimalusi loovaks tegevuseks.

2. Võrgustik ja läbipaistvus: koolide ja muuseumide toetusorganisatsioonid peavad olema ühises võrgustikus ja poliitiliselt läbipaistvad (nii fondid kui ettevõtted).
3. Rahalised ja personaliressursid: kultuuriliste teadmiste edasiandmiseks peab nii koolis kui ka muuseumis olema piisavalt töjõudu. Kvalifitseeritud personali tuleb korralikult tasustada ning raha on vaja ka töövahendite muretsemiseks.
4. Institutsionaalsed ressursid: et koordineerida koostööd koolide ja muuseumide vahel, on vaja teenindavaid organisatsioone ja rohkem veebilehekülgi, et potentsiaalseid partnereid kokku viia.
5. Ajafaktor: kohandatud tunniplaani koolides ning pikemad ajavahemikud muuseumides, mis on pühendatud kultuurialaste teadmiste omandamisele.
6. Kvalifikatsioon: kultuurialased teadmised peaksid moodustama osa koolide ja lasteade õpetajate õpingutest. Õpetajad ja muuseumipedagoogid peaksid olema paremini kursis oma kolleegide tööga nii muuseumides ja koolides.
7. Asutuste struktuurid: muuseumiprojektid peaksid olema kooli õppekava osa, igas koolis peaks olema kultuuriesindaja, oleks vaja kultuuriõpingutele spetsialiseerunud koole, muuseumide ja koolide vahel peaksid olema sõlmitud kirjalikud koostöölepingud ning tuleks tunnustada õpilaste kaasamist kultuuriprojektidesse.
8. Kättesaadavus: kooligruppidele, õpilastele ja õpetajatele tuleks ristirahastamisega tagada tasuta muuseumikülastus. Maakooles peaks toetama transpordi osas.

Kolm kaasatud ametiliitu – Saksamaa Muuseumiühing, Saksamaa Kunstihariduse Liit ja Muuseumihariduse Liit on valmis seda poliitikat toetama, viies need nõudmised ellu.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Berufliche Schulen im Museum. Grundlagen – Inhalte – Methoden.** 2006. Museums-Pädagogisches Zentrum. München: Eigenverlag.
- Commandeur, B., I. Gercke, K. Schad & B. Schorn.** 2010. *Schule, Jugendarbeit und Museen.* Remscheid: Arbeitsstelle Kulturelle Bildung in Schule und Jugendarbeit NRW.
- Kunz-Ott, H.** 2005. *Museum und Schule. Wege zu einer erfolgreichen Partnerschaft.* MuseumsBaustein Nr. 9, hrsg. von der Landesstelle für die nichtstaatlichen Museen in Bayern. München, Berlin: Deutscher Kunstverlag.
- Lessmann, S. & K. Schad** 2010. *Bonner Museumscurriculum für Grundschülerinnen und Grundschüler.* Bonn: Kunstmuseum Bonn und LVR-LandesMuseum Bonn.
- Museumspädagogik für die Schule. Grundlagen, Inhalte und Methoden.** 1998. Museums-Pädagogisches-Zentrum. München: Eigenverlag.
- Schule und Museum. Vom Nutzen des Museums für die Schule. Anregungen für den Unterricht in den Fächern Geschichte, Deutsch, Physik, Bildende Kunst, Erdkunde/Sachkunde.** 1998.

Museumspädagogischer Dienst Berlin. Berlin: Schibri-Verlag.

schule@museum – Eine Handreichung für die Zusammenarbeit. 2011. Berlin: Deutscher Museumsbund e.V. gemeinsam mit BDK – Fachverband für Kunstpädagogik, Bundesverband Museumspädagogik, Bundeszentrale für politische Bildung, Stiftung Mercator.

Traub, S. 2003. *Das Museum als Lernort für Schulklassen. Eine Bestandsaufnahme aus der Sicht von Museen und Schulen mit praxiserprobten Beispielen erfolgreicher Zusammenarbeit.* Hamburg: Verlag Dr. Kovač.

Wagner, E. & M. Dreykorn (Hrsg.) 2007. *Museum. Schule. Bildung. Aktuelle Diskurse – Innovative Modelle – Erprobte Methoden.* München: Kopaed Verlag.

<http://www.1000xheimat.de>, külastatud 10.7.2012.

<http://www.sachsen-macht-schule.de/lernstadtmuseum/>, külastatud 10.7.2012.

<http://www.schule-museum.de>, külastatud 10.7.2012.

Artikkel on ilmunud kogumikus *Best Practice 1. A Tool to Improve Museum Education Internationally*. Ed. by Emma Nardi. Rome, 2012.

Programmi lõpus avaldati trükis „schule@museum – Eine Handreichung für die Zusammenarbeit“

MUUSEUM KUI HARIDUSASUTUS

— TÖNIS LUKAS —
EESTI RAHVA MUUSEUMI DIREKTOR

Muuseum on haridusasutus. Vähemalt sellisena on ta mõeldud, sest muuseumide algatus tuli tihti just haridustegelastelt. Eesti Rahva Muuseumi hälli juures seisid näiteks Oskar Kallas, Heinrich Koppel, Aleksander Läte jt. Koolidel ja ülikoolidel on tihtipeale oma muuseumid, sest kujunemislugu on lahutamatu osa nii kooli-ülikooli kuvandist kui ka haridus- ja kasvatuskeskonnast. Seda on lihtne mõista, sest nii kooli kui muuseumi eesmärk on eraldi ja koosmõjus järjepidevuse tagamine – traditsiooniliste teadmiste ja nende seoste edasi kandmine (nii üha uutele põlvkondadele kui teadmiste kinnistamine juba olemasolevatele). Ja mõlemad peavad oma eesmärgiks kindlustada see teadmiste vundament, millelt noortel oleks kergem tuleviku mõtestada. Muuseum tundub mõnes mõttes lõplikum kui kool. Kuna kool jätab vaidlemise ja avastamise rõõmu, aga muuseum näitavat sündinud fakte! Aga kas näitab? Tegelikult jätab iga muuseum mõtlemisruumi, kaasaegsed muuseumid kindlasti ka tõlgendamisruumi. Nii nagu kooliprogrammid muutuvad ajaga, uuendatakse ka muuseumi näitusi, mõnikord kogu kontseptsiooni.

Leidsime mitmeid ühisjooni kooli ja muuseumi vahel. Aga oleme seni kasutanud selle võrdluse loomiseks vaid muuseumi üht funktsiooni – näitamist ehk näituste tegemist. Muuseumil on siiski veel ülesandeid – kogumine, säilitamine (konserveerimine) ja uurimine. Kõigil neil on oma hariduslik aspekt. Kõige loomulikumalt mõistetavalt uurimisel. Kooliski on lisaks sellele, et õpilast aitab kooliõpetusest osa saada uuriv ja juurdlev vaim, teaduslik uurimistöö kujunemas õppetöö lahutamatuks osaks. Nii põhikoolis kui gümnaasiumis. See tähendab, et muuseum saab anda ainet – tema hoidlad ja arhiivid on tulvil täis ajaloodokumente, kunstimuuseumi omad kunstiteoseid, loodusmuuseumi omad loodusteaduslikku uurimismaterjali. Kuna nii kogumisel, säilitamisel kui uurimisel on oma reeglid, siis tuleb uurijal neid tunda. Siin aitab juhendamine.

Põhikooli õppekavas on uurimistöö juhendamise kui ka kogu aineõpetuse eesmärgiks anda lapsele võimalus luua endale terviklik maailmapilt. Muude omandatavate pädevuste hulgas on omakultuuri ja kultuurilise mitmekesisuse tähtsustamine. Sestap on kodu-uurimise meetodit hea rakendada koostöös kohaliku muuseumiga. Nõnda võib muuseumikülastust ja koostööd sealsete teaduritega pidada ka põhikoolis õppekava täitmise loomulikuks osaks. Kui kaugematest kantidest Tartusse ja Tallinna ei ole põhikooliklassiga igapäevaselt lihtne sõita, siis koduloomuuseumi külastus on elementaarne, kuna see on maakonna igast nurgast tulijale ikkagi loomulikult kättesaadav.

UURIMISTÖÖ VAJAB JUHENDAJAID

Gümnaasiumis valmistatakse noor ette juba valikute tegemiseks ja vastavalt andele sügavamate teadmiste omandamiseks oma tulevasele erialal. Gümnaasiumiosas on suurem tähelepanu ka uurimistöö teaduslikkusele ja selle ülesehitusele ning originaalsusele. Muuseum, eriti mõni suurem muuseum, kus on hulk teadureid, saab endale võtta ka gümnaasiumi lõpu uurimistöö juhendamise. Õigupoolest ongi raske ette kujutada, et 2014. aasta kevadel, kui kõik gümnaasiumilõpetajad peavad lisaks riigieksamitele ja koolieksamile tegema kas uurimistöö või praktilise töö, saaksid kõigi nende juhendamisega hakkama oma kooli õpetajad. Juhendamistöö maht on sedavõrd suur. Kindlasti tuleks näha juhendmaterjalise ette koolide võimalus kaasata juhendajatena muuseumide töötajaid, kuna neil on nii teaduslik-metoodiline ettevalmistus kui ka ainetundmine. Konkreetsed lepingud tuleks sõlmida kooli ja muuseumi vahel. Näiteks Eesti Rahva Muuseum on valmis asuma lepingulistesse suhetesse paljude koolidega, et võtta osa muuseumitemaatikaga seotud uurimistöid oma teadurite juhendamisele või siis vähemalt kaasjuhendamisele.

Selleks oleks kõige lihtsam viis nimetada praegu Riigikogu menetluses oleva muuseumiseaduse eelnõuga muuseum praegu kehtiva kultuuriasutuse staatuse asemel laiemalt kultuuri- ja haridusasutuseks. Kui muuseum võrdsustada ka huvikooliga, st anda võimalus tal enda juurde selline struktuur luua, siis on võimalik muuseumis koolitusprogrammi läbinutel saada tulumaksumaksustust. On valdkondi, kus muuseumides kursustel osalenud noored ja vanad saavad kõrgel tasemel rahvakultuuri-, kunsti-, arheoloogia- ja alast koolitust. Võtame näiteks Eesti Rahva Muuseumi juures tegutseva noorte giidide kooli, mille tegevus kooliõpilaste ainealaste teadmiste ja eneseväljendusoskuse arendajana võiks kindlasti laieneda. Kui vanemad saaksid tulumaksusoodustust, oleks selle hariva huvitegevuse võimaluse kasutajaid rohkem.

Kuigi muuseumis harib külastajat selles kujundatud terviklik kultuuriline keskkond ning sellisena mõjub muuseum oma näituste, töötubade ja koolitustega kohapeal parimal viisil, ei pea kultuurilise teadlikkuse tõstmiseks siiski alati ilmtingimata muuseumisse kohale tulema. Juhendaja abiga on kasulikke viiteid võimalik leida ka muuseumide infosüsteemist (MuIS), mille kasutajateks võiksid saada ka kõik gümnaasiumid. Muuseum peaks olema huvitatud, et vastava andmebaasi kasutajaks oskaksid olla nii õpilased kui nende juhendajad. Seetõttu on põhjust valmistada 2014. aasta kevadiseks üleüldiseks gümnaasiumilõpu uurimistöode juhendamise laineks vajalikul määral ette ka kooliõpetajaid neile koolitusi korraldades.

Tõnis Lukas

Käsitsi kirjutamine – kas kaduv oskus? Õpilased ERMi Postimuseumis
FOTO: Arp Karm

LOOVAD TUNNID MUUSEUMIS

Muuseum pakub huvitavat infot kas koolis juba läbi võetud konkreetse ainetunni materjali kordamiseks või selle kohapeal läbi viimiseks hästi ilmestatud muuseumikeskkonnas. Nii saab Tallinna linnamuuseumis viia läbi tunni „Keskaegne linn“ ning näiteks Eesti Rahva Muuseumis tunnid „Talurahva eluolu“, „Rahvakalender“ jne. Aga miks mitte korraldada siin ka tööõpetuse tund rahvusliku käsitöö alal. Loodusmuuseumis on võimalus loodusainete tunde pidada, kunstimuuseum on kunsti- ja kunstiajalootundide päralt. Lahtine võib olla küll tunni läbiviija isik – kas oma aineõpetaja või muuseumipedagoog. Kui finantseerimisküsimus (kas tunni eest tasub kool või on see näiteks riigimuuseumide puhul juba eelarvesse arvestatud) kõrvale jätta, siis oleks tark, kui sellised tunnid nii nagu ka lihtsamad ekskursioonid viiks läbi muuseumipedagoog. Kui see pedagoog on heal tasemel, st nii sisutundja kui ka paeluv esineja, on tulemus igati hea. Oma õpetaja saab puhata ja uue inimese ilmumine juba teada-tuntud õpetaja asemele muudab klassisisesed jõujooned, vabastab meeled ja annab võimaluse kõigil õpilastel keskenduda traditsioonilise suhetemustri asemel oma tähelepanu segamatult lektorile ja tema selgitustele.

Muuseum annab lastele fotodest ja muudest vahendajatest mõjusamalt tõepärase ettekujutuse ajastu rõivastest, näoilmetest, töövõtetest, sotsiaalsetest rollidest jne. Õppekava üks nähtavaid puudusi, millega erinevad õppekavameistrite põlvkonnad on tahtnud hakkama saada, on selle liigne teoreetilisus. Ei võimaldata piisavalt praktikat ja teadmisi kinnistavat õpet. Ei klassi-

toas toimuv ega ka nivelleeriv internetipõhise õppe formaat anna selleks võimalust. Kahjuks on muuseumikülastust õppekava täitmisel sõnades küll propageeritud, samas aga praktiliselt ebapiisavalt rahastatud – liiga vähe selleks, et saaksime kõnelda ühtluskooli põhimõtte rakendumisest ses vallas. Muuseumile lähemate omavalitsuste lapsed on kaugema kandi rahvaga võrreldes eelistatud seisus. Kui seda erisust kuidagi ei tasandata, ei ole tagatud võrdsed võimalused muuseumikülastuseks.

Nüüd, kui muuseumikogude digiteerimine on muutunud massiivseks ja vahelduva eduga, kuid ikkagi järjest kasvava tempoga suudetakse lähiajal avada muuseumikogud ka veebipõhiseks kasutamiseks, saab tulevasel igale õpilasele üks ühele tagatud arvutikasutuse ajastul igaüks kuvada endale ekraanile vajaliku eseme, keskkonna või dokumendi. See toob muuseumikogud ja nende kohta käiva info igale õpilasele lihtsasti kätte ning selliselt saab materjali kasutada ka koolitoas või kodus. Uurimistööl igal etapil ei pea siis külastama muuseumi kui asutust. Näiteks Tartu Ülikooli loodusmuuseum on vastava platvormi avanud ka rahvusvaheliselt.

Kokkuvõtteks olgu üle korratud, et kui tahame oma ühiskonnas kogu avalikku ressursi kasutada parimal moel, ei ole põhjust kultuuri- ja haridusasutuste vahel suurt vahet teha. Nad peaksid moodustama ühise baasi noorte ja vanade harimiseks. On ju nende rajamiseks tehtud niigi tohutuid investeeringuid, miks siis sarnaste ülesannete täitmisel veel topelt kulusid tekitada?!

MITMEKÜLGNE MUUSEUMIÕPE

— TANEL VEEREMAA —

EESTI TEATRI- JA MUUSIKAMUUSEUMI DIREKTOR
MUUSEUMINÕUKOGU HARIDUSKOMISJONI LIIGE

Muuseumide ja koolide kostööst on kultuuripärandi aastal eriti sobiv rääkida. Loodetavasti aktiveerib kultuuripärandi esiletoomine tänapäeva ühiskonnas, kus erinevatest kanalitest kõlab kiitus hedonistlikule elulaadile ning hetkes elamisele, pöörama tähelepanu meie väikese rahva suurtele saavutustele, kogutud tarkusele, oskustele ning väärtustele. Selleks tasub pöörduda mäluasutuste poole.

Haridustegevus muuseumis ei peaks tänapäeval küll enam kedagi üllatama. Kogumise, säilitamise ning uurimise kõrval on oluline koht vahendamisel – muuseumipedagoogika sellega just tegelebki. Vahendamise juures on tähtsad kaks küsimust: mida? ning kuidas? Nendest küsimustest sõltub, kas vahendatav valdkond ka külastajale midagi ütleb – kas ta kõige laiemas mõttes õpib midagi.

Pelgalt õpetamine ei garanteeri, et toimuks õppimine. Õppimine on emotsionaalne protsess – tuleb äratada õppija sisemine motivat-

sioon. Ligi paarikümne aasta jooksul on Eestis passiivsema ekskursioonivormi kõrval järjest tugevamalt kanda kinnitanud aktiivõppemethodid. Käesoleva aasta 25. jaanuaril Tartus Eesti Rahva Muuseumis toimunud muuseumiharidust käsitleval konverentsil „Ajumaht“ toodi välja, et teadmiste kõrval on aina olulisem roll oskustel, pädevustel ja väärtustel.

Muuseumid jagavad juba mitmendat aastat parima haridusedendaja auhinda. Sel aastal sai selle Pille Maffucci väikesest Tallinna Linnamuuseumi filiaalist, E. Vilde Muuseumist Kadriorus.

Tanel Veeremaa

Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumi programm „Mu isamaa...“
FOTO: Mart Laul

Muuseuminõukogu hariduskomisjon korraldab muuseumihariduse erinevaid tegevusvaldkondi puudutavaid koolitusi ning konverentse. Muuseumipedagoogide vahel toimub infovahetus ja koostöö. Kuid väga tähtis on selle kõige kõrval ka koostöö koolidega.

Nii kitsamas ringis kui laiemalt on muuseumid ja koolid teinud koostööd. Üheks heaks näiteks on eelmisel aastal Tallinnas toimunud koostöö keelekümbuskoolide ja muuseumide vahel. Projekt „Hakkame käima!“ puudutas lõimitud aine- ja keeleõpet muuseumi keskkonnas. Koostöö keskmes oli õppija ja tema võimekusele vastav vahendustegevus muuseumis. Väikeste töögruppide tulemusena valmisid kümnes muuseumis keelekümbusmetoodikal põhinevad muuseumiprogrammid. Kevadel tutvustati Kadrioru Kunstimuuseumis toimunud konverentsil kõiki selle projekti raames valminud muuseumide haridusprogramme nii teemast huvitatud muuseumipedagoogidele kui ka kooliõpetajatele.

Sellele kogemusele tuginedes koostas Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum pärast projekti lõppu Eesti Vabariigi 95. aastapäevaga seoses uue muuseumiprogrammi „Mu isamaa...“. Programmis käsitlevad teemad olid tihedalt seotud muuseumi ekspositsiooniga, näitlikustatud pildimaterjaliga, helikandjatelt ette mängitud ning õpitut kinnistati käelise tegevusega.

Nii eestikeelsete koolide kui ka keelekümbuskollegriidide tagasiside kinnitas, et teemakäsitus vastas õpilaste tasemele ja haakus õppekavaga. Ja mis muuseumi jaoks kõige tähtsam, tutvustas valdkonda ning sidus lapsed ka emotsionaalselt muuseumiga.

Sel aastal on ühe suurema koostöökavana toimumas Ajaloo Instituudi ja muuseumide ning arhiivide vaheline projekt, mis puudutab ajaloo õppimist mäluasutustes. Muuseumiõpet tuleks siin kindlasti käsitleda laiemalt kui ainult ekskursiooni või programmina. Ka muuseuminõukogu hariduskomisjon planeerib laiendada muuseumihariduse edendaja auhinna statuudis valdkonna mõistet, rõhutades, et tegemist ei ole pelgalt muuseumiprogrammide koostamisega. Muuseumiharidus hõlmab lisaks programmidele endas nii tööd näituste ettevalmistamisel, kursuste ning ürituste korraldamisel, õppematerjalide koostamist e-keskkonnas või trükistena jm. Kõigile nendele punktidele peaks lähenema elukestvast õpest lähtuvalt.

Tallinna Linnamuuseum on aastaid olnud projekti „Ajarännak“ eestvedaja. „Ajarännaku“ puhul räägime metoodikast, mis põhinebki muuseumi ja kooli koostööl. Üsna varases staadiumis kaasatakse teemasse õpilased, kes teevad koolis või ka muuseumis eeltööd, uurivad materjale ja valmistavad endile ette rollid. Ajarännaku päeval elavdatakse vastav teema – kasutatakse ajastukohaseid riideid, materjale, võimalusel keskkonda jm. Rollis on nii õpilased, õpetajad kui ka muuseumitöötajad. Säärast õpet võib pidada üsna ideaalseks, sest õpilased teevad koolis eeltööd ja sageli tekib materjali süvenedes suurem huvi. Lisaks on nad ajarännaku päevale tulles ettevalmistatud ja haakuvad kergemini teemaga. Päeva lõpus võetakse ühises ringis kokku sel päeval kogetu.

Sarnast metoodikat kasutab ka Eesti Vabaõhumuuseum mitmete programmide ja ürituste puhul. Muuseumitöötajad on vastavalt teemale ning ajastule rollis ja suhtlevad gruppide ning külastajatega esimeses isikus. Taolise metoodika puhul on väga oluline õpetajate eeltöö, et õpilased oleksid vastava teemaga kursis. Õpilased kaasatakse aktiivselt tegevusse ja kui nad tunnevad teemat, siis mängivad üldiselt väga hea meelega kaasa. Jällegi toimub õppimine aktiivse osalemise kaudu. Peab märkima, et rollimänguline õppimine toimib väga hästi ka täiskasvanute puhul. Vabaõhumuuseumis toetab seda ehe keskkond.

Ühe omalaadse nähtusena muuseumimaastikul võib tuua Kumu õppematerjali 4K (Kumu kaasaegse kunsti kaardid), mille eest võitis 2010. aastal Jelena Tšekulajeva aasta muuseumihariduse edendaja auhinna. Tegemist on õppematerjaliga, mille kaudu käivitub õpilaste aktiivsus tegelda kaasaegse kunstiga ilma

juhendaja sekkumiseta. Erinevalt kahest eelpool mainitud meetodist ei ole siin oluline eelnev põhjalik ettevalmistus.

Muuseumiesemed ja -dokumendid räägivad meile erinevatest väärtustest, mida on kandnud neid omanud inimesed või ühiskond. Koolis on õpetajatel kohustus aineõppe juures tegelda ka üldnimilike väärtuste kujundamisega. Kui ka õppekavad muutuvad, siis ei tohiks see punkt kusagile kaduda. Väärtuskasvatus on ühe vaimselt terve ühiskonna oluline alustala. Muuseumide haridustegevus on osa laiemast haridustegevusest. Mitteformaalse hariduse esindajana toetame ja täiendame me formaalset haridust. Seega peame ka meie muuseumis mõtlema, mis-suguseid väärtusi me oma tegevusega toetame ja kasvatame. Muuseumile kui väärtuskasvatusega tegelevale organisatsioonile on tähelepanu pööratud ka Tartu Ülikooli eetikakeskus – 2. mail 2012 toimus Tartus Eesti Rahva Muuseumi näitusmajas muuseumide meistrikläss ning kuulutati välja konkurss „Muuseum kui väärtuste kandja ja hoidja“. Konkursi peaaubhinna sai Muuseum Miiia-Milla-Manda, kus pööratakse põhjalikumalt tähelepanu just väärtuskasvatusele. Hea näide Muuseumi Miiia-Milla-Manda väärtuskasvatusega tegelemisest on koostöö Eesti Politsei ja koolidega, mille käigus valmis programm „Erinev on eriline“. Programmis pööratakse tähelepanu läbi ajaloo tuttavale, kuid tänapäeval järjest rohkem tähelepanu all olevale koolikiusamise teemale.

Eelpool mainitud muuseumiprogrammi viiakse läbi koolis. Sarnaselt on mööda Eestimaa koole sõitnud ka Eesti Ajaloomuuseumi rändnäitused „Eesti lipu lugu“ ja „Eesti vapi lugu“ koos sinna juurde kuuluva programmiga. Riigi sümbolitest rääkides ei pööratud tähelepanu ainult teadmistele, vaid olulisel kohal olid ka õpilaste endi mõtted ja hinnangud teema kohta.

Pikemaajalisem koostööprojekt, kus tegevused toimusid nii koolikeskkonnas kui muuseumi erinevates filiaalides, korraldati SA Virumaa Muuseumide muuseumipedagoogi Kaja Visnapuu eestvedamisel ning valmis koostöös Haljala Gümnaasiumi ajalooõpetajaga. Projekt hõlmas Eesti ajaloo õppekava põhiste kultuuriajaloo programmi gümnaasiumis. Õppeaasta jooksul toimus üheksa teemakäsitlust.

Iga muuseum lähtub programmide koostamisel oma valdkonnast. Sireli Uusmaa toob oma magistritöös „Muuseum kui formaalharidust toetav õppekeskkond“ (http://www.muuseum.ee/uploads/files/magistritoo_sireli_uusmaa.pdf) välja, et muuseumide programmid on tugevas seoses muuseumi temaatikaga (püsinäitusega, ajutiste näitustega, temaatikaga laiemalt). Maa-konna- ja kodukohamuuseumid rõhutavad eriti piirkonna ajaloo, loodusloo ning rahvapärimuse edasiandmise tähtsust. Programmide loomisel on oluline koostöö aineõpetajaga. Tihedama haridustegevusega muuseumid ei suuda ehk luua jooksvalt programme üksikute õpetajate soovidest lähtuvalt, kuid kui teema on koolis oluline ja haakub vastava muuseumi valdkonnaga ning on piisavalt pikalt ette planeeritud, siis ollakse kindlasti valmis looma programme, mille vastu ei ole huvi ainult ühel rühmal, vaid mitmel grupil. Muuseumikeskkond ning teema loovad väga erinevaid õppimisvõimalusi.

Kultuuripärandi aasta on kutsunud ellu veel ühe huvitava projekti, kus koolide ja muuseumide kõrval on kolmanda osapoolena kaasatud ärisektor – toitlustus ja transport (www.prandiaasta.ee). Pärandiaastal võimaldab Edelaraudtee projektis osalevatel kooligruppidel poole aasta jooksul sõita sihtkohta ja tagasi tasuta. Muuseumide vahel käivitas projekt aktiivse koostöö, kus arvestatakse lisaks programmi

Üheks näiteks e-keskkonna õppematerjalist on Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumi rahvapillide ekraan (www.tmm.ee), mida kasutatakse aktiivselt nii koolides kui ka muuseumi ekspositsioonis

Eesti Vaba-
õhumuseumi
jõuluteemaline
ning rollimängu-
line muuseumi-
programm
FOTO: Kristjan
Sulõnd

teemale ning sihtrühmale ka rongide saabumis- ning väljumisaegu. Näiteks Eesti Teatri- ja Muusikamuseum teeb koostööd Lastemuuseumiga (algkool), Tallinna Linnamuuseumiga (põhikool) ja Eesti Ajaloomuuseumiga (gümnaasium). Programmide algusaegade juures on arvestatud jalgsi liikumise aega raudteejaamast muuseumini – sellest tulenevalt algavad Tartu ja Viljandi liinilt tulevate gruppide programmid varem (enne muuseumi avamisaega) ning Pärnu ja Narva liinilt saabuvate gruppide puhul hiljem. Kõigi muuseumide vahel on paras liikuda jalgsi ning muuseumide kõrvalt jääb aega tutvuda Tallinna vanalinnaga. Kui seni on kaugematele koolidele üheks suuremaks probleemiks muuseumikülastuste korraldamisel olnud transpordikulu, siis tänu pärandiaasta algatusele on see probleem kõrvaldatud. Taolise projekti juures muutub keeruliseks registreerimine, kuid muuseumide paindlik lähenemine saab kindlasti koolidelt positiivse vastukaja. Analoogseid projekte, vähemalt muuseumide ühendatud programmide näol, võiks jätkata kindlasti ka pärast kultuuripärandi aastat.

Täna sel päeval on õppekäik muuseumisse soovituslikuna riiklikku õppekavva sisse kirjutatud. Sarnaselt keelekümbelprojektile või Ajaloo Instituudi koostööle muuseumidega tasuks kindlasti muuseumidel ja ainesektsioonidel (seltsid, ühingud, liidud) algatada mõned laiapõhjalisemad koostööd, kus vaadatakse läbi ainekavad, muuseumide valdkonnad ja jõutakse koostöö tulemusena erinevate õppemeetoditeni, mis aitaksid muuseumidel oma valdkonda vahendada ja õpilastel raamatutest loetu kõrval õppida muuseumides talletatud pärandi põhjal.

Ei tohiks ära unustada, et muuseumiprogrammis saadud teadmiste, oskuste, pädevuste ja väärtuste kõrval, mida kindlasti korduvkülastused muuseumisse kinnistavad, on oluline ka muuseumi külastamine ise. Kui laps harjub muuseumis käima ja tema kogemus külastusest on tema vajadustele vastav ning seostub edaspidi positiivse emotsiooniga, siis kasvab suure tõenäosusega temast ka täiskasvanu, kes külastab ise muuseumi ja viib sinna oma lapsi. Mida erinevamates muuseumides käiakse, seda valikute- rohkema pagasi saab laps endaga tulevikku kaasa.

Seda, missugust ühiskonda loodame me näha tulevikus, kuidas suhtutakse siis meie rahva kultuuripärandisse ning selle hoidmisse, saame mõjutada meie praegu – muuseumide ja koolide koostöös. Muuseum ei ole pelgalt koht, kus ei tohi kõvemini rääkida, esemed on ainult klaasi taga ning igasugune aktiivne tegevus on keelatud. Eesti muuseumid on lühikese ajaga saavutanud haridustegevuses väga tugeva taseme, kasutades igati oma teadmisi ja oskusi valdkonna paremaks vahendamiseks ning on avatud erinevaks koostööks. Loodetavasti paneb kultuuripärandi aasta meid sellele teemale rohkem mõtlema ja annab meile nii muuseumides kui ka koolides tõuke tutvustada ning väärtustada pärandit ja teha seda lastele vastaval tasemel.

MUUSEUMIHARIDUSEST – KUIDAS JA KELLELE?

— SIRELI UUSMAA—
MUUSEUM MIIA-MILLA-MANDA

Muuseumi roll ühiskonnas on aja jooksul muutunud. 21. sajand on asetanud muuseumid uudsesse olukorda, pannes oma identiteeti ja eesmärgi ümber hindama. Mida oodatakse muuseumilt 21. sajandil?

Vaadates maailmas ringi, näeme, et muuseumis käsitlevate teemade ring laieneb aina enam ning fookusesse tõusevad muuhulgas näiteks rahvusvahemuste probleemid, argielulised ja eksistentsiaalsed küsimused jne. Muuseum on kujunemas foorumiks, kus aktuaalsed küsimused ei ole enam ainult minevikus juhtunu, vaid ka see, mis toimub praegu, meie ümber ja meie inimestega.

Ka Eestis on häid näiteid taolistest muuseumidest, kes vaatavad muuseumi seinte vahelt välja ja otsivad uudseid võimalusi töö tõhustamiseks. Küll kohtab veel vähe arusaamist muuseumist kui keskkonnast, mis seob kogukondi ja pakub tegevust kõigile. Muuseumilt oodatakse üha enam, et see haaraks ühiskonnas laiemat rolli kui rahva identiteedi hoidja ja talletaja. Väga oluline on kogudes olevate esemete interpreteerimine erinevatele sihtgruppidele. Muuseumidest on maailmas kujunemas sõnumi edastajad ja mõjutajad, miks siis mitte ka siin,

Eestis. Praegu võiksid olla muuseumitöö organiseerimise kesksed küsimused, milline on muuseumi identiteet, moraal ning kuidas suhestuda ja suhelda publikuga.

Üheks võimaluseks laiendada muuseumi panust ühiskonnas on haridusalane töö, mida peetakse üha enam ka muuseumi keskseks ülesandeks. Muuseumide käsutuses on kogude näol suur infobaas, mida õigete meetodite ja programmide abil saab edukalt õpilaste koolihariduse rikastamisel ja täiendamisel kasutada. Eesti muuseumide visioon aastaks 2015¹ näeb muuseumi haridusastutustena, mis pakuvad kogemusi, teadmisi ja meelelahutust. Hetkel puudub aga ühene arusaam, millist rolli ja kuidas muuseumiharidus koolitöö toetamisel võiks etendada, seega peitub selles üks olulisi aruteluteemasid.

Sireli Uusmaa

¹ 21. sajandi Eesti muuseumid. Arengu põhisuunad 2006–2015. Kultuuriministeerium. Tallinn, 2006.

Lisaks tava-pärasematele muuseumitundidele pakutakse Muuseumis Miia-Milla-Manda ka keelekümblustunde, mis on valminud koostöös õpetajaga

Muuseumis rakendatavat haridustööd ehk muuseumipedagoogikat võib käsitleda kui museoloogia ja pedagoogika kokkupuutepunkti. Päris ühest definitsiooni muuseumipedagoogika kohta pole, kuid lühidalt võiks seda pidada õppeprotsessiks muuseumis, kasutades selleks muuseumi ekspositsiooni ja sobilikke meetodid. Õpe muuseumis saab olla eakohane ning näitlikustatud eksponaatidega.

MUUSEUMIHARIDUSTÖÖ VÕIMALUSED

Püüdes anda ülevaadet muuseumihariduse võimalustest koolitöö toetamisel, keskendun selles artiklis oma magistritöö „Muuseum kui formaalharidust toetav õppekeskkond“² tulemustele. Magistritöö eesmärgiks oli uurida, kas ja kuidas muuseumid hetkel õppekeskkonnana toimivad ja formaalharidust toetavad. Selleks teostasin riikliku õppekava analüüsi, mille järgi on muuseum sobilik õppekeskkond, pakkudes praktilisi ja mitmekülseid õppimisvõimalusi. Kehtiva õppekava arendamise protsessi olid kaasatud õpetajad, aga omapoolseid ettepanekuid õppekeskkonna rikastamiseks said teha ka muuseumid. Esimese sammuna on selle tulemusel ajalooõpetajatele erinevate klasside näidistöökvades pakutud välja muuseume või muuseumiprogramme, mis toetaksid konkreetsete tunniteemade õppimist. Kas muuseum on aga valmis selliseks vastutuseks ja suudab omalt

poolt pakkuda sobilikku muuseumiharidustunnitöö toetamiseks?

Riiklikust õppekavast lähtudes saab aga muuseumis kooliõpet mitmeti toetada ja seega muuseumiprogramme sisukamaks ja otstarbekamaks muuta. Näiteks on võimalus õppeaineid omavahel lõimida ning toetada nii erinevate üldpädevuste nagu väärtus-, sotsiaalne, õpi-, suhtlus- ja ettevõtlikkuspädevus saavutamist. Kehtiv riiklik õppekava on määratlenud uurimis- ja loovtööde tegemise võimaluse, mille korraldamisel saab muuseum koolile abiks olla. Viimasest punktist on kinni haaranud näiteks Eesti Rahva Muuseum, kes pakub Tartu ajalooõpetajatele konkreetseid teemasid, mida õpilased muuseumis loov- ja uurimistöö raames uurida saavad. Lisaks on käimas pilootprojekt, mida veab Ajaloo Instituudi ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse labor, mis kuulub Tallinna Ülikooli Haridusinnovatsiooni Keskuse alla ja tegeleb otseselt õpetajaharidusega. Projekti on kaasatud rida suuremaid arhiive ja muuseume ning ajalooõpetajad. Projekti käigus valmivad koostööna gümnaasiumiastme Eesti ajaloo teemabloki õppimiseks sobilikud tunnikavad, mida saab muuseumis ja arhiivis kohapeal läbi viia.

Muuseumi haridustöö väljundeid on mitmeid, kuid selles kirjatükis keskendutakse peamiselt haridusprogrammidele ja sellele, kuidas seda meetodit muuseumis rakendada. Enamik suuremaid muuseume pakub haridusprogramme, mille kaudu saavad õpilased aktiivselt ja

2 Magistritööga on võimalik tutvuda aadressil http://www.muuseum.ee/uploads/files/magistritoo_sireli_uusmaa.pdf.

erinevaid ülesandeid lahendades tutvuda muuseumi ekspositsiooniga. Magistritöö käigus tutvunud mitmete muuseumide haridusprogrammide analüüsis võib järeldada, et muuseumitunnid tekitavad peaausjalikult teemade vastu huvi ja pakuvad kogemusi – kas uudsete õpimeetodite või praktiliste tegevuste kaudu. Tihti on tundide eesmärk toetada ja rikastada ka aineõpet, kuid kaudselt ja konkreetseid sellealaseid eesmärke tõstatamata. Muuseumide kodulehtedel puuduvad sageli haridusprogrammide kirjelduste juures otsesed viited, millist ainetundi või teemakäsitlust tund toetab. Sellekohane info muudaks aga õpetajale tunni valimise oluliselt lihtsamaks ja teisalt põhjendaks otseselt ära muuseumikülastuse eesmärgi. Muuseumitundide loomisel arvestatakse erinevate sihtrühmadega, küll on selleks tihtipeale nii põhikool kui gümnaasiumiaste korraga.

Muuseumikülastuse õnnestumine sõltub paljuski muuseumitöötaja enese panusest. Õpetajate seas korraldatud küsitluses rõhutasid pea kõik vastanud, et suurel määral sõltub muuseumitöötajast, kas õpilane omandab uut teavet ja tahab üldse muuseumisse tagasi tulla. Hea muuseumipedagoog on professionaal, kes oskab teemat huvitavalt avada ning sealjuures kohandada õppetegevust vanuseastmetele vastavalt. Oluline on hea väljendus-, aga ka enesekehtestamise oskus. Soovitavalt peaks muuseumipedagoogil olema pedagoogikaalne haridus. Küsitluste põhjal võib järeldada, et rohkem kui pooltel muuseumipedagoogidel Eestis hetkel see ka on. Huvitava fenomenina ei tulnud aga muuseumide haridustöötajate eneste küsitlustest välja teadlikkust, kuivõrd sõltub nende oskustest ja panusest muuseumiõppe kvaliteet ja laste kuvand muuseumi kohta. Ilmselt tuleks seda enesele rohkem teadvustada.

Hetkeolukord näitab, et nii muuseumipedagoogid kui ka kooliõpetajad ei seagi muuseumikülastuse eesmärgiks just nimelt konkreetse aine õpitulemuse saavutamist ega tihedat kooliõppe toetamist. Enamjaolt ongi õpetaja jaoks külastuse eesmärk rikastada või näitlikustada tunnis käsitletavat teemat, aga ka tekitada üldisemalt huvi õppeaine vastu. Konkreetsete õpitulemuste saavutamise peale mõeldakse harva. Muuseumitöötajad ei pidanud riikliku õppekava põhimõtetega arvestamist samuti muuseumi haridustöö organiseerimisel keskseks ning nendega ollakse kursis vaid põgusalt. Riikliku õppekavaga arvestamist ei tähtsustanud ülemäära aga ka õpetajad.

Oluliseks pole peetud ka seda, et muuseumitund asendaks koolitundi. Mõlemad osapooled leiavad, et muuseumitundi saab läbi viia vabamas vormis ja mängulisemalt kui koolitundi. Tähtsal kohal muuseumitunnis on praktilised ülesanded ning teema näitlikustamine.

SIRVILAUAD

LENNUSADAMA ANGAARIDE REKONSTRUEERIMINE SAI VÄÄRIKA TUNNUSTUSE

Lennusadama vesilennukite angaarid said Euroopa Liidu ja Europa Nostra auhinna kultuuri-pärandi säilitamise kategoorias. Juunis selguvad auhinna pälvinute seast *grand prix'* ehk peaauehinna saajad. Eesti on varem auhinna saanud neljal korral, kuid peaauehinna ei ole Eestisse veel tulnud. Auhinnatseremoonia toimub 16. juunil Ateenas, mil kuulutatakse välja ka *grand prix'* saajad. Eestis on Europa Nostra auhinna varem saanud Tammekannu villa restaureerimine Tartus, dokumentaalfilm „Kalamaja – puitlinna võimetus“, Jaan Vali Eesti ajalooliste tuletornide uurimustöö eest ja viimati Tallinna Raekoda 2005. aastal.

PÖLLUMAJANDUSMUUSEUM SAAB KOLM UUT HOONET

Tartumaal Ülenurmel asuvas Eesti Põllumajandusmuuseumis on avatud rohelise investeerimiskeemi vahenditest rekonstrueeritud kolm hoonet. Suve hakul avatakse värske ilme saanud linamajas uued lina- ja linnukasvatust ning põllumajandustehnikat tutvustavad ekspositsioonid. Rohelise investeerimiskeemi vahenditest lõpetati Ülenurme mõisaansambli peahoone remont ja rekonstrueeriti endine tollakuur, linamaja ja osaliselt laut. Tööd toimusid 2011.–2013. aastani ning läksid kokku maksma 1,6 miljonit eurot. Nii on viimase seitsme aastaga viieteistkümnest muuseumikompleksi kuuluvast hoonest rekonstrueeritud üheksa.

EESTI LOODUSMUUSEUMIS REKORDARV KÜLASTAJAID

Renoveeritud Eesti Loodusmuuseumi külastas avamisyärgse kuue kuu jooksul ligi 27 200 inimest, mis on kolm korda enam kui varasematel aastatel.

KOLLEEGILT KOLLEEGILE – „KLAASPALÉE“ KUMUS

1. märtsil kogunes Muuseuminõukogu hariduskomisjoni eestvõttel Kumus paarkümmend muuseumipedagoogi ja muuseumiharidusega tegelejat, et üheskoos teha läbi programm „Klaaspalée“ Raol Kurvitza nüüdiskunsti näitusel. Programmi ning sellele järgnenud arutelu juhtis Kumu metoodik ja haridusprogrammide kuraator Anu Purre. Arutelul jagati värskeid muljeid ja mõtteid näitusest, käsitleti programmi läbiviimise metoodikaid, vesteldi igapäevatöö teemadel. Osavõtjad avaldasid soovi „Kolleeegilt kolleeegile“ kokkusaamisi jätkata. Järgmine kokkusaamine toimub Rannarahva Muuseumis.

Üheks koostöö võimaluseks on minna kooli kohapeale. Nii tegi Muuseum Miia-Milla-Manda, pakkudes koostöös Eesti Politseiga kiusamist ennetavat tundi „Erinev on eriline!“

Õpetajad peavad väga oluliseks muuseumitunni praktilist külge, mille kaudu saab õpilane just tegutsedes õppida. Koolis selleks palju võimalusi pole. Õpetajad rõhutasid ka, et muuseumitundides tuleks arvestada sihtrühma ning neile sobilike meetodite ning ülesannetega.

KOOSTÖÖ KOOLIGA

Siinkohal tõstataksin aga mõned küsimused. Miks ei võiks muuseumitund asendada koolitundi? Miks ei näe õpetaja muuseumis partnerit, kellega koos aineõpetust sisukamalt ja põnevamalt korraldada? Miks ei võiks muuseum pakkuda õpetajale võimalust viia konkreetne ainetund läbi muuseumis, kas omapäi või muuseumipedagoogi abil? Mõtlemisainet on omajagu, sest see oleks hea võimalus põhjendada muuseumikülastuse tarvilikkust. See annaks võimaluse eesmärgistada muuseumikülastust ning tuua muuseumisse ka vanemaid kooliõpilasi. Magistritööstki selgus, et peaaeglikult külastab muuseumi just 1.–3. kooliaste, gümnaasiumiõpilased aga oluliselt harvem. Samuti tõdevad õpetajad, et koolis ei ole võimalik aineõpet põnevaks teha, puuduvad vahendid ja aeg. Muuseum saaks siinkohal appi tulla, pakkudes võimalust pidada ainetundi põnevalt muuseumis.

Miks on tarvis muuseumikülastust põhjendada? Pole mingi uudis, et muuseumikülastusega kaasneb mitmeid probleeme, mis takistavad paljudel õpetajatel seda ette võtta. Kõige suurem murekoht on raha ja aja vähesus või puudumine. Nii muuseumi haridustöötajad kui õpetajad on arvanud, et probleemi lahendamisele võiksid kaasa aidata nii haridus- ja teadusministeerium kui kohalikud omavalitsused nii rahastuse kui tegevuste organiseerimisega. Lisaks võiksid muuseumid ja koolid sõlmida koostöölepinguid või kirjutada ühiseid projekte muuseumiõppe soodustamiseks.

Koostöö muuseumi ja koolide vahel võiks olla üheks võtmesõnaks ka muuseumitundide väljatöötamisel. Eriti juhul, kui eesmärk on töötada välja konkreetset teemat või õpitulemuse saavutamist toetav ainetund muuseumis. Selline muuseumitund võiks koosneda kolmest faasist, millest esimene ja kolmas toimuvad klassiruumis. Muuseumitunni arendamise ja edukuse kohapealt on oluline tagasiside, mida on muuseumil soovitatav regulaarselt ja organiseeritult õpilastelt ja õpetajalt küsida. Taoline mudel võiks kehtida ka traditsiooniliste muuseumitundide kohta.

Miks peaksime me mõtlema üha enam kooliga koostöö tegemisele? Magistritöö tulemuste põhjal võin järeldada, et kooli ja muuseumi koostööd peavad nii õpetajad kui muuseumitöötajad väga tähtsaks. Mitmed muuseumid teevad projektialast koostööd mõne kindla kooliga. Õpetajate koolitamisega tegeldakse veel vähe, arvestades, et seda peetakse vajalikuks. Muuseumi ja kooli koostööks on lisaks muuseumikülastusele ka veel teisi võimalusi. Muuseum võib pakkuda koolidele võimalust kutsuda muuseumi kooli ainetundi pidama. Hea variant on ka projektid „Muuseum kohvis“ või „Teemakohver“. Lisaks saab muuseum koolile pakkuda rändnäitusi, koostööprojekte, õppekäike, ekskursioone, teemapäevi, huvialategevust, orienteerumismänge, lisamaterjale, aga ka loov- ja uurimistöode juhendamist. Mitmeid nendest variantidest on erinevad muuseumid ka juba edukalt kasutanud.

Kokkuvõtvalt võib järeldada, et muuseumides tehtav haridustöö on kiirelt arenev ja igati tarvilik valdkond ning ka õpetajad peavad seda tähtsaks. Siinkohal tasub meil aga mõelda, kuidas muuseumi haridustööd veelgi tõhusamaks muuta ning milliseid võimalusi me koolidele lisaks pakkuda saame. Üks paremaid lahendusi võib siinkohal olla koostöö kooli ja konkreetsete aineõpetajatega. Lõpetuseks ärgitaksin muuseumipedagooge ja õpetajaid üksteisega kontakti looma. Taoline partnerlus võimaldab luua mõlemale osapoolale kasulikke ja eesmärke täitvaid tunde. Laiendagem ja tõhustagem koos muuseumipedagoogika piire!

KUIDAS VALMIVAD MUUSEUMITUNNID KUMU HARIDUSKESKUSES

— ANU PURRE —

KUMU HARIDUSKESKUSE KURAATOR-METOODIK

Kumu hariduskeskuses tähendab muuseumitund mingi näituse juurde kuuluva haridusprogrammi korduvaid muuseumitunde, mida viivad läbi muuseumipedagoogid ehk tunnijuhid. Enne seda on hariduskuraatorid programmiga juba palju tööd teinud. Nemad hoolitsevad programmide õnnestumise eest tervikuna, alates nende loomisest kuni koolituste ja kommunikatsioonini välja. Vahepeal tuleb mõelda ka programmi graafilise disaini peale. Kuraator kujundab ise ka kõik õppematerjalid ja valmistab ette trükifailid. Seepärast valime me oma meeskonda kõige andekamad ja multifunktsionaalsemad inimesed, kellel oleks nii muuseumipedagoogiline kui kunstiharidus.

Milline on hea muuseumitund ja millised on selle tõhususe tegurid? Kuidas selleni jõutakse? Kõigepealt tuleb hariduskuraatoril töötada näitusega kaasnevate tekstide kallal, mille tavaliselt koostab näituse kuraator ehk kunstiteadlane. See tähendab, et haridusprogrammi koostajal tuleb teadustekstid „tõlkida“ sihtgrupile sobivasse aimekeelde. Tihti on näitust saatvad seinetekstid isegi täiskasvanud tavavaatajale liiga keerulised, rääkimata haridusprogrammist,

mille keel peab olema arusaadav konkreetsele sihtgrupile, kellele see on loodud. Näitusi külastab palju erinevaid inimesi, mistõttu tuleks tutvustavate tekstide keelekasutust eriti kaaluda. Kõige paremad tekstid külastaja jaoks on need, mis on kirjutatud heas ja arusaadavas, kiirelt haaratavas keeles. Erinevatelt koolitustelt on jäänud meelde, et kui neist saab aru 14aastane vaataja, siis sobib see lugemiseks ka tavalisele muuseumikülastajale, kes oma igapäevatöös kunstiga ei tegele. Nõudlikumale vaatajale suunatud retoorika võiks ehk jääda näituste kataloogidesse ja erialakirjandusse.

Sama oluline on hariduskuraatori jaoks ka visuaalne materjal. Püsinäitustega probleeme pole, seal on teosed kogu aeg olemas ja abiks on ka Eesti Kunstimuuseumi digikogu. Palju keerulisem on töödega vahetatavate näituste puhul. Siis tuleb algselt hakkama saada ilma nendeta ja kogu stsenaariumi liikumismuster kujuneb lõplikult välja alles siis, kui näituse kujundus on paigas. Seega töötatakse mõnda aega justkui õhus. Kumu hariduskeskuses koostatakse kõikidele programmidele täpsed stsenaariumid, kus on minuti pealt kirjas kogu protsess, häälestusest

Anu Purre

Lapsed sarja
„Lugusid kunstis”
haridusprogrammis „Kurvad
lehvikud”

FOTOD: Kumu
hariduskeskus

Loovtöö. Magnetsein näituse „Geomeetiline inimene” haridusprogrammis „Ring, ruut, kolmnurk”

refleksioonini – kuidas ja millises rütmis näitusel liikuda, mida rääkida, milliseid dialooge luua, kuidas loovtöid juhendada jne. See ei tähenda, et tunnijuhile ei jääks võimalust interpreteerimiseks, sest grupid on alati erinevad ja tunnid interaktiivsed.

Interaktiivne muuseumitund haarab vaataja kaasa, kutsub vestlustesse või mingisse muusse tegevusse. Suunatud diskussioonid arvestavad kõikide osaliste arvamustega ja võimaldavad samas jagada ka olulist informatsiooni. On paras nuputamine, kuidas mahutada see pooleteise tunni sisse, mis on Kumu muuseumitundide levinuim formaat. Targa planeerimise korral on aga kõik võimalik. Kindlasti ei tohiks stsenaariumisse kavandada liiga palju informatsiooni, isegi täiskasvanud vaataja ei suuda seda üle 20 minuti järjest vastu võtta. Eriti siis, kui ta ei tea, mis teda sellel teekonnal veel ees ootab ja kui kaua

peab ta passiivselt püsti seisma. Seetõttu tuleb ka ekskursioonimeetodi puhul arvestada, et see oleks võimalikult hästi struktureeritud ja oleks aktiivõppe meetod ka siis, kui ekskursiooni-juhiga parasjagu kaasa rääkida ei saa. Kumu hariduskeskuses valib kuraator enamasti ekskursiooni asemel interaktiivse muuseumitundi, sest seda soosib ka praegune haridusparadigma. Õppimine ja õpetamine on tänapäeval palju muutunud ja aktiivõppe meetodid on selle lahutamatu osa. Nagu ka muuseumide küllastamine, mis vähemalt kunsti ainekavas on lausa kohustuslikuna sisse kirjutatud. Väiksemate laste puhul tuleb aktiivõppe meetoditega eriti arvestada, sest kui neil kord juba igav hakkab, ei taha nad järgmisel korral enam tulla. Ja siis ei tule nad enam ka täiskasvanuna muuseumisse tagasi. Seetõttu on väga oluline juba lapsena saada muuseumis positiivseid elamusi ja ise kõiges kaasa lüüa.

Hariduskuraatori järgmine töö ongi leida programmile meetodid, mis valitud teema ja sihtgrupiga kõige rohkem sobivad. Väiksematele tuleb leida mängulisemad ja suurematele teistsugused meetodid. Mängulisemad sobivad muidugi ka suurematele hästi, sest kõigile ju meeldib mängu kaudu midagi teada saada. Siinkohal aga peaks arvestama, et mäng või muud atraksioonid esikohale ei jääks ja muuseumiõppe põhilist eesmärki varjutama ei hakkaks. Üks on aga kindel, ilma loovuseta selles töös hakkama ei saa. Loovus kaasneb ka kõikide meetodiliste materjalide loomisega ja loovtööde väljamõtlemisega. Olgugi et raamatuid aktiivõppe meetoditest on nüüd juba üsna palju välja antud ja internetiski leidub neid tekste küllaldaselt, on

kõige paremad ikkagi enda loodud meetodid. Meetodiloome on samuti üks hariduskuraatori põhitöödest. Seda harjutame me ka õpetajate ja üliõpilastega muuseumipedagoogika didaktika kursustel ja muuseumipedagoogilisel praktikal. Koostöö õpetajate ja ülikoolidega kestab meil juba aastaid ja enam ei kujuta ettegi, kuidas saaks teisiti üldse oma kogukonda luua.

Kui programmi stsenaarium on põhimõtteliselt koos, siis algab selle tutvustamine ja reklaamimine. Samal ajal koolitatakse välja tunnijuhi, kes hakkavad muuseumitunde näitustel läbi viima. Pärast esimest ringi analüüsitakse programmi kitsaskohti ja vajadusel kirjutatakse need ümber. On väga oluline, et kuraator aeg-ajalt ka ise saalitunde läbi viib, sest võõrandumine on kerge tulema. Pidev praktika säilitab vajaliku tunnetuse heade haridusprogrammide loomiseks ja muuseumitundide korraldamiseks.

Muuseumitundide sarja puhul tuleb arvestada varieeruva metoodikaga. Kui õpetaja toob oma lapsed õppeaasta jooksul kord kuus muuseumi, siis peab iga sarja osa talle midagi uut pakkuma. Kõige väiksematele lastele tutvustab kunsti laserkiir Täpi, kes võib näituselt oma sugulasi otsida, teinekord jälle ilusaid riideid või lemmiktoite avastada. Alklassidele mõeldud sarjas „Lugusid kunstis“ räägitakse lihtsaid lugusid ja tunni lõpus on alati ka loovtöö osa. Meetoditena kasutatakse näiteks otsimismänge, saladuskarbikesi, õigeid ja valesid väiteid, koostatakse manifeste, täidetakse valguskaarte või volditakse lehviku. Mõnikord on mängus kogu keha, sest liigutuste abil on palju põnevam õppida. Isegi sotsrealism pole raske, kui saab ise viisaastaku plaane teha.

Kõige parem tagasiside muuseumi haridustööle on see, kui õpilased ei ole tunni lõpus väsinud, vaid lahkuvad meilt inspireerituna ega saa arugi, et nad seal õppisid. Ja muidugi see, kui õpetaja sügisel oma uutele õpilastele taas kogu muuseumitundide sarja tellib.

Loovtöö näitusel „Rasked valikud“. Haridusprogramm „Punased hobused“

TAAVI TATSI DOKTORITÖÖ

13. märtsil kaitses Taavi Tatsi oma doktoritööd „Muutused muuseumipõhises kultuuriekspertisis (Eesti Rahva Muuseumi näitel)“. Doktoritöö analüüsib muuseumi kui kultuurilise asjatundja rolli muutumist kaasaegselt. Inspireerituna eeldusest, et iga tänapäeva külastaja võiks olla muuseumis aktiivne osaline kultuurilise tarkuse loomises, on analüüs keskendunud osaluse võimalustele ja piiridele Eesti Rahva Muuseumis.

Rannarahva Muuseum tutvustas Meremessil uut meresündmusi kajastavat portaali. Kalendriportaali www.merekalender.ee eesmärk on anda ülevaade kõikidest Eestis toimuvatest mere ja randlusega seotud sündmustest. Mereportaali loojad ning eestvedajad on Rannarahva Muuseum ja Rannarahva Koda, tehnilise lahenduse ja administreerimisega toetab Rannarahva Koja liige ja suur meresõber Allar Viik (Emotive). Merekalendril on ka oma Facebooki leht www.facebook.com/merekalender.

Eesti Ajaloomuuseum kutsub osalema põnevates haridusprogrammides „Vettpidavad asitõendid. Detektiivimäng keskaja kaubanduse teemadel“ ja „Mis on ajalugu?“ Suurgildi hoones. Haridusprogrammi „Vettpidavad asitõendid“ programm keskendub eelkõige keskaegse kaubanduse ja arheoloogia teemadele. Haridusprogramm sobib gruppidele alates 5. klassist ja ka täiskasvanutele.

„Mis on ajalugu?“ käigus uuritakse üheskoos minevikku ja tutvutakse erinevate ajalooallikatega. Programmi saab tellida 2014. aasta lõpuni. Registreerimine ja informatsioon triin.siiner@ajaloomuuseum.ee või telefonil 641 1633.

Muuseumis Miia-Milla-Manda peetakse 31. maist 2. juunini lastekaitsepäeva „Kui lapsed valitseksid maailma...“. Kolme päeva jooksul saavad lapsed võtta sõna ühiskonnas olulistel teemadel ja seda laste moodi. Toimuvad erinevad töötoad, valmib laste loomelinnak, valitakse lasteparlament. Lapsevanematele pakutakse koostöös Lastekaitse Liiduga harivaid loenguid. 23. septembril toimub muuseumis eestikeelne õpetajate infopäev ja 30. septembril venekeelne õpetajate infopäev.

Kadrioru suveõhtul, 15. juunil kutsub neli Kadrioru paiknevat muuseumi – A. H. Tammsaare, E. Vilde, Peeter I ja Miia-Milla-Manda muuseum külla. Sel aastal on teemaks teater.

Tartu Ülikooli loodusmuuseum eksponeerib seenenäitust 5.–6. septembril Vanemuise 46 fuajees Tartus. Näitust toetab SA KIK ja see on vaatajaile tasuta.

BAROKI JA MOODSA ÕPPEKESKKONNA KOHTUMINE KADRIORU KUNSTIMUUSEUMI LOSSIKOOLIS

— LINDA LAINVOO —
KADRIORU KUNSTIMUUSEUM

9. veebruaril avas publikule taas ukseid enam kui pool aastat remondi tõttu suletud olnud Kadrioru kunstimuuseum. Kuigi suur osa tööst oli seotud kütte- ja ventilatsioonisüsteemidega ning jääb seetõttu külastajale esmapilgul tabamatuks, on uuenduskuuril olnud oluline mõju ka Kadrioru kunstimuuseumi publikutsoonile, ennekõike muuseumi hariduskeskuse Lossikooli ruumidele.

Muuseumihariduse roll muuseumielamuse ja kogemuse juures on järjest kasvanud ning heal tasemel hariduskeskus kuulub täna iga ajaga kaasas käiva muuseumi juurde. Sealjuures on oluline, et muuseumihariduses ei pöörata tähelepanu mitte ainult lastele, vaid pakutakse võimalust oma muuseumielamust süvendada kõigis vanuses külastajatele ja seda nii teemasid süvitsi avavate ekskursioonide ja loengute kui ka praktiliste tööde ja õpitubadega.

Kuigi Kadrioru kunstimuuseum on olnud üks muuseumihariduse pioneere Eestis ning Lossikool tegutseb juba enam kui kümme aastat, polnud muuseumi eelmise renoveerimise käigus haridusruume ette nähtud ning nõnda tegutses Lossikool seni pinnal, mis algselt oli mõeldud kunstimuuseumi fotograafi tööruumina. Oma nõu ja jõu ning parema äranäge-

mise järgi olid ruumid muudetud sobivateks töötubadeks, kuid puudust tunti valdavalt just olmelistest pisisjadest nagu mugavad panipaigad, reguleeritav valgustus ja kraanikauss.

Sisearhitekt Mari Kurismaa näpunäidete järgi on praeguses Lossikoolis saanud kokku barokne ruum ja kaasaja vajadused, ent ruumide uuendamine sai võimalikuks tänu headele toetajatele. On rõõm tõdeda, et tänases Eestis hakkavad eraettevõtjad järjest enam panustama muuseumidesse ning haridustöö on kindlasti selleks üks meeldiv ja oluline valdkond. Nii sai Lossikool oma mööbli firmalt Arens Mööbel AS, töötubade valgustuse tagas KH-Energia Konsult ning seinad said värske ilme Akzo Nobeli ja Kar Grupi koostöös.

Ajaloolise mööbli pisikeste koopiatega sisustatud lastenurkades leiavad Kadrioru kunstimuuseumi kõige nooremad külastajad endale põnevat tegevust

FOTO: Arne Maasik

Uue ilme on saanud ka Lossikooli tunnijuhitud ehk lossidaamide kleidid. Kleidi autori Triinu Pungits

FOTO: Virge Viertek

Linda Lainvoo

20. ja 21. juulil ootab **Tartu Ülikooli ajaloo muuseum** kõiki suuri ja väikseid teadushuvilisi Toomemäel asuvasse Teaduslinna põnevalt aega veetma. Tartu hansapäevadega ühel ajal toimuva Teaduslinna kavas on arvukalt töötubasid, põnevaid programme, mängu ja ekskursioone. Teaduslinn on jagatud kaheks linnakuks – tegevused toimuvad nii Tartu toomkiriku juures kui ka Tartu tähetorni aias. Kuna 2013. aasta hansapäevad kannavad nime „Lõhnavad Hansapäevad“, siis pööratakse ka Teaduslinna tegevuses tavalisest rohkem tähelepanu haistmismeelele. Kõik toimuvad programmid ja tegevused on tasuta.

Eesti Loodusmuuseum eksponeerib kuni septembrini näitust „Ohtlik loodus. Müüdid ja tegelikkus“. Juunis kuni jaanipäevani on avatud kevadlillede näitus, septembris seenenäitus. „Vereta Jahi“ fotonäitus avab ukseid oktoobri alguses. Aasta lõpust kuni 2014. aasta kevadeni on avatud meteoriitide näitus. www.loodusmuuseum.ee

Eesti Vabaõhumuuseumis toimuvad muuseumitunnid. Mai lõpust jaanipäevani on võimalik osaleda tundides „Suvi maal“ (kuni 4. klassini) ja „Jaanipäeva ootel“ (5.–12. klassidele) ning ringkäigul muuseumis (alates 2. klassist). Augustis on suvine lastelaager nii eesti kui ka vene keeles. Laager sobib 1.–4. klassi õpilastele. Septembris toimuvad talupäevad ning septembrist oktoobrini on võimalik osaleda muuseumitunnis „Viljaterast leivani“. Novembris toimuvad nii mardi- kui kadripäeva teemalised muuseumitunnid. Detsembris saab osaleda jõuluteemalises muuseumitunnis, eraldi programmid on koolieelikele ja koolilastele. Vahepealt jõulude eel on muuseumi vanas külakoolis võimalik osa võtta vanaaegsest koolitunnist. Kogu aasta jooksul saab tellida muuseumitunde „Koolitund 100 aastat tagasi“, „Rahvalikud laulumängud“, „Käsitöö saja aasta eest“ ning tähistada oma sünnipäeva. Programmite tellimiseks helistage 654 9126 või kirjutage kuiekool@evm.ee.

Eesti Vabaõhumuuseumis toimuvad avalikud üritused: 23. juunil jaanipäev, 15. septembril leivapäev ja sügislaul, 28.–29. septembril mihklikpäev, 3. novembril mardipäev, 24. novembril kadripäev ning 13.–15. detsembrini jõuluküla.

Okupatsioonide Muuseumis on oktoobri lõpuni avatud näitus „Metsavennad!“, mis annab ülevaate Eesti territooriumil toimunud relvastatud vastupanust Nõukogude võimule alates 1944. aasta sügisest. Kooligruppidele metsavendlust tutvustavad ekskursioonid kokkuleppel muuseum@okupatsioon.ee või telefonil 668 0250.

EESTI MUUSEUMIDE AASTAAUHINNAD 2012

— MARJU REISMAA —
KULTUURIMINISTEERIUMI MUUSEUMINÕUNIK

Nüüdseks võib vist juba öelda, et Eesti Muuseumide Aastauhindade konkurs on muutunud traditsiooniks. Seekord kuulutati laureaadi välja 31. jaanuaril 2013 Eesti Meremuuseumi Lennusadamas toimunud suurejoonelisel ligi 700 külalisega auhinnatseremoonial. Konkursil oli osalejaid kokku 81, kelle hulgest Kultuuriministeeriumi muuseuminõukogu teemakomisjonid valisid välja 29 nominenti. Neist valiti omakorda kümme peapremia võitjat, kel on võimalus osaleda erialasel väliskonverentsil või õppereisil 1300 euro väärtuses. Auhinnarahaga toetab Eesti Kultuurkapital.

Õhtusele muuseumigalale eelnes päeval Tallinna Tehnikaülikooli aulas Eesti Muuseumide Aastakonverents. Lisaks kaasahaaravale sisule oli meeldiv tõdeda, et kolme aastaga on kasvanud esinejate leidlikkus oma ettekande vormilise poole huvitavamaks muutmisel ning oskus seitsme minutiga kõige olulisem välja tuua. Eriti jäid meelde kahekõne „Lembituga“ ning haridustöö valdkonna nominentide emotsionaalsed, vahetud ja isiklikke kogemusi väljatoovad esitlused. Videot kasutasid juba päris mitmed esinejad. Sisuliselt oli igati põhjendatud klaveripala mängimine Eesti vanima säilinud klaveri konserveerimisprojekti tutvustuse lõpus. Huvitav võte oli Lennusadama püsiekspositsiooni ettekande temaatiline liigendamine, kasutades selleks kujundlikke võrdlusi.

2012. aasta konkurs oli väga kirev käsitletud teemade poolest: allveelaev, jalgratas ja klaver; veealune pärand, maakoolimajad ja vanad maa-majad; külapood ja varakamber; putukad, mood ja geomeetiline inimene; põllumajandusreform ja mänguasjad jne jne jne. Nominatsiooni saanud projektide nimekiri peegeldab hästi meie kultuuripärandi mitmekesisust ja muuseumide oskust tuua kultuuriloost välja uusi teemasid ja üllatuslikke nüansse. Kõiki nominente ja laureaate iseloomustab professionaalsus ning põhjalikkus.

Seekordsel konkursil tõsis teistest enam esile Eesti Meremuuseumi Lennusadam, kes oli

Marju Reismaa

Muuseumide aastauhindade võitjad ja nominendid

FOTO: Andres Teiss

Teadusauhinna võitja sündmuste kategoorias Pille Runnel Eesti Rahva Muuseumist

FOTO: Teet Malsroos

Eesti Põllumajandusmuuseum tähistab oma 45. aastapäeva 26.–29. juunini ekspositsioonide taasavamisega ning uue avatud fondi näitusega. 5. juulil toimub mõisa- ja talupäev ning Viss 2013 valimine. 17. augustil tähistatakse rukkilõikuse ja rehepeksuga rukkimaarjapäeva. 7. septembril on muuseumis Tartu Sügisnäitus ja tõulooma 2013 valimine. 12. oktoobril peetakse lõikuspüha rahvustoitude päevaga. Muuseumist on võimalik tellida haridusprogramme „Kartuli mitu palet“, „Rukkileib meie laual“, „Puidu võlu ja vägi“ ja „Sepatöö“. 25.–26. septembril toimuvad kiudtaimede päevad ning 1.–11. oktoobrini leivanädal. 8.–9. novembril tähistatakse isadepäeva ja mardipäeva käsitööprogrammidega ning 25. novembril kadripäeva. Muuseumi jõuluprogramm toimub 5.–18. detsembrini. Programmid ja töötoad on tasuta ja toimuvad ettetellimisel. Täpsem teave www.epm.ee.

Eesti Arhitektuurimuuseumi uued õuesõppe programmid keskenduvad Rotermanni kvartalile. Kuni septembrini on võimalik tellida haridusprogramme „Turistina Rotermanni kvartalis“ (vene õppekeelega koolidele eesti keele õppimiseks B1 tasemel) ning „Uus ja vana Rotermanni kvartalis“. Lisaks saab muuseumist tellida videotunde maailma arhitektuuriajaloo ja kaasaegse arhitektuuri teemadel. Kooliõpilasi ootavad arhitektuurimuuseumi haridusprogrammid „Makett kui arhitektuurimeedium“, „Ruum meie ümber“, „Tallinn – linn, mis ei saa kunagi valmis“, „Arhitekt – kunstnik või matemaatik“, „Mis on kodu, kus on kodu, Eesti funktsionalism ja arhitektuuristiilid“. Ekskursioonid, haridusprogrammid ettetellimisel info@arhitektuurimuuseum.ee, faksil 625 7003 või telefonidel 625 7007, 625 7000.

Harjumaa Muuseumis toimuvad septembris loodustunnid, 7.–11. oktoobrini leivanädal, 12.–15. novembrini kadri- ja mardipäev ning 9.–13. detsembrini jõuluprogramm. Info ja registreerimine muuseum@hmk.ee, tel 678 1668.

Amandus Adamsoni ateljeemuuseumis Paldiskis toimuvad muuseumitunnid „Amandus Adamsoni radadel“, „Vestlused skulptuurist“ ja „Kunstiteose sümbolne tähendus“. Info ja registreerimine annika.teras@hmk.ee, tel 674 2013.

Mahtra Talurahvamuseum ootab juunis ja juulis igas vanuses huvilisi Juuru kihelkonda ühepäevasele rattamatkale koos giidiga. Samuti on igale eale ja aastaajale sobilik kolmetunnine programm „Hobusega rehetarre“. Lisaks kooliprogramme muuseumi koduleheküljel www.mahtramuuseum.ee. Samuti saab tellida muuseumi haridusprogrammi endale külla.

Pärjatud
(vasakult): Berit
Teeäär, Urmas
Dresen, Eha
Komissarov ja
Ott Sarapuu
FOTO: Andres
Teiss

Kultuuriminister
Rein Lang annab
aasta koguhoidja
auhinna Kai
Lobjakale Eesti
Tarbekunsti- ja
Disainimuuseumi
FOTO: Andres
Teiss

nominent lausa kolmes kategoorias, võites neist kahes (muuseumiarendus ja parim püsiekspositsioon) ning lisaks sai Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuselt turisticõbraliku muuseumi eripreemia. Lennusadam on tõepoolest õnnestunud kombinatsioon põnevast meretehnika muuseumist ning vesilennukite angaaridest kui unikaalsest insenerisaavutusest. Elamuslik keskkond, mitmekihiline ja inforikas ekspositsioon kutsuvad külastajat muuseumisse naasma. Multi-meedia lahenduste ning uudsete interaktiivsete eksponaatide kõrval pakutakse samaväärselt ka ehedat muuseumikogemust ajalooliste esemete kaudu. Suured eksponaadid on inimesele väga lähedale toodud, on osaliselt käega katsutavad ning mõnda saab ju lausa sisse minna. Kujunduslik lahendus – käigusild, veevrvenduselemendid, põrand kui merekaart – on loogilises

seoses sisuga: eksponaadid on paigutatud nende tavapärasesse keskkonda vastavalt kas vee all, vee peal või vee kohal.

Kuna siinkirjutaja puutus lähemalt kokku näitusekomisjoni ehk Muuseumiroti žürii tööga, siis paar sõna ka ülejäänud kolme parema hulka jõudnud näitustest ja püsiekspositsioonidest. Aasta parima näituse tiitli võitnud Kumu kunstimuuseumi näitus „Mood ja külm sõda“ oli tõeliselt suurejooneline. Hästi läbimõeldud terviklik lahendus, sisu toetav kujundus, suur koostööpartnerite hulk, põhjalik uurimistöö ja kataloog, erakordselt mitmekesine ja eri siht-rühmi arvestav ürituste programm, vaimukas kaasamisprojekt „Minu esimene kleit“. See oli näitus, mis tõi Kumusse kindlasti palju esmakülastajaid.

Eesti Ajaloomuuseumi mitmekihiline näitus „Vettpidavad allikad. Keskaegne leid Tallinna lahest“ teenis nominatsiooni arheoloogia teema põneva esitlemise eest, taustaks äärmiselt põhjalik, võib lausa öelda, et Eesti ajalugu muutev, uurimistöö. Teistest eristuv ja meeldejääv oli õhuline ja teemaga sisuliselt haakuv kujundus. Tallinna Tehnikaülikooli muuseumi näituse „Metamorfoosid – putukadputukadputukad!“ puhul hindas žürii huvitavat ja üllatavat eri teemade (inseneriteadus, kunst ja loodus) omavahelist seostamist. Rõõmus ja värviline näitus, mis oli samas väga infotihe.

Püsiekspositsioonide kategoorias said nominatsiooni Eesti Vabaõhumuuseumi uus eksponaathoone Lau külapood ning Tartu Ülikooli ajaloo muuseumi ülikooli varakamber. Lau küla-

pood aastal 1938 on terviklik ja ajastutruu keskkond, kus on olemas ehe interaktiivsus: st mitte infotehnoloogilised lahendused, vaid külastaja saab päriselt poepreiliga suhelda ja „vanaaegset“ kaupa osta, päriselt rätsepalt kostüümi tellida. Ülikooli varakamber on klassikaline muuseum uues ja kaasahaaravas lahenduses. Materiaalsed ja vaimsed väärtused on külastajasõbralikult esile toodud: ekspositsioon ei ole üle kuhjatud, õnnestunult on kasutatud nn laiendatud etiketi stiili. Väga vastutustundlik on lähenemine ka õrnadele museaalidele, riputus- ja valgustussüsteem on hästi läbi mõeldud.

Praeguseks on 2013. aasta konkurss juba peaaegu poole peal. Kui kahtlete, kas tasub osaleda, siis küsige auhinna võitnud kolleegide arvamust.

Aasta muuseumihariduse edendaja Pille Maffucci Eduard Vilde muuseumist

FOTO: Teet Malsroos

Aasta konservaatore Risto Lehiste Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumist

FOTO: Teet Malsroos

Järvamaa Muuseum tähistab 2. juunil lastekaitsepäeva. 12. juunist kuni 29. novembrini on muuseumis avatud fondinäitus „Kõik tööd on head“. Kogu suve jooksul on Mäo reiserterminalis kordamööda avatud Järvamaa muuseumi näitused „Kell on ajanäitaja“, „Läheme puhkama!“ ja „Head isul!“. 31. augustil tähistatakse muinastulede ööd teemal „Pärijata pole pärandit“. Igal kuul näidatakse uut näitust Järvamaa valdadedest.

Narva Muuseumis toimuvad juunis pillipäevad, käsitööpäevad ja Narva linnuse päevad ning Narva Kunstigaleriis kunstifestival. Juulikus on Narva linnuse Põhjaõues puutööpäevad, keraamikapäevad ja taimetarkuste päevad. Augustis peetakse ajaloo festivali „Narva lahing“, öökino, hoidistefestivali ning Eesti pitsipäevi. Septembris toimub traditsiooniline muuseumide festival. Novembris korraldatakse taas Talvelahing. Täpsem info Narva muuseumi kodulehelt.

Põlva Talurahvamuseum koos Põlva maavalitsusega kuulutavad välja kultuuripärandi aasta kogumisaktsiooni „Kinnas kõneleb“. Muuseum ootab täiendust oma kogudele: kinnas ja lugu – ehedat, lihtsat ja Põlvamaale omast. Kinnas või kindad koos looga (ja annetaja andmetega) tuleb toimetada Põlva Talurahvamuseumisse. 27. juulil toimub muuseumis pärandilauapäev, kus kogutud kindaid ja lugusid saab näha. Siis on võimalik muuseumis teha ka talu- ja käsitööd. Info muuseum@polvamaa.ee, tel 797 0310.

Mõniste muuseumis toimub juunis nahapäev, septembris kivijapäev, oktoobris lamba- ja leivapäev, novembris mardinädal ning detsembris päkapikumaa. Info www.monistemuseum.ee.

Hageri muuseumis on avatud püsiekspositsioon „XIX sajandi lõpu – XX sajandi alguse Lõuna-Harjumaa talupoja tööriistad-tarbeesemed“ ja „Aptek Nr 20 – apteegiekspositsioon XX sajandi I poolest“.

Otepää Talispordimuuseum pakub tuleval talvel taas haridusprogrammi „Suusapalavik“, mis ühendab endas nii praktilise suusaõppe kui ka rikkaliku talispordiajaloo tutvumise. Programm on mõeldud õpilasgruppidele (soovitavalt 15–20 liiget). Üritus sisaldab kaasaegse Otepää Talispordimuuseumi külastust koos giidiga (u 30 min) ning suusaprogrammi treeneri juhendamisel koos kohapealse varustusega Tehvandi staadionil (kuni 2 tundi). Vajalik eelregistreerimine. Info telefonil 766 3670 või www.spordimuuseum.ee/otepaa-talispordimuuseum.

AASTA KOGUHOIDJA 2012:**Kai Lobjakas**

Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseum
Disainiajaloo kaardistamine vastavalt
muuseumi kogumispoliitikale ning
eseme- ja arhiivikogu täiendamine
aastatel 2010–2012

Nominent:**Greta Koppel**

Eesti Kunstimuuseum: Kadrioru kunsti-
muuseum
Kadrioru kunstimuuseumi Madalmaade
maali- ja graafikakogu kataloog

AASTA KONSERVAATOR 2012:**Risto Lehiste**

Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum
1817. aastal valmistatud L. Ehrig
haamerklaveri konserveerimisprojekti
juhtimine
Meeskond: Mati Raal (OÜ Tsunftijänes),
Tiit Hindpere ja Helmut Välja (Ennis-
tuskoda Kanut), Alo Põldmäe (SA Eesti
Rahvuslik Klaverimuuseum), Heiki Parts
(SA Eesti Rahvuslik Klaverimuuseum, OÜ
Reval Piano)

Nominendid:**Tiit Einberg**

Eesti Meremuuseum
Allveelaeva Lembit veest välja toomine ja
restaureerimine Lennusadama püsieks-
positsiooni jaoks

Karl-Erik Hiimaa

Eesti Rahva Muuseum
ERM A 613:57 jalgratta „Premier“ –
Safety – Model D (valmistaja: Premier
Coventry Co. 1891. a) konserveerimine

**AASTA MUINSUSKAITSJA
MUUSEUMIST 2012:****Joosep Metslang**

Eesti Vabaõhumuuseum
Käsiraamat „Vana maamaja“
Toimetajad Heiki Pärdi ja Elo Lutsepp,
kujundajad Andres Tali ja Kaari Metslang,
kirjastus OÜ Tammerraamat

Nominendid:**Krista Sarv**

Eesti Ajaloomuuseum
Koostööprojekt Muinsuskaitseametiga
„Vettpidavad allikad. Tallinna lahe leid“

Sandra Mälk

Eesti Arhitektuurimuuseum
Näitus „Traditsionalismist funktsionalis-
mini. Uued maakoolimajad 1920–40“

**AASTA MUUSEUMIHARIDUSE
EDENDAJA 2012:****Pille Maffucci**

Tallinna Linnamuuseum: Eduard Vilde
Muuseum
Muuseumitund „Punane sokk ja näpits-
prillid“

Nominendid:**Galina Koroljova**

Tallinna Linnamuuseum: Muuseum Miia-
Milla-Manda
Muuseumitund „Poes ja turul“

**Evelin Rikma, Eleri Aitman, Kaja
Visnapuu**

SA Virumaa Muuseumid
Muuseumitund „Nelja vilja pudru lugu“

**AASTA TEADUSAUHIND 2012
(trükised):****Elnara Taidre**

Eesti Kunstimuuseum: Kumu kunstimuu-
seum
„Tõnis Vint ja tema esteetiline universum“
Eelretsensent Virve Sarapik, artiklite
autorid Elnara Taidre, Sirje Helme ja Eha
Komissarov, kujundaja Tuuli Aule

Nominendid:**Liis Pählapuu**

Eesti Kunstimuuseum: Kumu kunstimuu-
seum
„Geomeetiline inimene. Eesti Kunst-
nikkude Rühm ja 1920.–1930. aastate
kunstiuendus“
Eelretsensent Tiina Abel, tekstide autorid
Liis Pählapuu, Tiit Hennoste ja Vojtěch
Lahoda, kujundaja Angelika Schneider,
pilditöötlus Tuuli Aule, fotograaf Stanislav
Stepaško

Külvi Kuusk

SA Rannarahva Muuseum
„Aksi – mereriik Tallinna külje all“
Kujundaja Anneliis Aunapuu

**AASTA TEADUSAUHIND 2012
(sündmused):****Pille Runnel**

Eesti Rahva Muuseum
Rahvusvaheline aastakonverents „Püsinäi-
tuse kureerimine ja kujundus“
Korraldustoimkond: Kristel Rattus, Reet
Ruusmann, Agnes Aljas

Nominendid:**Merike Kurisoo**

Eesti Kunstimuuseum: Niguliste muu-
seum
Konverents „Uurides kesk- ja uusaja
kunsti ENSV-s“

Merli Sild

Eesti Põllumajandusmuuseum
Konverents „20 aastat põllumajandus-
reformist“
Korraldustoimkond: Ell Vahtramäe, Mare
Viiralt

TURUNDUSE MUUSa 2012:**Liina Pulges**

SA Teaduskeskus AHHA
AHHA turundus 2012. aastal

Nominendid:**Epp Alatalu, Vahur Puik, Mariann
Raisma**

MTÜ Eesti Muuseumiühing
Muuseumiöö 2009–2012
**Triin Vaaro, Marge Pärnits, Katre
Villemson**
Tartu Mänguasjamuuseum
Näitus „Tuntud inimeste mänguasjad“

ARENDUSE MUUSa 2012:**Urmas Dresen**

Eesti Meremuuseum
Lennusadama arendamine kaasaegseks
muuseum-külastuskeskuseks

Nominendid:**Merike Lang**

Eesti Vabaõhumuuseum
Lau külapood

Mariann Raisma

Tartu Ülikooli ajaloo muuseum
Tartu Ülikooli ajaloo muuseumi uus
kontseptsioon ja ülikooli varakamber

**AASTA MUUSEUMIROTT 2012
(parim näitus):****Eha Komissarov, Berit Teeäär**

Eesti Kunstimuuseum: Kumu kunstimuu-
seum
Näitus „Mood ja külm sõda“
Kujundajad Siiri Vallner ja Indrek Peil,
graafiline disainer Tuuli Aule
Haridusprogramm: Jane Meresmaa-Roos

Nominendid:**Krista Sarv**

Eesti Ajaloomuuseum
Näitus „Vettpidavad allikad. Keskaegne
leid Tallinna lahest“
Kujundajad Janno Roos ja Andres Labi,
graafiline disain OÜ Identity, esemete
installeerimine Villu Plink

Liia Rebane, Ave Tarvas

Tallinna Tehnikaülikooli muuseum
Näitus „Metamorfoosid – putukadputu-
kadputukad!“
Kujundajad Mari Kurismaa ja Mari
Kaljuste

**MUSEUMIROTT 2012 (parim uus
või renoveeritud muuseum või
uuedatud püsiekspositsioon):****Ott Sarapuu**

Eesti Meremuuseum
Lennusadam – „Meretäis põnevust“
Kujundaja Andrus Kõresaar (KOKO
arhitektid OÜ)
Haridusprogramm: Gerly Heinsoo, Marko
Reedik, Silja Hiialaid, Anna-Liisa Õispuu

Nominendid:**Hanno Talving**

Eesti Vabaõhumuuseum
Lau külapood 1938. aastal
Meeskond: Aile Heidmets, Katrin Keerdo,
Jaak Kõiva, Liivar Luiv, Elvi Nassar, Vivian
Siirman, Hilja Väravas

Mariann Raisma, Tiina Vint, Terje Lõbu

Tartu Ülikooli ajaloo muuseum
Ülikooli varakamber
Kujundajad Margit Argus ja Margit Aule
(KAOS Arhitektid OÜ)
Haridusprogramm: Virko Annus

Aasta teadus-
hinna trükiste
valdkonnas sai
Elnara Taidre
Kumu kunsti-
muuseumist
FOTO: Andres
Teiss

ERIPREEMIAID

Aasta muinsuskaitsja muuseumist 2012 eripreemia pälvis **Helme Koduloomuuseum** järjepideva, kindlameelse ja tulemusrikka töö eest piirkondliku pärandi hoidmisel.

Muuseumirott 2012 „Ime tabamise eripreemia“ uudse lähenemise eest isiku- ja kirjanikemuuseumide valdkonnas sai **Tallinna Linnamuuseumi Eduard Vilde Muuseumi näitus „Vildest naljaga pooleks. Eesti naljakirjandus Vildest Kivirähkini“**, kuraator **Kairi Tilga**.

Rahvusvahelise dimensiooni toomise eest kohalikku muuseumi pälvis eripreemia **Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseumi näitus „„Kevade“ teatrilavadel“**, kuraator **Janek Varblas**.

Kohaliku omavalitsuse, teadusasutuste ning rahvusvaheliste partnerite õnnestunud koostööprojekti „Keskaja sild Padise ja Vantaa vahel“ eest pälvis teadustöö komisjoni eripreemia **Heli Nurger**.

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse Turismiarenduskeskus andis kõige turisticõbralikuma muuseumi tiitli **Eesti Meremuuseumi Lennusadamale**.

UUDISEID SOOME MUUSEUMIDEST

Helsingi Ülikoolimuuseumi Observatoorium pakub võimalust külastada täheteaduse maailma. Avatud on näitus, mis esitab uusi vaatenurki astronoomia ajalukku, tänapäeva ja tulevikku. 2014. aasta jaanuarini on avatud ajutine näitus „Olgu jõud mänguasjades“.

EMMA muuseumis vaadeldakse maastikke. Muuseumi kunstikogu põhjal koostatud näitus tegeleb keskkonna muutumise teemaga peaaesjalikult 21. sajandil loodud teoste kaudu. Programmis on huvitavaid vestlusi kunstnikega, muusikat, *take away*- ja maitsemaailmu. www.emma.museum.fi

Kaasaegse kunsti muuseum Kiasma kutsub septembris ja oktoobris tantsuetendusele „Kekäläinen & Company: Queer elegies“, mis keskendub identiteedile. Etenduses küsitakse, kuidas identiteet rikub elu ja kuidas kultuur rikub identiteeti. Novembris on võimalik osaleda filmirežissööri Mika Taanila ja multimeediakunstniku Erkki Kurenniemi näitusega kaasnevas programmis „Pneuma“, mis sisaldab filme ja elavat muusikat. www.kiasma.fi/teatteri

Soome looduskeskuse Haltia uus näitus toob kogu Soome looduse ühe katuse alla. Külastaja saab kogeda kõiki aastaaegu Soome erinevates paikades. Põhiekspositsioon tutvustab Soome 37 rahvusparki. Haltia asub 30 km Helsingist Nuuskio rahvuspargi serval.

Helsingi linnamuuseumi filiaalis Sederholmi majas on avatud uus lastemuuseum „Laste linn“. Siin saab näiteks jalutada 18. sajandi tänaval ja teha sisseoste poes ning istuda 1930ndate klasisuumis. Eriti suurt huvi on pakunud 1970ndate vanaema korter, kus vabatahtlikud „muuseumivanaemad“ ajavad nädalalõppudel lastega juttu.

Soome fotokunsti muuseum on käivitanud meediakasvatuse programmi. 2013. aastal keskendutakse näitustele ja projektidele, mis võtavad fookusse dokumentaalse pildi. Nii juhitakse suuremat tähelepanu dokumentaalfotograafiale ja fotoajakirjandusele näitusepoliitikas, aga ka meediakasvatuse osale töös avalikkusega. www.valokuvataiteenmuseo.fi/fi/kouluille/mediakasvatus

Tammisaare muuseumikeskus EKTA kutsub vaatama näitust Helene Schjerfbecki elust ja kunstist. 2013. aasta kevadest on näitusel teosed Didrichseni kunstimuuseumi kogudest. Soome- ja rootsikeelsed draamaekskursioonid „Jalutuskäik Helene Schjerfbeckiga“ leiavad aset juulis. 2. märtsini 2014 on samas avatud ka näitus „Tähtedesse tõlgitud“ muinasaegsetest indiaanikultuuridest. raasepori.fi/museo

Sibeliuse Muuseumis on 2014. aasta jaanuarini avatud Kuuba muusika näitus „Musica Cubana“. Näituse materjalid pärinevad Risto Vuorimiehelt *alias* Papá Monterolt.

MARIMEKKO EDULUGU

— KAI LOBJAKAS —
EESTI TARBEKUNSTI- JA DISAINIMUUSEUM

Kai Lobjakas

Maija Isola.
Kangas „Lokki”,
1961

FOTOD: Rauno
Träskelin

Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseumis võis kahe kuu jooksul vaadata näitust „Marimekko. Disain. Soome”, mis andis ülevaate soome ühe sõjajärgse disaini alustalast ja eduloo kujunemisest, tutvustades nii Marimekko toodangut läbi aegade kui ka ideid ja konteptsioone, millele see tänaseni tegutsev ettevõte on toetunud.

Ei julge arvata, milline oli täpsemalt Marimekko kuvand siinpool lahte, kuid kindlasti on eestlastele märgiline Maija Isola poolt 1964. aastal kavandatud kangas „Unikko“ (Moon) ja selle taastootmise ajast (2000) tekkinud tugev visuaalne kujund laiatarbemoe ja tarbeesemete kaudu. Täna on tänu näitusele pilt Marimekko tegevusulatusel ja väljunditest kindlasti oluliselt avaram ja kirjum.

Marimekkost on ligi 60 aasta jooksul kujunenud edumeelne rahvusvahelise haardega ettevõte, mis on tuntud eelkõige efektse ja julge kangakujunduse poolest, mustritest sai Marimekko trump. Oma tegevuse kaudu muutis Marimekko tugevalt nii moodi kui ka kodukeskkonda puudutavat moekeelt. Marimekko meelde jäävate mustritega kangaste kavandamisse on aja jooksul olnud kaasatud suur hulk disainereid, alustades legendaarseid kujundusi loonud Vuokko Nurmesniemist ja

Maija Isolast. Nende loodud kangaid kasutatakse nii sisekujunduses kui rõivadisainis. Liialdamata võib öelda, et Marimekko on leidnud tee igasse Soome kodusse, olles kahtlemata üks tuntumaid Põhjamaade tekstiili- ja disainiettevõtteid, mis on aastakümneid hoidnud Soomet disainimaailma tähtede hulgas. Marimekko disainerite suurepärase meeskond on suutnud tuua oma unikaalse nägemuse ning käekirja moe- ja disainimaailma, muutes selle tähenduslikuks ka rahvusvaheliselt.

Marimekkoga seonduvad nii selgelt eristuva jõulise käekirjaga disainerid kui ka mitmed julged uuendused rõivadisainis.

Marimekko asutamislugu ulatub 1951. aastasse, mil kaks naist, Armi Ratia ja Riitta Immonen panid ettevõttele aluse. Ettevõtte eesmärk oli valmistada rõivaid trükitekstiile tootva Printex OY kangastest, mille taga oli Armi abikaasa Viljo Ratia. Printexile kujundasid mitmed kunstnikud, siit sai alguse ka pikem koostöö Maija Isolaga.

KUJUNDAJAD

Tugevad ja selge nägemusega kujundajad on läbi aegade olnud Marimekko trump. Esimeseks koosseisuliseks kujundajaks sai 1953. aastal Vuokko Nurmesniemi, kelle käekirja tunnuslikuks jooneks kujunesid suured ühtlased värvipinnad ja nende kattumistest sündinud uued värvid, aga ka lihtsad triibumustrid. Peale kangaste kujundas Nurmesniemi ka rõivaid, eemaldudes radikaalselt kehassetöötlemisest ning muutes need avarajoonelisteks ja liikumisvabadust võimaldavateks. Nii tekkis täiesti uus elegants, muuhulgas puuvillast kangast kasutades. Tema tuntuimaks siiani toodetavaks riideesemeks on 1956. aastal loodud *Jokapoika-paita* (Igamehe särk, kavandatud 1953. aastal „Piccolo“ kangast), millest kujunes menuk laiale tarbijaskonnale, olles võrdselt populaarne nii meeste kui naiste seas.

Teine Marimekko olemust tugevalt mõjutanud kujundaja oli Maija Isola, kes alustas päris Marimekko algusaegadel kangamustrite loomist, kasutades kuivatatud taimeosi, kuid rakendas tehnikatena ka maalimist ja pastelli ning paberist väljalõigatud šabloone.

Kui algselt oli Armi Ratia idee vältida väikekodanlikust maitsest mõjutatud lillemustreid, siis paradoksaalsel kombel oli Marimekko kangavalikus kokkuvõttes neid hulgaliselt, kuid teemale läheneti seejuures täiesti uue nurga alt. Mitmeid Isola kangaid turundati arhitektidele ja sisekujundajatele, pakkudes neid välja ajastuomast betoonarhitektuuri pehmen-dava elemendina.

Triibumustri kinnistas Marimekko toodangusse „Tasaraita“ trikootoodetega Vuokko Nurmesniemi järel Marimekko meeskonnaga liitunud disainer Annika Rimala. „Tasaraita“

Vuokko Nurmesniemi. Särkid „Jokapoika“, 1956. Kangas „Piccolo“, 1953

kollektsioon laienes eriti 1970. aastatel, ulatudes öösärkidest ja sokkidest T-särkideni.

Välismaistest disaineritest on Marimekko tuntumad tööd teinud jaapanlased Katsuji Wakisaka ja Fujiwo Ishimoto.

RAHVUSVAHELINE EDU

Marimekko rahvusvaheline edu on seotud John F. Kennedy valimiskampaniaga ja tõelise tarbimismaailma eduskeemiga. Nimelt valiti 1959. aastal Bostonis toimunud Soome disaini näituse järel Marimekko kleite müügile Cape Codi, kus asus ka Kennedyte suvemaja. Presidendi valimiskampania ajal lapseootel Jacqueline Kennedy

Annika Rimala. Kleit „Saniainen“, kangas „Pilvi“, 1964

omandas valikust üheksa kleiti ja teda sel perioodil aktiivselt jälginud ajakirjanduse vahendusel jõudsid mitmeid neist ja nende tootjast ajakirjanduse, muuhulgas 1960. aasta Sports Illustratedi kaudu laiema publikuni üle USA, tutvustades nii otseselt ka soome disaini ja Marimekkot.

UNISTUS ELUSTIILIST

Armi Ratia ambitsioonid pöördusid senise edu najal unistuse poole elustiilist, mis haaraks keskkonda laiemalt, kaasates ka mööbli, lauanõud ja hoonedki. Väljundi pidi see leidma moodulitest kokkupandavas majas Maritalo, millest koosneva Marikylä püstitamisega alustati 1966. aastal. Eraldi tootena töötati välja Marisauna, mille prooviekspemplar kogus Espoos mererannal pildistatuna tuntust, kuid kogu projekt jäi siiski utopiaks ja seda käivitada ei õnnestunud. Nuutajärvis 1960. aastate algusest toodetud klaasid, taldrikud ja vaasid ning Hilikka Raikaineni ja Risto-Matti Ratia 1960. aastate teisel poolel kujundatud plastiktooted said aga 1960. aastatel reaalsuseks. Nende väiketoodete tarbeks loodi 1970. aastatel eraldi ettevõtte Décembre, mille valikusse lisandusid peagi erinevad üle maailma tuntust kogunud kotimudelid.

1979. aastal lõppes Armi Ratia surmaga oluline etapp Marimekko arengus, 1985. aastal ettevõtte müüdi. Töö jätkus väljatöötatud suundadel, kaastööd tegid mitmed erinevad disainerid. Majanduse madalseis Soomes ja üldisem tarbimisharjumuste muutumine tegid elu keeruliseks ka tugevalt sissetöötatud kaubamärgi jaoks. 1991. aastal taas omanikku vahetanuna paranes

Marimekko positsioon siiski ja uue aastatuhande alguses jõuti huvi kaudu retroteemade vastu vanade trükimustrite kasutuselevõtuni, mis on õigustanud end ka järgnevatel aastatel.

Viimastel aastatel on jõulise käekirjaga Marimekko nägu kujundanud mitmed noored disainerid, neist tugevamalt ehk Maija Louekari, kelle tööle on iseloomulikud suured kujundid ja tihe figuratiivsus. Uuel sajandil jätkus ka idee, et toodang võiks laieneda teistesse materjalidesse ja esemetüüpidesse. Nii kujundas Sami Ruotsalainen päris esimese Marimekko nõude-sarja „Oiva“, mille pinnadekooris on kasutatud mitmeid trükikangaste motiive, Anu Penttinen disainis klaasesemete sarja „Sukat makkaralla“ (Lontis sukad). Edukalt toimib ka moedisiani osa.

Marimekko on kasvanud pereettevõttest suureks korporatsiooniks, millele on paljus edu taganud disaineritele antud vabadus eksperimenteerida ja selle kaudu oma nägu kujundades muudetud tarbijate hoiakuid ja ootusi. Marimekkot on nimetanud soome disainikontekstis nähtuseks, kus „tarbekunsti osteti meetriga“.

Täna paeval on Marimekko pidevalt avamas uusi kauplusi üle maailma, nautides edu nii uute kui vanadele kujundustele toetuvate toodetega ning kandes edasi 1950. aastatel alguse saanud edulugu.

Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseumis toimunud näituse kuraator oli Harri Kivilinna Soome Disainimuuseumist. Näitus toimus koostöös Soome Instituudiga ning sai teoks tänu Soome Haridus- ja Kultuuriministeriumi toetusele.

MITTE LIHTSALT ÜKS KOOL JA MITTE LIHTSALT ÜKS MUUSEUM

GUSTAV ADOLFI GÜMNAASIUMI
AJALOOMUUSEUMI TUTVUSTAB JUHATAJA
HELDA VENDERSTRÖM

— HELI NURGER —
AJAKIRI MUUSEUM

Tallinna vanalinna piiril asub väike maja aadressiga Nunne 10. Kunagi asus seal kooliõpetajate elamu majandushoone – puukuur ja pesuköök, nõukogude ajal lasketiir, 1993. aastast kuni 2006. aastani jalatsipood, renoveeritud 1999. aastal ühe ärimehe poolt. Seoses Gustav Adolfi Gümnaasiumi 375. aastapäevaga avati selles aegu näinud hoones kooli muuseum.

Tegu ei ole meie kooli esimese muuseumiga. 1981. aastal, kui kool kandis Tallinna 1. Kesk-kooli nime ja tähistati 350. aastapäeva, loodi Väike-Kloostri tänava koolihoone kolme väikesse ruumi muuseum. Vastavalt sel ajal kehtivale korrale tuli paljugi maha salata, sealjuures mahukas osa XX sajandi ajaloost. Peagi saabusid vabusaatelised aastad ja 1980ndate teisest poolest muuseumi ei hooldatud ega kasutatud. Seoses kooli peahoone renoveerimisega 1998. aastal muudeti see hoopis laoruumiks. Mitmed eksponaadid said kahjustada ja midagi jäi kadunuks, kuid allesolevat sai kasutada uue koolimuuseumi rajamisel.

Heli Nurger

**Muuseumi
juhataja Helda
Venderström
tutvustamas
enda koostatud
uurimust
FOTOD: Heli
Nurger**

Õpilased prantsuskeelseks giidieksamiks valmistumas

2006. aastal käis kooli uus direktor Hendrik Agur välja mõtte, et tuleks luua Gustav Adolfi Gümnaasiumi ajaloomuuseum. Selleks sobis suurepäraselt Nunne tn 10 asuv väike hoone. 2006. aastaks oli kauplus selles majas tegevuse lõpetanud ning hoonegi koolilt ära võetud. Mitmete taotluskirjade peale ja seoses gümnaasiumi erakordse juubeliga anti koolile võimalus rajada sinna GAG ajaloomuuseum. Tänapäevaks on hoone koolile tagastatud.

Muuseumi juhataja näitab muuhulgas rivisid kaustu, milles sisalduvad tema enda uurimistööd, mis on valminud muuseumi arhiivis säilitatavate kirjade ja dokumentide põhjal. Vilistlaste mälestused on siinkohal jälle oluline allikas, et kooli ajaloo valgeid laike täita või korrigeerida. Lisaks on koostöös õpetajatega kokku pandud rida muuseumitunde, mis erinevaid meetodeid kasutades viiakse läbi muuseumis.

GAG uus õppekava näeb ette 5.–12. klassini läbiva teemana „GAG ajalugu“ käsitleva ainekava. Meie pea neljasaja-aastane ajalugu annab võimaluse kõikides vanuseastmetes ja kõikides ainetundides käsitleda mingit teemat. Kui kirjanduse muuseumitunnis käsitleme juhuluulet (Reiner Brockmann, Paul Fleming), siis on see otseselt seotud ka Eesti ajalooaga. Samas räägime gümnaasiumi trükikojast ja raamatukogust. Igas ainetunnis saab lisaks püsiekspositsioonile kasutada ka ajutist väljapanekut.

Muuseum annab võimaluse pidada ka reaalinete tunde. Praktilisteks töödeks kasutatakse arvelaudu, arvutusmasinat Feliks, lükateid, esimesi kalkulaatoreid ja arvuteid. Vestlustes saame rääkida 17. sajandi gümnaasiumi kuulsamatest matemaatikaõpetajatest (Gebhard Himsel, Heinrich Julius Woltemate), meie akadeemikutest (matemaatikud Arnold Humal, Eve Oja), aga ka õpilastest olümpiaadivõitjatest.

Koostöös algklasside õpetajatega koostasime mitu komplekti praktilisi tegevusi. Õpilased uurivad muuseumi ekspositsioonist neile antud teemat ja täidavad töölehed. Töölehtedel on

ka uute sõnade selgitused, nagu *pannöö, ürik, dokument, trükis, rektor, professor, raad* jne. Tegevused toimuvad paaristööna. Tunni lõpus esinevad õpilased oma töö tulemustega tervele klassile.

Põhikooli ja gümnaasiumiastmes on muuseumis käsitletavat teemat näiteks „Eesti kirjakeele arendajad“, „Tsaariaegne gümnaasium“, „Õpilasreeglid läbi aegade“, „Meie gümnaasiumist võrsunud akadeemikud“, „Meie õpilased ja õpetajad Vabadussõjas“ (saab kasutada ajalootunni sissejuhatuses või täienduseks tunnis läbivõetule), „Kustipoisid laias maailmas“ (välismaal nime teinud teadlased ja kultuuriinimesed), „Nõukogude kool“, „Meie spordiajalugu“. Mängulisuse tekitamiseks korraldame aeg-ajalt võistkondlikku orienteerumismängu koolihoonetes ja selle lähiümbruses.

Meie vestluse ajal käib muuseumis agar prantsuskeelne jutujamine kooli kolme õpilase vahel, kes stendi eest stendi ette liikudes harjutavad giidieksamiks. Eelnenu on üks õppeaasta (10. klass) süvenenud tööd muuseumis, et kogu materjal kokku saada. Jäänud on viimane lihv...

Võõrkeelte suuna valinuil tuleb teha giidieksam. Noorte giidide väljaõpetamiseks kasutame samuti töölehtede täitmist, mille tulemused klassikaaslastele ette kantakse.

Kooli noored giidid on ette valmistatud juhtima ekskursioone muuseumis, koolihoones ja Tallinna vanalinnas. Õpilased on giidideks kooli külalistele. Osaleme ka Tallinna vanalinnapäeval. Nii on see kavas ka 2013. aastal.

Muuseumi külastavad ka mööduvad turistid. Meie kohtumisegi ajal on väljapanekut uudistamas üks Soome proua. Muuseumi juhataja nimetab oma saladuse: ta uurivat juba uksele, mis riigist pärit turistiga on tegu, et siis rõhutada just kokkupuutekohti.

Huvi koolimuuseumi vastu on paljudel tallinlastel ja eestimaalastel, gruppidega tullaakse ka teistest koolidest. Sagedased külastajad on välituristid, mille tõestuseks on sissekandeid külalisteraamatus Alaskast Uus-Meremaani. Suuremat huvi muuseumi vastu tunnevad inimesed Rootsist, Soomest ja Peterburist.

Naudin muuseumijuhataja juttu ning selgelt üles ehitatud ekspositsiooni, mõtlen tulevikuks. Millised võiksid tulevikuplaanid olla?

Muuseumi ja kogu koolikompleksi tuleviku kohta toimus meil koolis visioonikonverents. Selle suurejoonelise tulevikuprojekti nägemus on direktor Hendrik Aguril olemas. Mina pean oma ülesandeks heade kontaktide hoidmist ja uute saavutamist meie kunagiste õpilaste ja õpetajatega, et jäädvustada neid aastakümneid, millest senini kirjutatud kooliajalugu on küllaltki vaene. Paljud muuseumi praegused ettevõtmised on seotud kooli 18 aasta pärast saabuva 400. sünnipäevaga.

RÄNDAVAD NÄITUSED

VALIK MUUSEUMIDE RÄNDNÄITUSI

— HELI NURGER —
AJAKIRI MUUSEUM

Muuseumide näitusi võib tinglikult võrrelda teatrietendustega – need on lühikeseks perioodiks loodud ning isegi kui neid teiste meediumide abil salvestada, kaob see „miski“ ikkagi koos näituse lõppemisega. Olgu selleks kas näituse toimumise hetkel oluline teema, mis ühiskondlikult vastu kajab, või hea näitusemeeskonna sünergia, mis just sellesse paika loodud väljapanekus kõneleb.

Lisaks valmivad muuseumides ka rändnäitused eesmärgiga levitada sõnumit kaugemale, jõuda enamateni, kui ajutine näitus seda võimaldaks. Rändnäitused on reeglina pildid ja tekstid stendidel, hõlpsasti transporditavad ja püstitatavad.

Et paljudel muuseumidel on näitusi rännutamiseks pakkuda, siis on juba mõnda aega muuseumide infosüsteemi muuseum.ee juures üleval virtuaalne näituste infolaat, kus huvilised näevad korraga olemasolevaid pakkumisi. Näituste infolaat on kättesaadav aadressil http://www.muuseum.ee/et/foorum/naituste_infolaat/. Tavaliselt muuseum näituste eksponeerimise eest tasu ei küsi, küll võidakse seda küsida transpordi ja ülespaneku eest, juhul kui need tellida muuseumilt.

Küllap paljud pakutavad rändnäitused leiaksid tänuväärse publiku ka koolides, sestap vaid väike loetelu virtuaalses nimekirjas leiduvatest ja seal veel mitte leiduvatest pakkumistest.

EESTI VAPP

Eesti Ajaloomuuseum ja Riigikantselei

Kooliõpilastele suunatud Eesti riiklikku sümbolikat tutvustav näitus valmis Eesti Ajaloomuuseumi haridusprogrammi „Muuseum tuleb kooli!“ raames.

Rändnäituse vahendusel antakse ülevaade Eesti vapi sünni- ja kujunemisloost. Teada saab, kuidas Taanist pärinev kolme lõviga vapp jõudis Eestisse, kehtis siin sajandeid võõrvõimude sümbolina ning võeti siis kasutusele eestlaste poolt ärkamisajal rahvuslikus liikumises. Lõvivapp muutus Eesti Vabariigi sümboliks juba enne ametlikku riigivapiks kinnitamist ning erinevate okupatsioonide aastatel tähistas see koos sinimustvalge trikolooriga vastupanu võõrvõimudele. Lisaks riigivapi kujunemise loole jutustab näitus ka vapi kasutamisest tänapäeval. Retke läbi Eesti vapi ajaloo aitavad koolinoortel läbida robot-ajamasin AIKON ja tema sõber taksikoer TAKS.

Näitus on eesti keeles, koosneb kuuest *roll-up* pannoost mõõtmetega u 100 × 210 cm. Stendid seisavad iseseisvalt ja on kergesti paigaldatavad. Näituse soovijal tuleb tasuda transporditeenuse eest. Näitust saab laenutada 2013. aasta lõpuni.

Tellimine: herke.vaarman@ajaloomuuseum.ee või 622 8607

Heli Nurger

VIISASABAST ÜHISE RAHANI. ÜHISTURG 20 Euroopa Komisjoni Eesti esindus ja Eesti Ajaloomuuseum

Euroopa ühtne turg on juba 20-aastane ja sel puhul valminud näitus räägib ühise siseturu mõjust eelkõige Eesti ja Soome suhetele. Näitusel saab meenutada, kui palju on viimase kahekümne aasta jooksul Eesti ja Soome riigis muutunud. Olukorrast, kus üle lahe pääsemiseks tuli varavalgest seista viisasabas, oleme jõudnud vabaduseni sõita naaberriiki passita ning raha vahetamata. Tänapäeval on raske mõista, et kolmkümmend aastat tagasi oli sõit Soome enamiku Eestimaa elanike jaoks kättesaamatu unistus ning vaid paarkümmend aastat tagasi tähendas see alandavas viisasabas seismist. Euroopa Komisjoni Eesti esinduse juhi Hannes Rummu sõnul on praegu Eesti ja Soome vaheline suhtlus õpikunäide toimivast ühtsest turust, kus üle Soome lahe liiguvad igal aastal miljonid inimesed, kaubad, teenused ja kapital. Koostas ajaloolane Erkki Bahovski ning kujundas loomeagentuur AKU.

Näitus on eesti ja inglise keeles ning koosneb 28 riputatavast pannoost. Näitust saab laenutada alates 1. septembrist 2013 tingimusel, et näitus on külastajatele avatud piletitasuta. Ülespanemise ja mahavõtmise korraldab Eesti Ajaloomuuseum. Näituse soovijal tuleb tasuda transporditeenuse eest.

Tellimine: herke.vaarmann@ajaloomuuseum.ee või 622 8607

EESTI ISESEISVUSE SÜND Viljandi Muuseum

Stendinäitus annab fotovaliku ja meeleolukate sõjamaalide kaudu pildi vabariigi sünniajast, kui Vabadussõjas võideldi vaba Eesti eest. 13 stendi on trükitud Kapa plaatidele mõõtmetega 70 × 100 cm.

PAADIMEHE VILJANDI Viljandi Muuseum

Fotonäitus 20. sajandi alguse Viljandi jaoks märgilise tähtsusega paikadest ning objektidest. Näitus koosneb kahest suurest panoraamvaatest (500 × 165 cm) ning 22 A3 formaadis fotost. Lisaks fotokogu põhjal koostatud mahukas slaidiprogramm (141 jpeg faili). Fotoallkirjad on eesti ja inglise keeles.

REPORTAAŽ KULLAPESUST Viljandi Muuseum

Muuseumi fotokogu põhjal koostatud näitus räägib 20. sajandi alguse fotograafi Anna Kuke (snd Uudelt) silmade läbi kullapesemise lugu Amuurimaal. 22 foto abil saame aimu ka majanduslike, rahvuslike ja poliitiliste suhete kohta Tsaari-Venemaal. Näitus koosneb viieteistkümnest A3 ja seitsmest A2 formaadis fotost (PVC-plaadil) ning kahest tekstitahvlist (50 × 70 cm). Fotoallkirjad on eesti ja vene keeles.

Viljandi Muuseumi näituste tellimine: liina.roht@muuseum.viljandimaa.ee või 433 3664

EESTI SPORDIMUUSEUMI NÄITUSED

Koostöös Eesti Olümpiaakadeemiaga on spordimuuseumil valminud neli rändnäitust:
„Olümpia ja mängud – pidu meis enestes“ (8 isetoetuvat stendi, eestikeelne)
„Meie spordisangarid – Eestimaa uhkus“ (6 isetoetuvat stendi, eesti- ja venekeelne)
„Fair Play“ (3 isetoetuvat stendi, eestikeelne)
„Kas usust piisab? Aus mäng Eesti spordis“ (6 riputatavat stendi, eesti- ja venekeelne)

Kõik koolid saavad neid näitusi laenutada tasuta, kooli kanda jäävad ainult transpordikulud. Kõikide teiste huviliste puhul kehtivad kokkuleppehinnad.

Tellimine: rait@spordimuuseum.ee või 730 0771

ZOFO 2012

Tallinna loomaaed

2012. aasta augustis Tallinna loomaaia 73. sünnipäeva puhul korraldas loomaaed koos AS-iga Fotoluks ja Riigimetsa Majandamise Keskusega fotovõistluse ZoFo 2012. Konkursile laekus kokku ligi 1000 loomaaias tehtud fotot 179 osavõtjalt. Huvitavamatest fotodest, sealhulgas auhinna saanud töödest, koostati rändnäitus, kus piltidele lisatud väikesed tekstid annavad informatsiooni fotodel olevate loomade kohta.

Näitus koosneb 29 fotost koos tekstiga ja

ühest sissejuhatavast stendist. Fotode-stendide suurus on u 70 × 60 cm, nende tagaküljel on riputamiseks aasad. Näitus on vormistatud Kapa plaadile ja kaalub vähe. Infotekstid stendidel on eesti, inglise ning vene keeles. Näitust saab laenutada kuni 2014. aasta lõpuni. Võib kasutada ka vähem stende ja olemasolevate seast valida.

Tellimine: uve.ramst@tallinnzoo.ee

NAINE LÄBI AJALOO: NAISE LUGU Järvamaa Muuseum

Fotod pärinevad Järvamaa Muuseumist ja Rene Viljati kogust. 28 planšetti fotodega (32 × 45 cm). Näitus kujutab naise elu sünnist surmani. Kujutatud on viit etappi, mis on olulised tüdrukust naiseks sirgumisel. Koostaja Helve Huttunen. Eestikeelne.

LÄHEME KINNO! JÄRVAMAA JA JÄRVAMAALASED EESTI FILMIS Järvamaa Muuseum

Näitus räägib Järvamaalt pärit näitlejatest ja filmitegijatest, lisaks Järvamaa filmiajaloo, filmivõttepaikadest ja rändkinost. 11 stendi mõõtmetega 60 × 100 cm. Näitus valmis „Eesti Film 100“ raames. Koostaja Terje Truska, kujundaja Krista Kollo OÜ-st Illustrator. Eestikeelne, konksukeste abil riputatav.

Anni Sahkur „Sulla-mulla“
Karpkala Koi (*Cyprinus carpio koi*)

1 koht noorte arvestuses

Koi on kodustatud harilikku karpkala dekoratiivvorm. Harilikku karpkala hakati tootlus sobiva kalana kasvatama V sajandil enne Kristust Hiinas. Euroopasse jõudis tema kasvatamine Rooma Impeeriumi kaudu. 1820. aastatel algas Jaapanis Honshu saarel karpkala aretamine värvuste pärast. XX sajandiks oli välja kujunenud suur hulk mitmes värvis ja mustris karpkalavarietatsioone. Pärast 1914. aastal Tokios näitusele esepreemiat saanud värvilise Koi populaarsus üle kogu maailma. Oma nime sai ta jaapani keelest, milles koi tähendab lihtsalt karpkala. Koi on tavainne tihedalt dekoratiivkaala. Looduslikesse veekogudesse paisununa võib karpkala osutada ohtlikuks invasiiviks.

Anni Sahkur „Splish-splash“
Koi (*Cyprinus carpio koi*)

1st prize in the Junior category

Koi are ornamental varieties of domesticated common carp. The common carp was grown for food already as far back as the fifth century BC in China. In Europe, it was initially bred in the Roman Empire. Common carp breeding for colour started in Japan in the 1820s on the island of Honshu. By the 20th century, a number of color patterns had been established. After 1914, when the koi variations were exhibited in Tokyo, the hobby of koi keeping eventually spread all over the world. There is a danger that koi, kept for decorative purposes in outdoor ponds, escape into natural water bodies and become invasive species. The word koi in Japanese means carp.

Anni Sahkur „Bul-bul“
Karpkala koi (*Cyprinus carpio koi*)

1 место в молодежном зачете

Koi это декоративная форма одомашненного обывочного карпа. Карпа стали выращивать как подходящую для питания рыбу в V веке до н.э. в Китае. В Европу культура выращивания карпа пришла через Римскую Империю. В 1820-х годах на острове Хонсю в Японии начали выращивать карпов по расцветке. К XX веку было выведено множество разнообразных вариаций расцветки и узоров карпа. После экспонирования в 1914 году на выставке в Токио, красочные кои обрели популярность во всем мире. Свое имя они получили из японского языка, в котором koi обозначает карпа. Кои считается простой декоративной прудовой рыбой. Попав в природу, карп может стать опасным инвазивным видом в водоеме.

Tallinna loomaaia näitus „ZoFo 2012“

ELU KAHES VALLAS

Põlva Talurahvamuseumi näitus

Tänavu on taasisesiseisvumisest möödunud sama palju päevi, kui Eesti sai olla vaba riik eelmise iseseisvuse ajal. Näitus kõrvutab elu Karilatsi külas sõjaeelse ja praeguse vabariigi ajal. Sõjaeelse Eesti Vabariigi aeg jõuab meieni Karilatsi viimase vallavanema Robert Vanatare (snd 1911 Karilatsis) silmade läbi ning elust taasisesiseisvunud Eestis räägib Maria Metsalu (snd 1990 Karilatsis). Näitus valmis Eesti Vabariigi 90. sünnipäevaks, kuid teemad, mida käsitletakse, ei ole aktuaalsust kaotanud tänaseni: külaelu tähtsuse vähenemine, elanike lahkumine, eluks vajalike teenuste kadumine maakohtades, seda küll Karilatsi – kunagise vallakeskuse, praeguse küla näitel, kuid sarnast võib leida kõikjal üle Eesti. Rikkaliku fotomaterjali ja tekstiga kuus paneeli mõõtmetega 195 × 100 cm. Lisatahvlitel tõlked inglise ja vene keelde.

Tellimine: muuseum@polvamaa.ee

KESKAJA SILD PADISE JA VANTAA VAHEL Padise Muuseum

Rohkete illustratsioonidega näitus annab ülevaate keskaja inimese maailmast, seisustest keskajal, elust tsistertslaste kloostrites, kloostris ja mõisa ajaloost Padisel ning Padise ja Lõuna-Soomes asuva Vantaa piirkonna seostest. Viimastel stendidel kajastuvad Padise kloostris 2010.–2012. aastani toimunud arheoloogiliste väljakaevamiste tulemused ning Padise kloostris tulevikuga seonduvad plaanid. Näitus on koostatud INTER-REG IV A programmi raames.

Näitus koosneb 12 *roll-up* stendist mõõtmetega 85 × 200 cm, on lihtsasti paigaldatav ega vaja riptamist. Tekstid on eesti ja soome keeles. Näitust on võimalik laenutada 2013. aasta septembri lõpust kuni 2014. aasta mai lõpuni.

Tellimine: heli.nurger@gmail.com

Padise Muuseumi näitus „Keskaja sild Padise ja Vantaa vahel”

AUGUST JÜRIMA 125 Järvamaa Muuseum

Tegemist on Järvamaalt pärit Eesti Vabariigi ühiskonnategelase, agronoomi ja ministri August Jürima (1887 Vaali v – 1942 Kirovi vangilaager) 125. sünniaastapäevaks koostatud stendinäitusega. Jürima õppis Paide linnakoolis, Treffneri gümnaasiumis ja Königsbergi ülikoolis. Oli aastatel 1929–1930 Eesti Vabariigi teedeminister, 1931 põllutööminister, 1932–1933 majandusminister ja kuni 1940. aastani põllutöökoja esimees ja siseminister. Näituse koostasid Ründo Mülts ja Koeru Muuseum. Näitusel on kuus stendi mõõtmetega 70 × 100 cm. Riputatav. Eestikeelne.

Järvamaa Muuseumi näituste tellimine: terje@jarvamaamuuseum.ee

MAARJA VAINO JA TEMA TAMMSAARE

— BETTY ESTER-VÄLJAOTS —
FOTOMUUSEUM

Maarja Vaino (37) on eelkõige tuntud kui Tammsaare muuseumi juhataja. Ta on erakordselt sihikindel ja suure südamega. Ja tema südamesse mahub ka peale Tammsaare inimesi, kellest hoolida, ning muresid, millele tähelepanu juhtida.

Millal ja miks läksid tööle Tammsaare muuseumisse?

Aasta oli 2002 ja mul oli tegelikult sõlmitud kokkulepe, et lähen täiskoormusega tööle kirjastuse Kunst müügijuhiks – olin seal senini olnud osaliselt tööl. Siis aga pöördus minu poole Paavo Matsin, kes ütles, et Vilde muuseum otsib vanemteadurit. Direktor Elem Treier oli temaga ühendust võtnud ning Paavo rääkis pakkumise omakorda mulle. Kolmanda kursuse eesti filoloogi jaoks oli tegemist selgelt erialase tööga, rohkem erialasega kui raamatumüük. Olin sellest mõistagi huvitatud ja läksin töövestlusele. Ning siis juba 1. septembrist 2002 tööle Vilde

muuseumisse. Seal aga olin ainult paar kuud, sest selgus, et vabaneb koht Tammsaare muuseumis ning palusin ennast sinna ümber suunata.

Kas huvi Tammsaare vastu kujunes töö ajal või oli see juba varem?

Ma ei saa öelda, et oleksin Tammsaare loominguga enne tegeleenud. Niipalju olin siiski tema isiku ja loominguga kursis, et ta mõjus mulle intrigeerivamalt kui Vilde (kes on muidugi ka põnev isik). Aga et ennast autoriga korralikult kurssi viia, asusin tema loomingut muuseumisse minnes süstemaatiliselt lugema, samuti uurimusi, arvustusi, sekundaarkirjandust.

**Betty Ester-
Väljaots**

See kujunes väga elamuslikuks, võin seda küll nimetada Tammsaare avastamiseks enda jaoks. Mind üllatasid nii Tammsaare isik kui ka tema looming, muidugi positiivselt.

Mida kujutab endast Tammsaare muuseum Kadriorus, mis on tema ülesanne?

1958. aastal „vormistati“ muuseumiks Vargamäe, kus inimesed hakkasid tegelikult käima juba 1926. aastal, kui „Tõde ja õigus“ ilmus. Vargamäe muuseumis ei kõnele ainult maja, vaid ka maastik selle ümber, ühtaegu on ta monument Eesti kirjanduse ühele olulisemale tüvitekstile. Muuseum Kadriorus avati 1978. aastal, Tammsaare 100. sünniaastapäeval ja see annabki võtme: tegemist on isikumuuseumiga, kus fookuses on kirjanik tekstide taga. Meie muuseumi kogu koosneb isikuarhiivist, oluline on perekonnalugu. Ning me keskendume tervele Tammsaare loomingule, püüame isikulugu loomingulooga koos näha. Meie missioon on kõige lihtsamalt sõnastades hoida ja säilitada ainulaadset isikukogu (arhiiv, mööbel, fotod jm), tõsta esile Tammsaaret ning temasse puutuvat.

Sul oli haruldane võimalus kujundada muuseumi uus ekspositsioon. Millest sa seda tehes lähtusid?

Uut püsinäitust luues lähtusingi sellest, et meil on isikumuuseum. Minu püsinäituse varjatud pealkiri oli „Tammsaare kui maailma keskpunkt“. Sest tegelikult on iga inimene oma maailma keskpunkt, kuigi see kõlab suurusehuljustuse moodi. Olen üsna kindel, et inimesed tulevad muuseumisse otsima isiksust, kelle mõtet ja siseelu on loonud tekstid, mis on mõju-

nud nii paljudele inimestele. Mis mees ta selline oli? Mis naine see Käthe oli? Mis lastest sai? Jne. Inimesi huvitab teine inimene. Aga mõistagi oli oluline see, et me ei muutuks n-õ kollaseks. Muuseum peab ikkagi olema usaldusväärne asutus. Ja mõistagi on olulisel kohal ka Tammsaare looming, seda ei ole kõrvale jäetud, see ei ole võimalikki. Pakkusime välja kolm tasandit. Pealiskaudsele külastajale, kes jalutab ajaloolises korteris ning ekspositsioonis ja vaatab fotosid ja interjööri ning viibib muuseumis põgusalt. Keskmiselt huvitatud külastajale, kes loeb läbi ka seinatekstit ja tunneb huvi ajalooliste esemete vastu. Ning põhjaliku huviga külastajale, kelle jaoks on materjali ka arvutites ning kelle lisküsimustele on meie lahkend töötajad alati valmis vastama.

Oled rahvusvahelises kirjanike muuseumide ühenduses ICLM. Milleks on meile vaja isikumuuseumi, kui on olemas Eesti Kirjandusmuuseum?

Kuulun ICOMi alaliitu ICLMi, mis koondab Euroopa kirjanike ja muusikute muuseumi, aga ei ole sealse tegevuses esialgu kuidagi kaasa löönud. 2010. aastal löime Ungari Petöfi muuseumi eeskujul MTÜ Eesti Kirjanike Muuseumide Ühing ning peaaegu kõik Eesti kirjanike muuseumid on MTÜ liikmed. 2011. aastast koordineerime oma MTÜga projekti „Euroopa kirjandus- ja muusikute muuseumide praktikate ja õpivõimaluste võrdlus“. Teeme intensiivset koostööd Euroopa erinevate kirjandusmuuseumidega ja see on olnud tõesti kasulik projekt. Muuhulgas on nii see projekt kui ka lihtsalt liikumine Euroopa muuseumides näidanud, et meie originaalesemetest koosnevad

Haridus- ja teadusministeeriumi üliõpilaste teadustööde riiklikul konkursil doktoritöö eest saadud peapreemiat vastu võtmas 13. detsembril 2012

isikumuuseumid on üsna erakordsed ja pais-tavad Euroopa kontekstis oma ainulaadsusega silma. Mis puudutab Eesti Kirjandusmuuseumi, siis selle missioon on ennekõike koguda ja säilitada arhiive, pealegi on kirjandusmuuseum ametlikult teadusasutus. Igas kultuuris on aga erakordseid isikuid, kellele tuleks rohkem tähelepanu pöörata. Ei piisa sellest, et on olemas arhiiv – või tahvlike seinal, on vaja ka aktiivsemat tegelemist. Isikumuuseumide roll on väärtustada ja hoida meie toimivas kultuurimälus neid kirjanikke, kunstnikke, heliloojaid jne, kelle panus eesti kultuurile on olnud pidulikult öeldes aegadeülene.

Milline on isikumuuseumide koht kohalikus kirjanduselus?

Ideaalis peaks iga selline väike isikumuuseum olema kompetentsikeskus. Seal on konkreetsest kirjanikust lähtuv uurimistegevus, mis osaleb meie kirjandus- ja kultuurisfääris. Seal on haridustegevus, sealhulgas täiskasvanuharidus ja elukestev õpe ning aktiivne koostöö teiste haridusasutustega. Seal on inimesed, kes orienteeruvad konkreetse ajastus, ning muuseum on seega usaldusväärne koht, kuhu võib oma küsimusega pöörduda nii õpilane kui ka teine muuseum või teadusasutus, kes parasjagu mõnd spetsiifilist vastust otsib. Ning ta on ka intelligentse meelelahutuse koht, kus toimuvad näitused, loengud, õpitoad ja kõik muu, millega inimesed võiksid oma vaba aega sisustada, ka perekonniti. Ning iga sellise muuseumi üks roll on ka tõsta huvi kirjanduse vastu, tegelda nii kirjandusklassika kui ka kaasaegse kirjanduse väärtustamisega. Kirjanduse kui nähtuse hindamatute omaduste meenutamisega.

Reaalsuses on nii, et väikesed muuseumid on üsna vähese töötajaskonnaga, alarahastatud ja nii mõnigi neist on suure surve all. Numbrikesksele mõtlejale on üsna raske selgeks teha, et isikumuuseum ei saa ega peagi olema võrreldav suurmuuseumiga. Ta on igal juhul nišim ja selles seisneb muuhulgas kultuuri rikkus. Kultuur ei tähenda ainult ühtemoodi, ühe skeemi järgi robotlikult töötavaid asutusi, mida hinnatakse numbripõhiselt. Ning mõistagi juba eelmises vastuses öeldu: sellist väikest isikumuuseumi vajab kultuur juba oma eneseväärikuse tõttu. Meil peab olema julgust öelda – jah, meil ongi olnud nii kõvad tegijad. Nad on seda väärt.

Oled Eesti Muuseumiühingu juhatuse ase-esimees ja Muuseumiroti žüriiga palju ringi liikunud. Millises seisus on sinu arvates Eesti muuseumid? Kas Eestis saab rääkida mingist ühisest museoloogiast, arusaamast muuseumitööst-teadusest või ajab igapäevast oma asja?

Ma arvan, et Eesti muuseumid oma parimas vormis on Euroopa koorekihi hulgas. Muidugi

on meil paratamatult veel hulk muuseume, kuhu ei ole jõudnud raha, et saaks välimust kaasajastada jne. Üldistavalt öeldes on Eesti muuseumid heal tasemel. Ja seda võrreldes veel paari aasta taguse ajaga. Näitused on hea mõõdupuu, aga ka haridustöö ning muidugi nutikad ja visuaalselt köitvad kujundused. Ma arvan aga, et muuseumid peaksid hoidma jalad maa peal ja mitte liiga suure hurraaga võtma üle nn majandusmudeleid, mis võivad lühikeseks ajaperioodiks luua illusiooni, et ka muuseum võib toimida nagu äriasutus. Ega ikka ei või (juba investeerintuge pärast, mille tagasiteenimine võtab aastakümneid) ja mis peamine: ei peaks ega tohikski. See on iseendale augu kaevamine. Muuseumide üks suur oht on praegu minu meelest just see, et muututakse populistlikuks eesmärgiga teenida rohkem, aga mida rohkem teenitakse, seda suuremaks muutub omatulu kohustus ja lõpuks ei võida sellest olukorrast ükski osapool, kõige vähem külastaja. Nagu eelpool öeldud, muuseum võiks muidugi olla ka meelelahutuslik ja põnev koht, aga ta peab ennekõike olema kompetentne asutus. Ning see tähendab, et peavad olema tõsiseltvõetavad teadmised ja tööd tuleb teha ka selliste asjadega, mis ei mõju „atraktiivselt“: kogud, säilitamistingimused, restaureerimine, kogudepõhine uurimistöö jne.

Kui palju on Tammsaare muuseumis töötamine mõjutanud sinu magistritööd ja dissertatsiooni?

Üsna otseselt: kirjutasin nii oma bakalaureuse-, magistri- kui ka doktoritöö Tammsaarest. Muuseumis olen kogu aeg materjali keskel ning kokku puutudes materjaliga, mida oma töös vajasin, tegin kohe faili lahti ja märkisin tsitaadi või viite üles. Niimoodi kogunes aegamööda sinna faili palju väärtuslikku. Nii et oma igapäevast tööd tehes sain käituda ka nagu arhiivis istuv teadlane, fookuses olev uurimisteema tiksus kogu aeg taustal kaasa.

Näituse „Poiss ja liblikas. Mati Unt Tammsaare juures“ avamisel 2008. aastal A. H. Tammsaare muuseumis

**Lastega. Tütar
Rebeka ja poeg
Roland**

**Ilmselt oled palju lugenud Tammsaaret.
Mida sa veel eelistad lugeda? Kas üldse?**

Muidugi, lugemine on ikka üks mõnusamaid tegevusi. Tuleb tunnistada, et ma loen ikkagi üsna palju tööga seoses: kas olen näitust ette valmistamas ja püüan sisse elada selle kirjaniku hingeellu, kellest näitus tuleb, või kirjutan mõnd tellitud arvustust ja loen selleks või kirjutan mõnd teadusartiklit ja loen selleks. Aga vahel jääb ikka aega täitsa niisama oma lõbuks ka lugeda. Üldiselt eelistan ikka kvaliteetkirjandust, midagi pole teha, see on mõjuvam. Isegi krimkades – Agatha Christie vastu ükski teine krimikaautor ikka naljalt ei saa.

**Oled kahe lapse ema ja tööd rabanud ning
teadust teinud juba siis, kui nad olid väikesed.
Mis nipiga see on õnnestunud?**

Mind lihtsalt huvitab see, mida ma teen. Ilmselt on see käivitanud mingi enesemotiveerimise. Kui intensiivselt teha, jõuab palju. Pealegi on mul üsna hea keskendumisvõime, võin lugeda ja kirjutada ka siis, kui ühest toast kostab telekas ja teisest muusika. Ja kui vahepeal tuleb püsti tõusta ja süüa teha, siis võin pärast suure-

**Elukaaslase
Toomasega
Saksamaal**

mate sisseelamisprobleemideta jätkata. Küllap meie elu muidugi tavalisest natuke boheemlikum on. Vahel on ikka nii, et perega koos tegutsemise asemel istud arvuti taga, ja öötunde on ka tulnud ohverdada. Aga pere on mulle väga tähtis, tahan endale armsate inimestega koos olla. Muide, üks motivatsioon doktoritöö õigel ajal valmis saada oli just see, et poeg läks esimesse klassi ja teadsin varasemast kogemusest (tütre koolimineku ajast), et siis tuleb pühenduda temaga õppimisele ja keskenduda doktoritööle on väga keeruline. Aga tegelikult olen ma laisk ja jätan paljud asjad viimasele hetkele.

**Lapsed ja töö – kas sul vaba aega üldse jääb?
Mida vabal ajal teha armastad?**

No lapsed ikka ongi osa sellest vabast ajast. Ja elukaaslase Toomasega püüame kord aastas koos mõne välisreisi teha. Aga muus osas kardan, et ei ole eriti originaalne: mulle meeldib õues olla, koos Toomasega aias tegutseda või jalutada, suvel muidugi mere ääres vedelda ja ujuda, lugeda, vahel sõbrannadega väljas käia. Ma kardan küll, et viimase väite peale hakkavad nad kõik suure häälega naerma. Aga neil tuleb tunnistada, et seda on juhtunud!

**Kuidas su ema, Eesti Kunstimuuseumi
direktor Sirje Helme ja isa, suursaadik Mart
Helme on sind mõjutanud? Millisena oma
lapsepõlve mäletad?**

Nii ema kui ka isa on ju olnud lugevad ja kirjutavad inimesed, küllap mõjutused on siin ilmsed. Lapsepõlvest on mul ikka head mälestused, eriti meie maakodust Matsirannas, kus nüüd käime kõik juba oma lastega. Ja väga armsad mälestused on mul oma vanavanemate (isa vanemate) Pärnu-kodust ja seal veedetud ajast. Kuidas vanemad mind mõjutanud on? Ma arvan, et meid kasvatati üsna töökateks. Maal oli vaja peenraid rohida ja kartuleid võtta, peete kõblata ja heina teha. Aga meid hellitati ka palju. Ma olen alati imetlenud oma ema, kes jõudis teha valmis söögi, mida koolist tulevad lapsed said külmapapist võtta, panna vooditesse värsked triigitud linad ning jaksas veel õhtul kõigil kolmel lapsel käest kinni hoida, kuni nad magama jäid. Eriline aeg oli, kui isa Matsirannas elas ja seal loomi pidas, jagasin tema vaimustust maaelu vastu. Mul on eriti hästi mees ka meie lapsepõlveaegsed telgimatkad vanade presenttelkidega, kus hommikupoole ööd hakkas hirmus külm. Kõik see õhtune lõksetegemine, pajas toiduvalmistamine ja Eestimaad mööda ringi sõitmine. Ühel sellisel reisil käisime Saaremaal ja vanemad viisid meid muidugi kirikuid vaatama. Ema pidas ka reisipäevikut ja ühest päevast on seal tore sissekanne: „Küsisin lastelt, mis neile kõige rohkem kirikutest meelde jäi. Pärast pikka vaikust arvas Maarja, et lambad ühe kiriku juurest.“

Oleme oma lastele püüdnud ka samasuguseid reise korraldada, kuigi praegustes telkides hakkab hommikupoole ööd pigem palav.

Kui palju praegu vanematega ja õe-vennaga suhtled?

Me suhtleme üsna tihedasti. Suvel oleme eriti intensiivselt koos, peame kõik kolmekesi oma peredega meie ühisesse maakodusse ära mahtuma. Aga ka muul ajal, oleme selline üsna kokkuhoidev seltskond.

Olid kunagi koeraentusiast. Kuidas siis nii, et praegu on sul ainult kass?

Tegelikult olen natuke koeraentusiast ikkagi. Kohe ei saa teisiti, kui vahel käin setterite klubi kodukal vaatamas, mis uudist. Minu viimane koer, gordoni setter Lorien, suri nüüdseks juba viis aastat tagasi ja pärast seda on olnud üsna tegus aeg. Ei ole olnud energiat võtta uut kutsikat ja temale pühenduda. Aga koer on seltskondlik olend, kes vajab tähelepanu ja ka korralikku õpetust. Niisama nurka pikutama võib kassi võtta.

Võtad aeg-ajalt ajakirjanduses ühiskonnakriitilistel ja eriti kultuuri teemadel sõna. Mis sind närib või kirjutama ajendab?

Vahel lihtsalt tundub mulle, et mingi hääl ühiskondlikus debatis on jäänud kõlamata, et kõik pallid taotakse ühte väravasse. Või vastupidi – ei taota ühtegi palli, teemat ei ole tõstatatud, aga peaks. Üldiselt olen alati väga rõõmus, kui ilmub mõni selline aramusartikkel, millele ise ka alla kirjutaksin. Siis oled sellele inimesele kuidagi tänulik. Eks siis vahel püüad jälle ise ka see inimene olla, kelle kaudu mõistuse hääl võiks kõlada.

Sa oled jõudnud kolmekümnendate keskepaigaks rohkem kui mõned pensionieaks. Kuidas sa oma tulevikku ette näed? Mõne suure muuseumi juhina? Poliitikuna? Mis on su ambitsioonid?

Ma ei ole väga selline inimene, kes oma tulevikku kavandab. Eks mul mingid mõtted muidugi on, kuidas asjad võiksid minna, aga sellele ei saa ju kunagi kindel olla. Tsiteeriksin siinkohal Tammsaaret, kelle üks tegelane oli jõudnud järeldusele, et „elu on õnnemäng, kus valitsevad mingisugused kosmilised seadused, mida inimene oma aruga ei taipa“. Nojah, ega ma päris fatalist siiski ka ei ole, püüan üldiselt oma elu ikka ise kontrolli all hoida. Ütleme nii, et kunagi soliides eas võiks lehviva kardinaga alati päikesepaistelises toas Toomasele valget klaverit mängida ja pärastlõunal paar lehekülge midagi kirjutada, öhtul lastelastega malet mängida ja vahel targa näoga mõnes ülikoolis paar hästimakstud loengut pidada.

Paadisõit lapsepõlves: isa, vend Martin, Maarja ja õde Triin

**Emaga lumelin-
nas 1979. aastal.
Vasakult Triin,
Martin ja Maarja**

HARIDUSTÖÖ JA ÕPETAMINE 19. SAJANDIL MUUSEUMIS

TARTU ÜLIKOOI KUNSTIMUUSEUM KUI MUUSEUMIPEDAGOOGIKA SÜNNIPAIK

— JAANIKA ANDERSON —

— INGRID SAHK —

TARTU ÜLIKOOI KUNSTIMUUSEUM

„Aja loo“ rubriigis saavad kokku muuseum, aeg, lugu ja haridus. Need on märksõnad, mis sobivad hästi käesolevasse muuseumiharidusteemalisse numbrisse märkimaks ära Tartu Ülikooli kunstimuuseumi kui ühe Eesti vanima muuseumi 210. aastapäeva.

Jaanika Anderson

Juba 1683. aastal loodi Oxfordi ülikooli juures erakogude baasil esimene ülikoolimuuseum – Ashmolean. Valgustusaja haridusihha taustal hakkas tekkima avalikke muuseume, mis vastandusid senistele ligipääsmatutele erakogudele. Valgustusaja hariduselu ja teadustöö lausa nõudsid õppeotstarbeliste kogude loomist ja arendamist. Kunstihariduse osatähtsus üha kasvas ja 19. sajandi alguses hakati ülikoolide juurde koguma kunstiteoseid ja nende koopiaid. Eesmärgiks oli arendada üldist kunstimaitset, kuid ka illustreerida loenguid. See, et ülikooli muuseumide kogud on seotud õpetamisega, on üks nende olemuslikke ühisjooni. Ülikooli muuseumide kogud on loodud toetamaks ülikooli eesmärke – õpetamist ja teadustegevust,

Ingrid Sahlk

tudengite, töötajate ja kaaskodanike kunstilisi ja teaduslikke püüdlusi.

Tartu Ülikoolis alustati kunsti kogumist seoses ülikooli taasavamisega 1802 ja kunstimuuseumi asutamisega, lähtudes ülikooli nõukogu otsusest 1803. aasta 19. aprillil (7. aprill vkj). Muuseumi asus juhtima Saksamaalt saabunud Johan Karl Simon Morgenstern (1770–1852), kes oli ühtlasi ka klassikaliste keelte, kirjanduse, kõnekunsti, kunstiajaloo ja esteetika professor ning ülikooli raamatukogu direktor. Morgenstern oli mõjutatud valgustusideoloogiast ja uskus hariduse kõikvõimsusse. Tema sooviks oli uues Liivimaa ülikoolis äratada huvi vana klassikalise kirjanduse ja humanistliku vaimu vastu. Ta lootis, et kui õnnestuks oma ringkon-

nas ühendada kõrgem haridus, teadus ja kunst, siis ei oleks ta elu asjatult elatud. Sel eesmärgil asus ta vastrajatud kunstimuuseumisse koguma „silmapaistvaid, ilusaid või iseloomulikke kunsti-varasid“. Seejuures ei olnud oluline, kas tegemist oli originaali, koopia või reproduktsiooniga. Muuseumi direktori ametit pidas Morgenstern 34 aastat (1803–1837) ning jõudis muuseumisse koondada enam kui 5300 münti ja medalit, ligi 2700 gravüüri ja 680 raamatut ning tuhandeid münti- ja gemmivalandeid.

ÕPETLIKUD KOGUD

Kas ja kui palju kogutud kunstivarad tegelikult õpetustöös kasutamist leidsid, on andmete puudumisel raske täpsemalt öelda. Küllap oli see loomulik, et professor, kes oli ühtlasi kunstimuuseumi direktor, kasutas kogutut oma loengutes. Morgensterni tegevus Tartu ülikoolis oli vaieldamatult väga laiaulatuslik. Peale filoloogialoengute pidas ta peaaegu igal semestril mõne loengu kreeka ja rooma muististest, mütoloogiast, numismaatikast, esteetikast, klassikalisest arheoloogiast ja antiikkunsti ajaloost, kus käsitleti nii kreeka skulptuuri, antiikaja maalikunsti, ehituskunsti kui ka kivilõikekunsti. Pärast reisi Saksamaale, Prantsusmaale, Šveitsi ja Itaaliasse (1808–1810) pidas ta loengu parimatest antiigikollektsioonidest Euroopa muuseumides. Oma loengutes kasutas ta uusi teadusväljaandeid, kuna tundis isiklikult paljusid Saksa teadlasi ning pidas nendega kirjavahetust. Seetõttu jõudsid temani kiiresti nii teadusuudised kui info pakutavate kunstiteoste kohta, mida ta muuseumile soovis osta.

Samuti oli muuseumi algusaastatel tähtis pedagoogiline roll graafikakogul. Tollasest graafikakogust põhiosa moodustanud reprodutseeriv graafika oli 16.–19. sajandini oluline visuaalne materjal, mille vahendusel õpiti tundma maalikunstnike ja skulptorite teoseid. Selline kogu oli kunstiajaloo ning esteetika õpetuse visualiseerimiseks sama loomulik ning vajalik nagu tänapäeval fotod, slaidid, pildialbumid või internetiandmebaasid. Kui liigitada 19. sajandi ülikooli kunstimuuseumi kogusid kas õppe- või teaduskoguks, siis oli tegemist ikkagi õppekoguga, mis pidi andma võimalikult laialdase ülevaate antiikkultuurist ning kunstiloost. Ka graafikakogu liigitusest maalikunsti koolkondade järgi ilmneb, et graafikakunsti enda spetsiifika või areng ei olnud fookuses ega uurimisobjektiks. Graafika oli Morgensterni jaoks vahendaja, mis ei asendanud kohtumist originaaliga, kuigi võis olla ka omaette auditava teostusega. Nii ei olnud 19. sajandil õppeplaanis eraldi graafikakogu tutvustamisi nagu näiteks hiljem 1920. aastatel.

Seega, arvestades ajastu fooni ning tavasid, võib arvata, et kunstimuuseumis asunud pildikogum müntide, gemmide ja graafika näol leidis

Morgensterni loengute raames palju kasutamist ning neis osalenud tudengid said muuseumi toel esteetiliselt haritud ning kasvatatud. Arvestades Morgensterni laia suhtlusringi, on tõenäoline, et leidis ka külalisi väljastpoolt ülikooli, kellele muuseumi direktor isiklikult kogusid tutvustas, kuid muuseumiõpetuse püsivasse ringi kuulusid siiski loengutel osalevad tudengid. Avalikke loenguid ei ole teadaolevalt 19. sajandi esimesel poolel kunstimuuseumis toimunud.

Kõik muuseumisse kogutu ei olnud siiski õppetöös kasutuses. Näiteks etnograafiakogu, mis koosnes Adam Johann von Krusensterni poolt ülikoolile annetatud ekspeditsioonimaterjalidest, on raskem näha seoses antiigi- ja kunstiloengutega. Selle valguses võib ka arvata, et mitte iga muuseumieseme taga ei olnud kindel soov või arvestus seda just õppetöös kasutada.

ANTIIGIÕPE SÜVENEK, KOGUD MUUTUVAD

Tartu Ülikooli kunstimuuseumile saabus murrang ja uus ajajärk 1858. aastal, mil moodustati komisjon muuseumi kogude hindamiseks ja uute eesmärkide püstitamiseks. Kunstimuuseum otsustati muuta ainult antiikkunstile spetsialiseerunud muuseumiks ja uus profiil vastas järjest kasvavale klassikalise filoloogia, antiikkunsti ja -arheoloogia osatähtsusele õppetöös.

Seoses muudatustega anti muuseumi graafikakogu 1868. aastal üle joonistuskoolile ning viimase likvideerimisel 19. sajandi lõpus ülikooli raamatukogule, mis tähendas kogutud kunstiteoste teistlaadset kasutamist kui kollektsionäärilist muuseumidirektori ja professori

Teadlaste öö
Tartu Ülikooli
kunstimuuseumis
2011. aastal
FOTO: Uku
Peterson

**Muuseumi vaade
1898. aastal**

isikliku hoole all. 19. sajandi teisel poolel kaotas reprodutseeriv graafika ka oma rolli visuaalses kommunikatsioonis, kuivõrd areenile oli tõusnud uus meedium – fotograafia. Nii moodustati ajastu märgina ka kunstimuseumis ning joonistuskoolis fotokogud kunstiteoste ja arhitektuuri ülespildistustest, mida kasutati õppetöös näitematerjalina.

19. sajandi teisel poolel olid muuseumi direktoriteks klassikaliste keelte ning arheoloogia uurimisele pühendunud teadlased, kes koondasid ka kogumisampluaa kitsamalt antiikkunstile, muretsedes juurde kipsvalandeid ning antiikvaase. Loenguplaanidesse ilmusid ka loengud, mis käsitlesid antiikaja topograafiat. 1848. aastal luges tollane muuseumidirektor Ludolph Stephani (1846–1850) esmakordselt üliõpilastega

kreeka autori ja reisimehe Pausaniase (2. saj) teost „Kreekamaa kirjeldus“, mis on oluline klassikalise arheoloogia tugipunkt tänapäeval. Pausanias kirjeldab oma teoses seda, mida ta oma silmaga Kreekas nägi, ning 19. sajandiks olid paljud neist objektidest taas arheoloogilistel kaevamistel päevavalgust näinud. Muuseumi direktor Ludwig Mercklin (1851–1863) käis 1860. aastal Euroopa reisil ning tellis süsteemse kogu antiikskulptuuride paremiku järgi valmistatud kipsvalanditest. See kogu pidi võimaldama edaspidi õpetada antiikkunsti ajalugu kronoloogiliselt.

Kuigi Ludwig Mercklin oli muuseumi eesotsas palju aastaid, saabus viljade nautimine kipsvalandite näol alles järgmise direktori Ludwig Schwabe (1864–1872) ajal. 1868. aastal kolis kunstimuseum oma praegusesse asupaika – ülikooli peahoone lõunatiiva alumisele korrusele. Schwabe eestvõtmisel kujundati muuseumi interjäär Pompei stiilis seinamaalingutega, millest sai ideaalne taust valgetele kipsvalanditele ja esimene spetsiaalselt muuseumile loodud interjäär Eestis. Tema algatas ka antiikvaaside kogumise, mida jätkas väga innukalt ka direktor Georg Loeschcke (1879–1889).

Nii Schwabe, Loeschcke kui nende vahepeal olnud direktor Eugen Petersen (1873–1879) tutvustasid muuseumi nii üliõpilastele kui pidasid loenguid laiemale avalikkusele. Professor Loeschcke, kellest sai hiljem Preisi Teaduste Akadeemia liige, pidas lisaks tavapärasele antiikkunsti-, mütoloogia- ja arheoloogialoengutele 1884. aastal terve semestri loenguid Pompei teemal ja 1888. aastal vaasimaalikunstist. Selleks ajaks oli muuseumil juba arvestatav antiikvaaside

**Eksam muuseumis
1958. aastal**

Ülikooli
perepäev
Pompei näitusel
2010. aastal
FOTO: Andres
Tennus

kogu. Tänapäeval viimaseid siiski muuseumis enam ei näe, kuna need evakueeriti koos teiste antiikoriginaalidega 1915. aastal Voroneži.

KOGUD MUUTUVAD, MUUTUB KA ÕPETUS

Kuni Esimese maailmasõja alguseni kasvas ja arenes Tartu ülikooli kunstimuuseum jõudsalt. 20. sajandi alguses jõudsid direktorid Woldemar Malmberg (1890–1907) ja Ernst Felsberg (1911–1918) kogude publitseerimiseni. Esimene maailmasõda ja evakueerimine pärssisid muuseumi arengut, kuid siiski säilis muuseum avatuna üliõpilastele ja külastajatele. 20. sajandi alguses jätkusid loengud kreeka ja rooma kunstist ning muististest ja tutvustati muuseumis asuvaid kipsvalandeid ja teisi antiikkunstiobjekte. Tasapisi suurenesid ka kogud, kuid sellist antiikesemete hulka pole enam õnnestunud koguda.

Tänapäeval võime öelda, et ülikoolide muuseumikogude puhul on rõhuasetus ümber pöördunud. Kui varem olid need ennekõike õppetöök ja seejärel avalikuks külastamiseks, siis viimasel ajal pigem vastupidi. Siiski võib öelda, et kogude kasutamine õppetöös on sõltunud ja sõltub paljuski isiklikust initsiatiivist, kasutamiseväärtset materjali oli ja on ülikooli muuseumides külluses. Vaatamata saatuse keerdkäikudele on Tartu Ülikooli kunstimuuseumil tugev positsioon Eesti muuseumimaastikul. Lisaks üliõpilastele, kes tunnevad huvi meie antiigi- ja graafikakogu vastu, töötame süsteemselt koolilastega. Meie antiikkunsti, kirjandust, kultuuri ja mütoloogiat tutvustavates pedagoogilistes programmides osaleb kooliõpilasi üle Eesti. Nii on 1803. aastal üliõpilaste tarbeks

loodud muuseumist saanud omamoodi muuseumipedagoogika ja antiikkultuuri häll Eestis, mis püüab vastata erinevate sihtgruppide antiigi- ja kunstihuvile.

KASUTATUD KIRJANDUS

- 200 aastat Tartu Ülikooli kunstimuuseumi. Valikkataloog.** 2006. Koost. Inge Kukk, Laidi Laiverik, Ingrid Sakh, Jaanika Tiisvend, Külli Valk. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Anzeige der Vorlesungen, welche auf der Kayserlichen Akademie zu Dorpat... gehalten werden. 1802–1918.* Dorpat: Mattiesen. <http://dspace.utlib.ee/dspace/>.
- Dorpat-Yuryev-Tartu and Voronezh. The fate of the University collection. Catalogue. I.* 2006. Tartu: Ilmamaa.
- Kudu, Elsa 1970. K. Morgenstern valgustuslike ideede levitajana Liivimaal. – *Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised*. Vihik 262. Teadusliku Raamatukogu töid III, lk 5–17.
- Kukk, Inge 2007. Koopiad, reproduktsioonid, originaalid. Tartu Ülikooli kunstikogu kujunemisest. – *Meistriteoste lummus. Koopia 19. sajandil. Kadrioru Kunstimuuseum, kevadkonverents 2006*. Tallinn: Eesti Kunstimuuseum, lk 99–116.
- Leppik, Lea, Reet Mägi 2009. Ülikoolimuuseumid – kellele ja milleks? – *Akadeemia* nr 4, lk 809–827.
- Raid, Niina 1968. Tartu ülikooli muuseumi ajaloost 1803–1917. – *Kunst* nr 3, lk 31–39.

KAOTUSED JA TAASLEIDMISED

KUNSTIHOONE KUNSTIKOGU

— KARIN HALLAS-MURULA —
TALLINNA KUNSTIHOONE JUHATAJA

Karin Hallas-
Murula

Tallinna Kunstihoonesse tööle minnes ei osanud ma aimata, et asutuse ümberkorraldamise kõrval kujuneb minu esimese tööaasta peamiseks tegevuseks töö kunstikoguga. Skandaalid kunagise Kunstifondi kogu laialitassimise ümber ulatusid omal ajal ajakirjanduse veergudele. Nüüd seisin silmitsi vajadusega selle koguga otseselt tegelda.

20 AASTA TAGUNE EELLUGU

1989. aasta detsembris arutas Kunstnike Liidu eestseisus põhjalikult omaaegse Kunstifondi kunstikogu edasist saatust.¹ Koguga tegelemiseks loodi kaks kunstinõukogu – kujutava kunsti ja rakenduskunsti nõukogu. Kunstikogu jaotati kolme kategooriasse: esinduskogu, käibekogu ning realiseerimiskogu.² Esinduskogusse pidi koondatama eriti kvaliteetsed teosed, mille põhjal korraldada esindus- ja valiknäitusi ning

1 EKL eestseisuse protokoll 27.12.1989. Selle protokollini ning edaspidi viidatud dokumentide koopiad asuvad sihtasutuse Tallinna Kunstihoone Fond valduses, originaalid tõenäoliselt Riigiarhiivis.

2 EKL eestseisuse protokoll 27.12.1989, lisa 2.

mis oleks kaugemas perspektiivis kunstikogu püsiekspositsiooni aluseks. Käibekogu kasutati ränd- ja välisnäitusteks, samuti deponeerimiseks. Kolmas, realiseerimiskogu oli mõeldud müügiks, kinkimiseks ja tasuta üleandmiseks koolidele, haiglatele ja muudele asutustele.

Sama protokolliga sätestati, et autoritel on eelisõigus oma teoseid tagasi osta hinnaga, millega teos kunagi omandati (tollal käibis veel rubla). Erandlikel juhtudel võis kunstinõukogu otsusega teoseid autorile tagastada ka tasuta. Kõnesoleval koosolekul sõna võtnud Jüri Haini sõnusti klassifitseeriti kunstikogu ka varem. Kunstimuuseumidele anti aeg-ajalt võimalus kogust teoseid endale taotleda, kuid nn kullafondi teoseid ära ei antud. Deponeerimisteks, rändnäitusteks ja muuks kasutati kullafondi mittekuuluvaid töid, graafika puhul enamasti topelteksemlare. Tarbekunsti ja skulptuurikogud ei olnud diferentseeritud.³

Aastatel 1991–1992 reorganiseeriti endine Kunstifondi näituste sektor Kunstnike Liidu

3 Samas, lk 8.

Keraamika-
kogu. Inventari
nappusel on osa
töödest alles
põrandal
FOTOD: Karin
Hallas-Murula

allasutuseks nimega Tallinna Kunstihoone (siis veel mitte sihtasutusena) ning päevakorraletõusis kunstikogu üleandmine uuele asutusele. Ilmselt just see, kuid ka vajadus uutest oludest raha teenida vallandasid tegusa toimetamise kunstikogu töödega, neid hakati aktiivselt müüma ja üle andma. Kunstnike Liit reageeris sellele 19. septembril 1991 otsusega peatada ajutiselt kogudest kunstiteoste realiseerimine. Vaatamata sellele müüdi ja anti üle Kunstifondi kogust ajavahemikus 1. oktoobrist 1991 kuni 1. maini 1992 ühtekokku 1714 kunstiteost.⁴ Neist läks Eesti Kunstimuuseumile 522 ning tarbekunstimuuseumile 121 teost. Nende 643 töö üleandmine muuseumidele oli kindlasti õige samm: teosed on alles. Ülejäänud 1071 töö osas on asjad keerulisemad. Neid anti suurtes kogustes erinevatele asutustele tasuta (näiteks Hambapolikliinikule 30 teost, Tallinna Lions Clubile 53 teost),⁵ kuid enamasti müüdi, sealhulgas ka tagasi autoritele.

Kogude üleandmise lõppedes jäi inventuuriakt koostamata, kuid tekkisid nimekirjad allesjäänud töödest ning nendest, mille kohta leiti dokumente (deposiidid, autorite garantiikirjad). Need nimekirjad said minu uurimistöö lähte-

⁴ See number on toodud ära kunstikoguga seonduva uurimiseks moodustatud komisjoni – nn Anu Liivaku komisjoni otsuses 13. juulil 1992. Komisjoni kuulusid lisaks A. Liivakule J. Saar, A. Liiv ja J. Keskküla (mitte segamini ajada Ando Keskkülaga, kes oli 1989–1992 Kunstnike Liidu esimees).

⁵ Samas.

punktiks, mis algas 1. detsembril 2011. Mulle kogu üle andes tegi peavarahoidja Sigrid Saarep ettepaneku kohe maha kanda 1223 tööd. Minu küsimusele, miks neid töid, kui neid tööpooldest juba 20 aastat kogus pole olnud, aastal 2011 ikka veel pole maha kantud, ma loogilist vastust ei saanud.

OLUKORD 2011. AASTA LÕPUKS

Pärast 1992. aastat kunstikogu enam reaalselt ei inventeeritud. Anu Liivaku Kunstihoone juhatajaks olemise (1991–2002) algusajal otsiti kunagisi deponeeritud töid asutustest, kuid juba 1990. aastate keskel jäi sellega tegelemine millegipärast soiku, olgugi et asutuses töötas jätkuvalt kunstiajaloolase haridusega peavarahoidja. Soiku jäi ka kogu eest hoolitsemine: hoidlaid ei olnud keegi juba aastaid puhastanud. Maale hoiti kunstihoone keldris, mille seinte tagant oli juba mitmeid veevariisid läbi vulisenud. Teise korruse hoidla laes laiutas kunagise veevarii kahjustus, kuid maalid seisid endiselt lahtiselt otse läbijooksnud lae all. Maale oli kuhjatud üksteise peale, neid oli ka köetavate radiaatorite ees. Selgus, et temperatuuri ega niiskust polnud kunstihoone hoidlates kunagi mõõdetud. Kohakatalooge ei eksisteerinud, paljud tööd olid identifitseerimata. Ka Arsi maja hoidlas valitses segadus. Arsi maja akendel olid küll vanast ajast toonklaasid, kuid nende UV kiirguse kaitsestet polnud keegi kunagi mõõtnud. Mingite karpide kuhja peal vedeles katmata akvarell otse päikesevihus.

Vaade Kunstihoone uude skulptuurihoidlasse

Mulle üle antud kunstikogu nimekirjades oli liikide kaupa kokku 3880 kunstiteost, lisaks eespool mainitud nimekiri 1223 puuduvast tööst. Nimekirjades on tulnud parandada mitmeid vigu, eemaldada topeltkirjed. Osade tööde tehnika ja mõõdud ei sobi kokku. Ei olnud loogiline, et tuntud ehtekunstniku sõrmus oli puust (küsisin siiski ka autorilt järele, tal hakkas lõbus). Nimekirjade ebatäpsuse tõttu on osa skulptuure ja tarbekunsti senini identifitseerimata. Kuidas leida „dekoratiivne vorm“, kui pole teada ei materjali ega mõõte? Abi on olnud tööde ülespildistamisest ja kunstnikele näitamisest, samuti omaaegsetest näitusekataloogidest, kuid viimastes oli tollal kahjuks vähevõitu illustratsioone.

KUNSTIKOGU TAASTAMINE

1990. aastatel eksisteerisid veel paljud asutused, kuhu Kunstifondi töid oli antud, terve rea kohta on ka akte säilinud. Nüüd, pärast rohkem kui 20 aastat, on neist enamikku juba võimatu leida. EKP parteikomiteed ja linnakomiteed, ENSV Ministrite Nõukogu ja Lohusalu ning Keila-Joa suvilad, Moskva asutused, kadunud tehased, tööstus- ja agrokoonidised ning sovhoosid, tagatipuks ametühingud ja Sakala keskus, mille majugi enam pole – neile antud deposiitide otsimisest loobusin ruttu ning Kunstihoone

nõukogu on need kogust ametlikult välja arvanud.

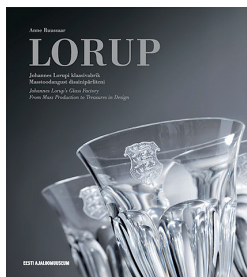
Aga on olnud ka rõõmustavat. Ühest Läänemaal asuvast invaliididekodust sain kinnituse: teie otsitud Luulik Kokamäe maalid on kõik alles ja me hoiame neid väga. Palju töid tuli välja omaaegsest Teaduste Akadeemia raamatukogust, televisiooni- ja raadiomajast, Mari Kurismaa maal leiti alles hiljuti Tallinna Tehnikaülikooli pööningult. Mitte ükski minu kiri pole seni jäänud vastusetta, kuid tihti lihtsalt pole enam inimesi, kes oskaksid aidata. Kuid on ka ilmsiks tulnud, et näiteks mõned autorid on Kunstihoone kogusse kuulunud töid müünud uuesti mõnele muuseumile või ka erakätesse.

Kunstikogu inventeerimine, puhastamine, pakkimine ja kolimine ning kadunud tööde otsimine on olnud pikaajaline töö, sest see on toimunud juhataja ameti kõrvalt. Aeg-ajalt on abiks olnud nooremaid kunstiteadlasi, skulptuurikogu korrastamisel tulid hoogtööpäevale skulptorid Tiiu Kirsipuu, Aime Mölder ja Hille Palm. Maalid ja keraamika on tänaseks Kunstihoone keldritest ära kolitud, inventuurid lõpukorral, olemasolevate maalide ja skulptuuride nimekirjad avalikuks tehtud, koostatud on kohakataloogid, paljud tööd pildistatud. Kuid suur osa teoseid seisab uues hoidlas veel pakitult, fondiinventari jaoks hetkel raha pole, paljud tööd vajaksid restauraatori kätt.

Olles seda kogu teose haaval tundma õppinud, kinnitan, et kadudele vaatamata on tegemist 1970.–1980. aastate Eesti kunsti väärtusliku kollektsiooniga, kus on alles ligi 4000 teost (lootan mõnda veelgi leida, seepärast ei kirjuta siia lõplikku numbrit). Esindatud on tippkunstnikud Olev Subbi, Enn Põldroos, Peeter Mudist, Tiit Pääsuke, Evald Okas, Ilmar Malin, Andres Tolts ja paljud teised, graafikutest Alo Hoidre, Avo Keerend, Herald Eelma, Vive Tolli, Tõnis Vint, Peeter Ulas ja väga paljud teised. Skulptuure on ligi 300, sama suur on ka keraamikakogu. Klaasi-, metalli- ja nahkehistöö kogud on väiksemad, kõige pisem on ehete kollektsioon. Tekstiilikogu 165 tööd anti mõned aastad tagasi üle Eesti Disaini- ja Tarbekunstimuuseumile. Kui keraamika ja klaas kannatavad aastatepikuse tolmukorra ära, siis vaibad hooldamise ja koitõrjeta ei püsi.

Alates 1991. aastast kunstiteoseid enam ei ostetud, kuid uusi töid lisandus 2009. aastal, kui tollane juhataja Harry Liivrand pöördus kunstnike poole palvega annetada töid Kunstihoone 75 aasta juubeli puhuks korraldatavale näitusele „Kollektsioon: valitud teosed I“. Järjekorranumber „I“ jättis õhku lubaduse, et kollektsiooni näitustest saab traditsioon. Järgmine selline ongi kavandamisel – 2014. aastal, mil Tallinna Kunstihoone saab 80-aastaseks.

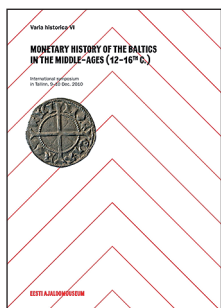
Rikas kogu on väärt, et seda näidata.

**JOHANNES LORUPI
KLAASIVABRIK.
MASSTOODANGUST
DISAINIPÄRLITENI.
JOHANNES LORUP'S GLASS
FACTORY. FROM MASS
PRODUCTION TO TREASURES
IN DESIGN**

Eesti Ajaloomuseum

Väljaanne tutvustab eesti kuulsaima klaasitöösturi Johannes Lorupi klaasivabriku ajalugu ja toodangut. Mahukas albumiosa annab ülevaate laiatarbeitskaubana toodetud klaasesemetest kuni eksklusiivsete autoritoodeteni. Album jaguneb materjali alusel (klaas, poolkristall, kristall) kolmeks ja sisaldab esemeid nii muuseumide kui erakogudest. Kuna Lorupi klaasesemed on enamasti vabrikumärkideta, annab album võimaluse neid tänaseks haruldaseks muutunud esemeid taas ära tunda ja väärtustada. Eesti ja inglise keeles. Autor Anne Ruusäär, toimetaja Pekka Erelt, kujundaja Madis Kivi, fotograaf Erik Riikoja.

**MONETARY HISTORY OF THE
BALTICS IN THE MIDDLE-AGES
(12-16TH C.)**

**Varia historica VI
Eesti Ajaloomuseum**

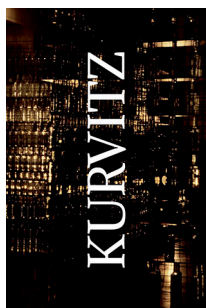
Eesti Ajaloomuseumi kuuendasse artiklite kogumikku sarjast „Varia historica“ on koondatud 16 uurimusartiklit, mis põhinevad Tallinnas 2010. aasta detsembris toimunud Läänemere maade keskaja mündiajaloole pühendatud rahvusvahelise teadussümposiooni ettekannetel. 224-leheküljelise eelretsenseeritud kogumiku tekstid on inglise või saksa keeles ja varustatud eestikeelse resümeeaga. Kogumik sisaldab rikkalikult illustatsioone ja pakub lugemisainest mitte üksnes tõsimeelsetele numismaatikutele, vaid kõikidele ajaloo- ja rahuhuvilistele. Koostaja ja toimetaja Ivar Leimus, kujundaja Tuuli Aule.

**PITKA JA PITKAPOISID -
LEGENDID VÕI TÕELISUS?**

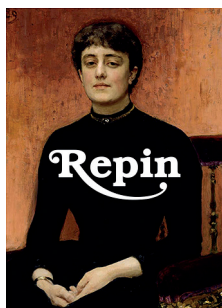
Eesti Ajaloomuseum

Eesti Ajaloomuseumi teadur-kuraatori, ajaloodoktor Mati Mandeli mahukas monograafia annab ülevaate admiral Johan Pitka katsest taastada okupatsioonide vahetumisel 1944. aasta sügisel analoogiliselt 1918.-1920. aastaga iseseisev Eesti Vabariik. Autor Mati Mandel, toimetaja Toomas Hiio, kujundaja Aime Andresson.

**KURVITZ
Eesti Kunstimuseum / Kumu
kunstimuseum**

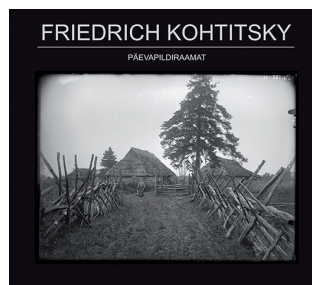
Raamat ja dokumentaalfilm kaasnevad Kumu kunstimuseumi näitusega „Raoul Kurvitz“ (18.1.-21.4.2013). Kurvitz on olnud kunstnikuna aktiivne alates 1980. aastate keskpaigast ja tema pea 25 tegevusaasta sisse mahub nii erilmeline loominguline tegevus kui ka lahkamist vääriv autorikuvand. Raamatuga kaasneb DVD, milles kunstnik räägib oma elust ja loomingust. Filmis on üles võetud ka näituse ehitusprotsess ja näitusevaated ehk valmistööd. Koostaja Kati Ilves, autorid Kati Ilves, Hasso Krull, Ingrid Ruudi, kujundaja Tuuli Aule. Eesti ja inglise keeles. Filmi stsenaarium Kati Ilves, kaamera Mati Schönberg, kestus 58'.

**REPIN. VENE SUURMEISTRI ELU JA
LOOMING SOOMES
Eesti Kunstimuseum / Kadrioru
kunstimuseum**

Kataloog kaasneb samanimelise näitusega Kadrioru kunstimuseumis (9.2.-18.8.2013), mis valmis koostöös Helsingi Ateneumi kunstimuseumiga. Nii näitus kui kataloog põhinevad Ateneumi kunstimuseumi Repini kogul ning on otseselt seotud kunstniku kodu Penatõga Karjalas ja Soome ajaloo. Kataloog aitab Ilja Repini hilisperioodi loomingut ning Soomes paiknevat kunstipärandit paigutada nii Vene kui ka Põhjamaade kultuurimaastikule.

Koostajad Linda Lainvoo ja Kerttu Männiste, toimetaja Tiina Abel, autorid Linda Lainvoo, Kerttu Männiste, Tatjana Borodina, Ljudmila Andruštšenko, Timo Huusko, Helena Hätönen, Veikko Pakkanen, kujundaja Tuuli Aule, kaane ja tiitli kiri Ivar Sakk. Eesti, vene ja inglise keeles.

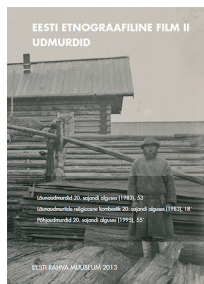
**FRIEDRICH KOHTITSKY.
PÄEVAPILDIRAAMAT
Eesti Rahva Muuseum**

Raamat koondab harrastusfotograafi ja koolimehe Friedrich Kohtitsky (Priidu Kohava) fotopärandi ERMis, mida täiendab tema 1912. aasta päevaraamat. Päeviku lehekülgedelt kumab sajandi-tagune argielu Läänemaalt Karuse ja Hanila kihelkonna piirimailt: saame kaasa elada vanavarakorjajate seiklustele ja meile valgustatakse mitmete päevapiltide tekkelugu. Koostaja Tiina Tael, kujundajad Ivi Tammaru ja Jane Liiv.

**Reet Piiri
EESTI KAMPSUN EESTI RAHVA
MUUSEUMI KOGUDEST.
ESTONIAN WOOLLEN JACKET
FROM THE COLLECTION OF THE
ESTONIAN NATIONAL MUSEUM
Eesti Rahva Muuseum**

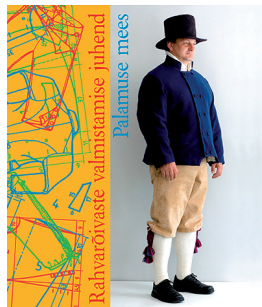
Raamat tutvustab ERMi esemekogus olevaid varrastega kootud kampsuneid, põhitähelepanu on rahvarõivastega kantud kampsunitel. Kujundaja Maarja Roosi.

DVD „EESTI ETNOGRAAFILINE FILM II UDMURDID“

Eesti Rahva Muuseum

Kahest plaadist koosnev komplekt sisaldab ERMi ja Udmurdi Vabariigi Rahvusemuuseumi koostöös valminud populaarteaduslikke filme „Lõunaudmurdid 20. sajandi alguses“ (1983), „Lõunaudmurdi religioosne kombestik 20. sajandi alguses“ (1983) ning „Põhjaudmurdid 20. sajandi alguses“ (1995). Autorid Serafima Lebedeva ja Aleksei Peterson, operaator Aado Lintrop. Filmid on vene keeles ning varustatud eesti-, udmurdi- ja ingliskeelsete subtiitritega.

PALAMUSE MEES. RAHVARÕIVASTE VALMISTAMISE JUHEND

Eesti Rahva Muuseum

Juhendist leiab ajaloolise ülevaate Palamuse kihelkonna meeste etnograafilistest rõivastest, fotosid originaalsetest ning lõikeid ja õpetust rahvarõivakostüümi iseseisvaks valmistamiseks. Koostajad Age Raudsepp ja Pille Arold, kujundaja Merike Tamm.

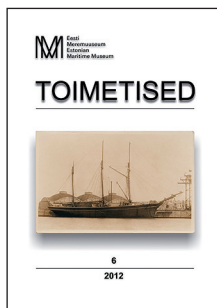

JEF. JOURNAL OF ETHNOLOGY AND FOLKLORISTICS

Vol. 6, no. 1

Eesti Rahva Muuseum, Eesti Kirjandusmuuseum, Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule osakond ning etnoloogia osakond

Erinumber „Dynamic Discourse and the Metaphor of Movement“ on pühendatud põhjarahvastele. Artiklid on valminud 2011. aastal Tartus toimunud põhjarahvaid käsitleval seminaril „World Routes 2“ peetud ettekannete põhjal. Koostajad Art Leete ja Aimar Ventsel.

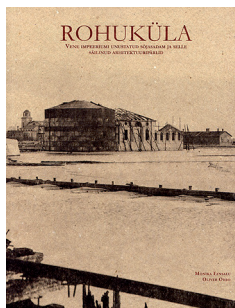

EESTI MEREMUUSEUMI

TOIMETISED 6

Eesti Meremuuseum

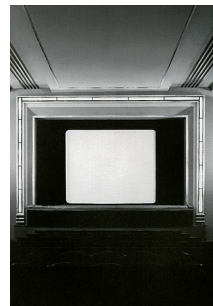
Raamatust leiab artikleid erinevatel merendusajaloo teemadel ja muuseumi viimaste aastate tegemistest ning tulevikuplaanidest. Autorid Urmas Dresen, Ott Sarapuu, Maivi Kärginen, Roman Matkiewicz, Teele Saar, Reet Naber, Arto Oll, Katrin Mellis.

ROHUKÜLA. VENE IMPEERIUMI UNUSTATUD SÕJASADAM JA SELLE SÄILINUD ARHITEKTUURIPÄRLID

Eesti Arhitektuurimuuseum

Raamat Läänemaale Rohukülla tsariaja lõpul rajatud sõjasadama ja mereväebaasi ning neist siiani säilinud silmapaistvate ehitiste kohta sisaldab laiemale avalikkusele seni vähe tuntud fotosid ning jooniseid ja toob selgust mõnesegi varem läbi uurimata küsimusse. Tutvustatakse ka sadama rajamise tausta: Peterburi merekaitsesüsteemi ja Muhu väina kindlustatud positsiooni ning selgitatakse arhitektuuriajaloolist konteksti, kuhu imperialistlikult suure joonega rajatud mereväebaas asetis. Raamat on Eesti Arhitektuurimuuseumis avatud näituse „Kaks aega. Kaks piiri“ Rohuküla mereväebaasi puudutava osa kataloog. Autorid Monika Eensalu, Oliver Orro, kujundaja Kristo Kooskora.

LÄHME KINNO! KUURIST KOBARKINONI – SAJAND EESTI KINOARHITEKTUURI

Eesti Arhitektuurimuuseum

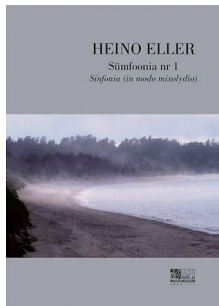
Samanimeline näitus oli Eesti Arhitektuurimuuseumis 2012. aastal tähistamaks Eesti filmi 100. aastapäeva. Raamat koondab sajandijagu kinoks kavandatud arhitektuuri, alustades esimestest ajutise iseloomuga filminäitamise paikadest 20. sajandi esimestel aastatel ja jätkates seejärel esimeste kinodeks ehitatud hoonetega. Näituse kataloog hõlmab rohkem pildi- ja projektimaterjali kõikide kinodeks ehitatud hoonete kohta Eestis, kuid ka paljude kinodeks kohandatud ehitiste kohta. Autorid Karen Jagodin, Sirli Naska, kujundajad Kaarel Nõmmik, Mikk Heinsoo.

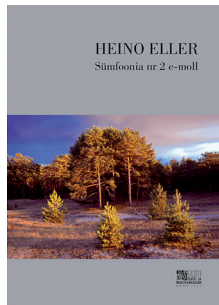
EESTI TEATER. NÕUDMISENI. KALJU HAANI JA URMAS OTI VESTLUSED

Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum

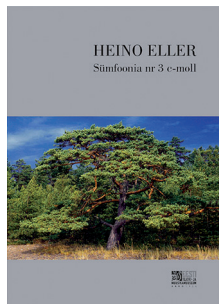
„Intervjuuraamatus on aga kaks tegelast. Urmas Ott on tähelepanelik kuulaja ja terane küsija, hea kodutöö teinud ajakirjanik, kes haistab hästi nii uue küsimuse võimalust kui ka sõandab seoseid luua. Nõnda toob ta esile, et kui uurijana Karl Menninguga tegelenud Kalju Haan oli teatripraktikas palju aastaid Voldemar Panso ja Mikk Mikiveri kaastööline, siis need kõik olid ephohiloovad kujud, uurijahuvi ja teatritöö viisid teda samas suunas. Suuri müüte sünnitada ja ehitada aitavad ikka taustajõud, tõlgendajad ja meeskonnamängijad. Teatris toetab laval sündivat imet terve lavatagune teatripere, omad, kellest Kalju Haan ka südamliselt ja austusega kõneleb,“ ütleb raamatu eessõnas dramaturg Ene Paaver. Koostaja muuseumi teatrisakonna teadur Simmo Priks, kujundaja Kadi Pajupuu, toimetaja Hedi Rosma.

HEINO ELLER
Sümfoonia nr 1
Sinfonia (in modo mistico)

HEINO ELLER
Sümfoonia nr 2 e-moll

HEINO ELLER
Sümfoonia nr 3 e-moll

HEINO ELLERI SÜMFOONIAE JUUBELIPARTITUURID

Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum

Heino Elleri rikkalikust heliloomingust on tema kolm sümfooniat suhteliselt vähe tuntud. Neid on seni esitatud harva, teist sümfooniat poldud enne käesolevat aastat üldse ette kantud. Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum algatas sümfooniate partituuride juubeliväljaannete trükkimise Elleri loominguga levitamiseks. Partituurid valmisid kolme oma ala spetsialisti – professor Mart Humala, noodigraafik Mari Amori ning kunstnik Rein Seppiuse käe all. Projekti juhtis muuseumi toonane direktor Ülle Reimets.

MEES TERAVA PINTSLIGA. UNO KÄRBISE KAVANDID EESTI TEATRI- JA MUUSIKAMUUSEUMI KOGUS

Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum

Estonia maja 100 aasta juubeli eel on Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum pannud

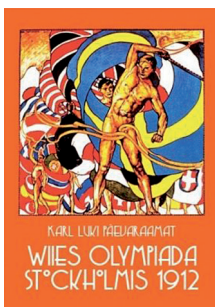
kokku postkaardikomplekti. Postkaartidel on jäägitult teatritööle pühendunud mitmekülgse lavastuskunstniku ja dekoratsioonimaalija Uno Kärbise (1926–1998) rahvusoperis Estonia kujundatud lavastuste lava- ja kostüümikavandid. Koostajad Kustav-Agu Püüman, Marika Palu, Seidi Raid, kujundaja Kadi Pajupuu, toimetaja Hedi Rosma.

SPORT JA MUUSEUM 2

Eesti Spordimuuseum

Ajakirja 2. numbris käsitleb spordimuuseumi direktor Daimar Lell sügavuti ühe Eesti spordiajaloo tähtsa tegelase Anton Öunapuu eluteed ning toob välja selle loo põnevad paralleelid spordimuuseumi arengulooga, rahvusvahelise spordi- arhiivide ühenduse ICA/SPO juht Kenth Sjöblom (Soome Rahvusarhiiv) tutvustab spordiarhiivide olemust, arenguvõimalusi ning rahvusvahelist koostööd, peavarahoidja Kaie Voolaid kirjeldab muuseumi kogus leiduvaid 1912. aasta Stockholmi olümpiamängudega seonduvaid materjale, arendusjuht Siim Randoja arutleb jalgpalli rolli üle meid ümbritsevas ruumis, teadussekretär Kalle Voolaid kirjutab 1922. aastal Tallinnas toimunud tõstmise MM-võistlustest jne. Huvilised saavad uue väljaande soetada spordimuuseumi muuseumipoest. Peatoimetaja Kalle Voolaid, kujundaja Kalle Müller.

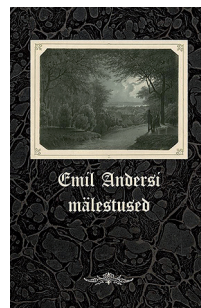

WIIES OLYMPIADA STOCKHOLMIS 1912. KARL LUKI PÄEVARAAMAT

Eesti Spordimuuseum

Sellise pealkirjaga raamatu kaante vahel nägi ilmavalgust 1912. aasta Stockholmi olümpiamängudel osalenud eestlase Karl Luki päevik, mida ta olümpiamängude aegu pidas. Lisaks lugemiselamusele, mida positiivses toonis lood võistlusreisist kindlasti pakuvad, on kõik need kirjeldused merereisist, laeval ööbimisest, võistluspaikadest ja Stockholmi linnast

ühtlasi tänuväärne ajaloolise tähendusega materjal, mis avab olümpiamängud uue nurga alt, on hea võrdlusmaterjal ametlikele olümpiaprotokollidele ja väärtuslik allikas tulevastele uurijatele. Raamat ilmus Eesti Spordimuuseumi ja kirjastuse Jutulind koostöös ning Eesti Kultuurkapitali toel. Koostaja ja toimetaja Kalle Voolaid, kujundaja Meelis Pihlje.

TARTU ÜLIKOOI RAAMATUKOGU KUNAGISE BIBLIOTEKAARI EMIL ANDERSI MÄLESTUSED

Tartu Linnamuuseum

Tartu Linnamuuseumi memuaarkirjanduse sarja avaväljaandeks on Tartu ülikooli omaaegse bibliotekaari Emil Andersi (1806–1887) mälestused. Tartu ülikoolis õigusteadust õppinud Anders töötas pärast õpingute lõpetamist aastatel 1826–1871 ülikooli raamatukogus. Mälestused, mis autori surma tõttu lõpetamata jäid, pani ta kirja juba eaka mehana. Tõlkija Aira Vösa, toimetajad Heivi Pullerits ja Marge Rennit, konsultandid Mare Rand ja Allan Liim, kujundaja Peeter Paasmäe. Kirjastus Elmatar.

AKADEEMILISE PÄRANDI MÕTE

Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi

XXXX

Tartu Ülikooli ajaloo muuseum

Seekordne juubelihõnguline neljakümnes number sisaldab artikleid üheksalt autorilt, kelle seas ka spetsialistid Soomest, Rootsist ja Ukrainast. Autorid vaatlevad ülikoolide pärandi kaasaegse mõtestamise võimalusi. Materiaalselt pärandit väärtustab kaks artiklit haruldastest muuseumiesemetest – 1560. aastast pärit Kölni kaal ja Tartu vana ülikoolimaja uks. Mittemateriaalsele akadeemilisele pärandile on pühendatud mälestused Tartu esimestest üliõpilaspäevadest ja nõukogudeaegsest ülikooli ajaloo uurimise laborist.

HUVITEATMIK. KALENDER 2013 Tartu Ülikooli loodusmuuseum

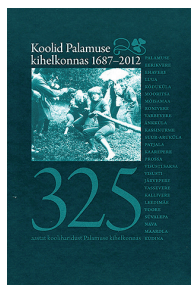
2013. aasta huviteatmik-kalender sisaldab põnevat infot ja ilusaid pilte mitmete legendaarsete ja unikaalsete Tartu Ülikooli loodusmuuseumi eksponaatide kohta. Lisaks on fotod muuseumi kogudes säilitatavatest haruldastest eksemplaridest. SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse toel valminud huviteatmik-kalendris tutvustatakse muuseumi õppeprogramme, koolitusi, huvipäevi ning mitmesuguseid projekte. Lisaks annab kalender ülevaate muuseumi üritustest ja tegevustest 2013. aastal kuude lõikes. Huviteatmik on kättesaadav ka TÜ loodusmuuseumi kodulehel www.natmuseum.ut.ee. Koostaja Külli Kalamees-Pani.

PUUSSE LÕIGATUD PILDID. JAAPANI VÄRVILINE PUULÕIKEGRAAFIKA

Tartu Ülikooli kunstimuuseum

Samanimelise näitusega kaasnenud kataloogis tutvustatakse Jaapani kunsti üht tähtsaimat valdkonda – *ukiyo-e*'d ehk värvilist puulõikegraafikat, selle ajalugu, valmistamist ning muutumist Jaapanis 18.–20. sajandil. Publitseeritud on *ukiyo-e* puulõiked Tartu Ülikooli kunstimuuseumi ja Eesti Kunstimuuseumi kogudest ning Adachi Instituudist pärinevad 20.–21. sajandi Jaapani värvilise puulõikegraafika näited. Koostajad Inge Kukk ja Ingrid Sahk, kujundajad Riina Eerik ja Mari Kaljuste. Eesti ja inglise keeles.

KOOLID PALAMUSE KIHELKONNAS 1687–2012 Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuseum

Trükis annab ülevaate Palamuse kihelkonna koolialajaloo 325 aasta. Esimese osa moodustab õpetaja ja kodu-uuriija Juhan Karma 1962. aastal valminud käsikirjaline uurimus kihelkonna koolide arengust iseseisva Eesti Vabariigi. Raamatu koostaja uurimus kajastab koolielu sõjaeelses Eesti Vabariigis, okupatsiooniperioodil ja taasiseseisvunud Eestis väikese tagasisaatega ärkamisaega. Eraldi on vaadeldud 27 kooli lugu perioodil 1687–2012 koos mõne koolimeistri lühikese eluloolise ülevaatega. Raamatu lõpuosa on pühendatud koolimälestustele. Teksti täiendavad tabelid, joonised ja dokumendid. Koostaja ja toimetaja Tiina Kivits, kujundaja OÜ Eetris.

Priit Kivi KURESSAARE LINNAVÕIM JA SELLE KANDJAD AASTAIL 1918–1940

Saaremaa Muuseumi toimetised 7

Muuseumi peavarahoidja Priit Kivi koostatud uurimus annab kaasahaarava ülevaate tänavu oma 450. sünnipäeva tähistava kuurortlinna Kuressaare eluolust, valitsemisest ja juhtidest sõjaeelse Eesti Vabariigi ajal (1918–1940). Raamat põhineb arhiivmaterjalil ja omaaegses ajakirjanduses avaldatul ning on rikkalikult illustreeritud. Olulisel kohal on lisadena esitatud linnaametnike, -poliitikute ja -teenistujate lühelood, mis peegeldavad laiemaltki tolleaegset ühiskonda, olusid ja inimeste valikuvõimalusi.

Endel Püüa RED TERROR ON SAAREMAA 1941 Lakeshore Press (New Hampshire, USA)

Originaalteos pealkirjaga „Punane terror Saaremaal 1941. aastal“ ilmus 2006. aastal Saaremaa muuseumi toimetiste 3. väljaandena. See käsitleb Kuressaare kindluses toime pandud massimõrva ja

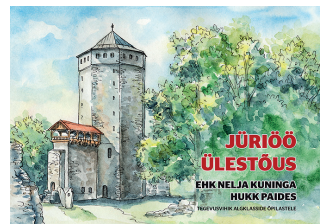
teisi kommunistlike võimude kuritegusid Saaremaal 1941. aastal, nende läbiviijaid ja ohvrite saatust. Tõlke andis välja estofiilne väikekirjastaja, keskkonnainseeneriteaduse emeritprofessor Peep Aarne Vesilind (sünd 1939 Tallinnas). Teose on tõlkinud Kanadas elav filoloog Kristiina Paul, Eesti ajaloolist tausta selgitava eessõna ja emotsionaalse järelsõna kirjutanud raamatu väljaandja. Säilitatud on Ain Varese algne kaanekujundus.

JÄRVAMAA MUUSEUMI KALENDER 2013

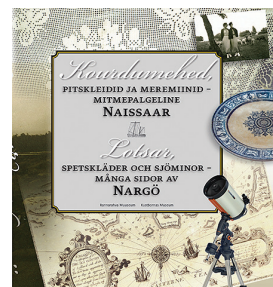
Tuntud ja tundmatute kunstnike
töid muuseumi kunstikogust
Järvamaa Muuseum

Kalendris olevad 12 kunstiteost pärinevad nii tundmatutelt kui ka tuntud kunstnikelt (A. Viidalepp, A. Roosileht, A. Jänes, A. G. W von Pezold jt).

JÜRIÖÖ ÜLESTÖUS EHK NELJA KUNINGA HUKK PAIDES Järvamaa Muuseum

Jüriöö ülestõusu 670. aastapäevaks ilmunud tegevusvihik algklassiõpilastele. Tekstide ja ülesannete autor Terje Truska, pildid joonistas Ülle Kuldkepp, kirjastas Saara Kirjastus. Rahastasid Paide Linnavalitsus, Järvamaa Muuseum, Eesti Kultuurkapitali Järvamaa Ekspertgrupp.

KOURDUMEHED, PITSKLEIDID JA MEREMIINID – MITME- PALGELINE NAISSAAR Rannarahva Muuseum

ENGLISH RESUME

Uus saartemaailma raamat räägib võimuvõitlusest Naissaarel, mida on pidanud kolm kanget: armee, loodus, inimene. Lootside ja kalurite kodudest, mis jäid jalgu ajapikku samblasse mattuvaile militaarkolossidele. Merest, mis kannab, annab ja võtab. Koostajad Külvi Kuusk, Maiivi Käräinen, kujundaja Anneliis Aunapuu.

AJAJÄRK, KUI ELU PÕLVAMAAL KORRALDAS KÜLANÕUKOGU 1950–1990 Karilatsi kajastused IV Põlva Talurahvamuuseum

Põlva Talurahvamuuseumi üks uurimisvaldkondi on omavalitsuste kujunemise lugu. Äsja möödus 20 aastat haldusreformi algusest Eestis. Muuseumi trükis-tesarja 4. väljaanne on tagasivaade meie lähiminevikku, aega, mil elu maapiirkondades korraldas külanõukogu. Pikema ajaloolise tagasivaade külanõukogude kujunemisele on kirjutanud Rein Kaldma. Raamatukesest leiab ka muuseumi kogutud mälestusi Põlvamaa inimestelt, kes töötasid külanõukogus või puutusid muul viisil kokku sealse igapäevase asjaajamisega. Koostaja Maris Veski. Trükise väljaandmist toetas LEADER.

SCHULE@MUSEUM

**Antje Kaysers, Hannelore Kunz Ott
Bundesverband
Museumspädagogik**

The article speaks about the eight-year-long programme, in which 180 museums and 135 schools with more than 3000 students participated. The aim of the programme was to foster the relationships between museums and educational institutions as well as to support teachers and museum educators with practical tools for their daily work.

Students should be enabled to interact with museum objects in different ways in order to get acquainted with new subjects. Thanks to the co-operation between museums and schools, a creative learning atmosphere can arise and new personal and social abilities can be acquired. Also, questions of political relevance and social issues relevant for our society, origin and identity can be discussed.

MUSEUM AS AN EDUCATIONAL INSTITUTION

**Tõnis Lukas
Estonian National Museum**

Both the school and the museum, separately as well as concurrently, aim at continuity – passing on traditional knowledge and cohesion therein. They both strive for ensuring a basis for knowledge for the youth to interpret their future from more easily.

Displaying, collecting, preserving and studying all have their own educational aspect. In the spring of 2014, all those finishing high school have to do a research or practical work in addition to state examinations. The volume of tutoring for teachers is so great that the guidelines should stipulate that schools could, in addition, involve museum workers, as they have the required scientific-methodological preparation as well as knowledge of the subject.

Throughout times the school curriculum has been overly theoretical. Unfortunately, the involvement of museums in following the curriculum has been advocated in words, yet in practice it has been insufficiently financed. Children from the municipalities closer to museums are in a much better situation than those from more remote areas. If we cannot even out these differences, we cannot guarantee equal opportunities for museum visits.

DIVERSE MUSEUM EDUCATION

**Tanel Veeremaa
Director of Estonian Theatre and
Music Museum, member of the
Educational Committee of the
Museum Council**

We cannot guarantee learning by merely teaching. Learning is an emotional process – it requires the waking of the learner's inner motivation.

A good example of the cooperation between museums and schools is the project carried out in Tallinn last year, under the heading "Let's start dating!", which was concerned with integrated teaching of special subjects in Estonian to Russian pupils within museum environment.

Museums as organisations providing value education have attracted the attention of the Centre for Ethics of the University of Tartu, which announced a competition under the title "Museum as a Bearer and Keeper of Values".

The year 2013 is the year of cultural heritage. Within the framework of the heritage year, an interesting project has been instituted, where the third party, in addition to schools and museums, is the business sector – catering and transport. During half a year, the South-West Railway of Estonia enables the school groups participating in the project to use the railway service free of charge within the project scope.

MUSEUM EDUCATION – HOW AND TO WHOM?

**Sireli Uusmaa
Miia-Milla-Manda Museum**

All over the world, the range of topics appealing to museums is expanding and, among other issues, for example problems of ethnic minorities as well as everyday and existential problems are brought into focus. The museum is gradually turning into a forum, in which topicality is concerned not only with the past events but also the things happening today, around us and to our contemporaries. The vision of Estonian museums for the year 2015 foresees museums as educational institutions offering experience, knowledge and entertainment. Today, however, we do not share a common vision of the role of museum education in contributing to school curricula, which constitutes one of the most essential discussion topics.

HOW ARE CLASSES PREPARED AT THE KUMU EDUCATION CENTRE?

Anu Purre
KUMU Art Museum

At the KUMU Education Centre museum classes are held within educational programmes devised for certain exhibitions. These classes are conducted on a regular basis by museum educationalists. Prior to this, educational curators have created programmes, conducted trainings and organised communication. The curator's tasks also include the graphic design of the programme, elaboration of teaching materials and preparation of print files. The best feedback to the educational activity of the museum is that children are not tired at the end of the class but leave it inspired, without realising that they participated in a learning process.

ENCOUNTER OF BAROQUE AND MODERN LEARNING ENVIRONMENT AT KADRIORG PALACE SCHOOL

Linda Lainvoo
Kadriorg Art Museum

In February 2013, the Kadriorg Art Museum opened its doors again after more than half a year of renovation process. A facelift was also given to the rooms of the Palace School housed by the museum. Although the Palace School has been operating for ten years, it is the first time that it has special educational space at the museum.

Interior architect Mari Kurismaa has successfully combined the baroque-style rooms of the Palace School with modern requirements – storerooms, sinks, and adjustable lighting. The rooms were renovated thanks to support from various entrepreneurs.

ANNUAL AWARDS OF ESTONIAN MUSEUMS 2012

Marju Reismaa
Museum councillor of the Ministry of Culture

The winners of the annual awards 2012 were announced at a grand ceremony with 700 participants, held at the Seaplane Harbour of the Estonian Maritime Museum on January 31, 2013. 81 candidates had been put up for the competition, and from among those the theme committees of the Museum Council of the Ministry of Culture selected 29 nominees. From these, in turn, ten main award winners were chosen, who can participate either in a conference abroad or a study trip to the value of

1300 euros. The prize money comes from the Cultural Endowment of Estonia.

The winner of the Museum Rat award of 2012 in the category of the year's best exhibition was given to "Fashion and the Cold War" at the KUMU Art Museum, and the best renovated museum in 2012 was the Seaplane Harbour of the Estonian Maritime Museum.

SUCCESS STORY OF MARIMEKKO

Kai Lobjakas
Estonian Museum of Applied Art and Design

During two months, the Estonian Museum of Applied Art and Design displayed an exhibition entitled "Marimekko. Design. Finland", which provided an overview of one of the pillars of the post-war Finnish design and its success story, introducing both Marimekko's production throughout times and its ideas and conceptions that have formed the foundation of the enterprise operating until today. The curator of the exhibition displayed at the Estonian Museum of Applied Art and Design was Harri Kivillinna from the Design Museum in Helsinki, Finland. The exhibition was organised in cooperation with the Finnish Institute and supported by the Ministry of Education and Culture of Finland.

NOT JUST A SCHOOL AND NOT JUST A MUSEUM

Heli Nurger
Journal *Muuseum*

A small house just on the border of the Old Town of Tallinn houses the museum of the oldest operating school in Estonia – the Gustav Adolf Gymnasium. The museums opened in 2006 on the occasion of the 375th anniversary of the school. The museum exhibits and explores the history of the school, has a close cooperation with its alumni and organises museum classes. The head of the museum acts as a supervisor for student research and, in cooperation with teachers, conducts training for student guides in different languages. Museum classes are part of the curriculum and guide training is obligatory for the students specialising in languages.

SELECTION OF TRAVELLING MUSEUM EXHIBITIONS

Heli Nurger
Journal *Muuseum*

The article introduces a selection of museums' travelling exhibitions and encourages schools to exhibit them.

The person introduced in the journal is **Maarja Vaino**, Director of the **A. H. Tammsaare Museum**.

EDUCATIONAL WORK AND TEACHING IN THE 19TH-CENTURY MUSEUM. UNIVERSITY OF TARTU ART MUSEUM AS THE BIRTHPLACE OF MUSEUM PEDAGOGY

Jaanika Anderson
Ingrid Sahk
University of Tartu Art Museum

The University of Tartu Art Museum was established in 1803, a year after the reopening of the university. Since then the museum collections have been used as part of academic studies.

LOSSES AND REDISCOVERIES. ART COLLECTION OF THE TALLINN ART HALL

Karin Hallas-Murula
Tallinn Art Hall

In the years 1991–1992, the former department of exhibitions of the Art Foundation was reorganised into a substructure of the Estonian Artists' Association under the name of the Tallinn Art Hall, and the transfer of the art collection to the new institution rose to the agenda. It was most probably for this particular reason, but also because money had to be earned under the new circumstances, that the works in the art collection came into the focus of attention and they started to be sold and transferred actively. The Estonian Artists' Association reacted to these processes with a decision to temporarily stop the selling of art works from the collections. Despite this, a total of 1714 art works were either sold or transferred from the collection of the Art Foundation within 1991–1992. After 1992, the art collection was practically not inventoried any more, and work with the collection also subsided.

Currently, the collection of the Tallinn Art Hall is being inventoried and restored according to the lists that have survived. So, some of the former treasures of the Art Hall have already found their way back to the collection. This valuable collection definitely deserves to be preserved and exhibited.

TERJE TRUSKA

Järvamaa Muuseum
1. juuli 1968

MARE KASK

Eesti Muinsuskaitseamet
2. juuli 1943

LEHO LÕHMUS

Eesti Sõjamuuseum
17. juuli 1953

AINO LEPP

Tallinna Linnamuuseum
21. juuli 1938

AILE HEIDMETS

Eesti Vabaõhumuuseum
28. juuli 1953

RIINA RÄMMEL

Eesti Kunstimuuseum
29. juuli 1953

MATI PIIRVALU

Virumaa Muuseumid
2. august 1948

PEETER MAUER

Eesti Rahva Muuseumi projektijuht
Riigi Kinnisvara ASis
4. august 1963

URMAS SELIRAND

Hiiumaa Muuseum
5. august 1948

REELI FREIENTAL

Virumaa Muuseumid
15. august 1968

KAI MERILAIN

Ennistuskoda Kanut
15. august 1983

ÜLLE KRUIUS

Adamson-Ericu muuseum
19. august 1958

ILONA SÄÄLIK

Rannarahva Muuseum
19. august 1973

HEIVI PULLERITS

Tartu Linnamuuseum
25. august 1938

ILDIKE JAAGOSILD

Endine Eesti Rahva Muuseumi ja Eesti
Põllumajandusmuuseumi töötaja
31. august 1933

ADA TREUMUTH

Endine Kindlustuse Muuseumi töötaja
6. september 1933

ANNE RUUSSAAR

Eesti Ajaloomuuseum
10. september 1973

KATI KUUSEMETS

Eesti Riikliku Nukuteatri Nukumuuseum
16. september 1983

MARGIT PAJUPUU

Eesti Kunstimuuseum
20. september 1958

SILJA PARIS

Tartu Linnamuuseum
28. september 1953

TEELE SAAR

Eesti Meremuuseum
28. september 1983

MEELIS KIVI

Valga Isamaalise Kasvatuse
Püsiekspositsioon
4. oktoober 1958

MALLE AVANS

Dr. Fr. R. Kreutzwaldi Memoriaalmuuseum
7. oktoober 1963

AVE TARVAS

Tallinna Tehnikaülikooli muuseum
10. oktoober 1968

KARIN KONKSI

Eesti Rahva Muuseum
12. oktoober 1978

TIIU RAJALA

Eesti Ajaloomuuseum
15. oktoober 1943

JANA ALJAS

Uue Kunsti Muuseum
29. oktoober 1968

MARTIN SERMAT

Ennistuskoda Kanut
30. oktoober 1973

ANU VALING

Rannarahva Muuseum
11. november 1973

VAIKE KAJAK

Eesti Rahva Muuseum
24. november 1948

ANNE ARUS

Tartu Ülikooli kunstimuuseum
28. november 1963

TIIU PUKK

Häädemeeste Muuseum
30. november 1943

MARIKA MÄNGEL

Ennistuskoda Kanut
1. detsember 1958

MARIE SOOSAAR-VIRTA

Uue Kunsti Muuseum
1. detsember 1978

ÜLLI KONT

Pärnu Muuseum
2. detsember 1958

IRITA KALLIS

TLÜ Ajaloo Instituut
4. detsember 1978

EEVI ASTEL

Endine Eesti Rahva Muuseumi töötaja
6. detsember 1938

MARIA LILLEPRUUN

Ennistuskoda Kanut
6. detsember 1983

ÜÜVE VAHUR

Ennistuskoda Kanut
7. detsember 1958

RUTT OJARAND

24. detsember 1948

